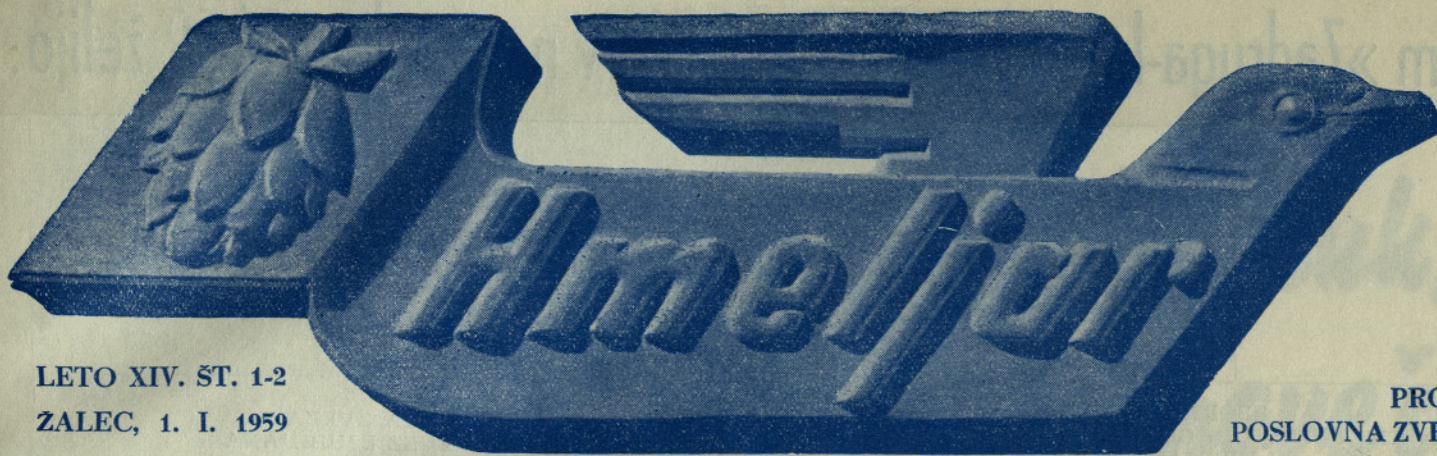

LETO XIV. ŠT. 1-2
ZALEC, 1. I. 1959

IZDAJA
KMETIJSKA
PROIZVAJALNA
POSLOVNA ZVEZA V ŽALCU

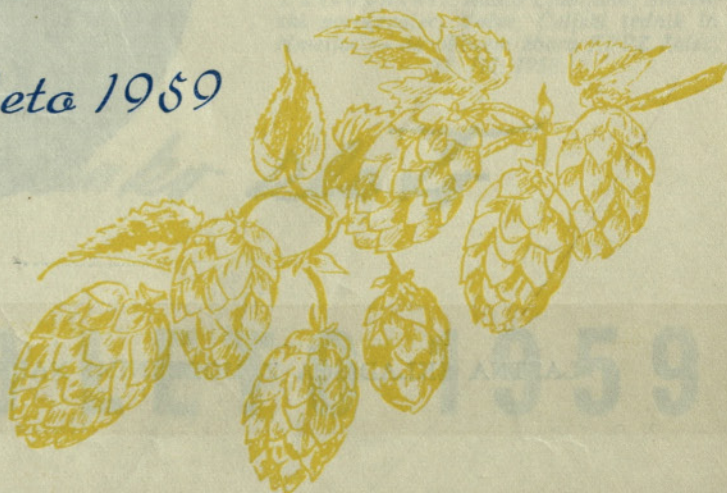

Osrednja upravna zgradba savinjskih hmeljarjev (del) ter Inštitut za hmeljarstvo Žalec

Srečna in uspehav polna nova leta 1959

ŽELIJO VSEM PRIDELOVALCEM HMELJA:

KMETIJSKA PROIZVAJALNA POSLOVNA ZVEZA ŽALEC
INŠTITUT ZA HMELJARSTVO ŽALEC
HMELJNA KOMISIJA ZA SLOVENIJO ŽALEC
»AGROSERVIS« ŠEMPETER V SAVINJSKI DOLINI
UREDNIŠTVO »HMELJARJA«

Z geslom »Zadruga-kmet!« zmago in srečo v novem letu 1959 želijo:

GLAVNA ZADRUŽNA ZVEZA LRS
LJUBLJANA

ZBORNICA
ZA KMETIJSTVO IN GOZDARSTVO LRS
LJUBLJANA

REPUBLIŠKA ZVEZA
POSLOVNIH ZVEZ LJUBLJANA

OKRAJNA ZADRUŽNA ZVEZA CELJE

KMETIJSKA GOZDARSKA POSLOVNA ZVEZA
MOZIRJE

ZADRUŽNA
HRANILNICA IN POSOJILNICA CELJE

ZADRUŽNO IZVOZNO-UVOZNO TRGOVSKO PODJETJE

»HMEZAD«

ŽALEC — SLOVENIJA — JUĢOSLAVIJA

EDINI IZVOZNIK SVETOVNO
ZNANEGA SLOVENSKEGA ŠTAJERSKEGA HMELJA
IZ SAVINJSKE DOLINE

LASTNA SKLADIŠČA Z MODERNIMI NAPRAVAMI ZA PREPARIRANJE IN PAKIRANJE HMELJA

Upravni odbor Kmetijske proizvodjalne poslovne zveze Žalec med zasedanjem v sejni dvorani Upravne zgradbe v Žalcu (decembra 1958).

**Ha-cuk,
v nove čase!
Ha-cuk,
v nove dni!**

Tako poje naša moderna udarniška pesem! Zakaj neki ne bi s korakom vseh vedr'h delovnih množic nove Jugoslavije vskladila svojega koraka tudi Savinjska dolina? Da, prav Savinjska dolina, ki slovi — tudi izven državnih meja FLRJ — s svojimi čudovitimi naravnimi biseri, z zgodovinskimi znamenitostmi svetovnega merila — arheološke izkopanine v Sempetru — in — prav gotovo nič manj upravičeno — tudi s pridelovanjem Savinjskega gold'nga! Še več! Prav hmeljarsko področje, s poudarkom na osredeku, Savinjsko dolino, je tisti predele v naši deželi, ki je vsekakor v prvih vrstah, zlasti glede na visoko

raven agrotehnike in kemotehnike v kmetijski proizvodnji!

Prav zategadelj je skoraj naša državljska dolžnost, da vkorakamo v novo proizvodno leto 1959, ki je prag v novo obdobje splošnega našega kmetijstva, strnjenih vrst in nespremenljivo odločeni, poglobiti novo proizvodno obliko »Z a - d r u g a - k m e t«, kar je le moč! To izpolniti pa nam bo moč le tako, da se bo vsebina »Hmeljarja« št. 1—2/1959 povsem u d o m a č i l a v naših mislih in srcih, predvsem pa vsebina tehle sestavkov:

Pomotoma so izpadli založniški podatki:

Hmeljar izhaja mesečno — Urejuje uredniški odbor — Odgovorni urednik Jaka Slokan — Tiska Celjska tiskarna — Številka 50 din — Za hmeljarje brezplačno — Poštnina plačana v gotovini

3. Franc Simonič, sekretar OK ZKS Celje: »Stoletna predaja svetlih izročil, 14. septembra 1958, v Žalcu« 18—21

»...Na ledini socialistične izgradnje smo pravzaprav šele temeljito zaorali. Naj nas ne zadovoljijo doseženi uspehi, naj nas ne zbegajo težave, ki jih moramo premagovati. Razvoj kmetijske proizvodnje na področju Savinjske doline, predvsem pa nujnost hitrejšega napredka, zahteva nove, odločne ukrepe!...«

Zastopniki: Radio Ljubljana, Slovenski poročevalec, Večer, Celjski tednik in Hmeljar — na obnem zboru KPPZ Žalec, 21. III. 1958.

Vse ro naše preko slo to

IN

HO-RUK, V NOVO LETO 1959!

Z geslom »Zadruga-kmet!« zmago in srečo v novem letu 1959 želijo:

GLAVNA ZADRUŽNA ZVEZA LRS
LJUBLJANA

ZBORNICA
ZA KMETIJSTVO IN GOZDARSTVO LRS
LJUBLJANA

REPUBLIŠKA ZVEZA
POSLOVNIH ZVEZ LJUBLJANA

OKRAJNA ZADRUŽNA ZVEZA CELJE

KMETIJSKA GOZDARSKA POSLOVNA ZVEZA
MOZIRJE

ZADRUŽNA
HRANILNICA IN POSOJILNICA CELJE

ZADRUŽNO IZVOZNO-UVOZNO TRGOVSKO PODJETJE

»HMEZAD«

ŽALEC — SLOVENIJA

EDINI IZVOZNIK
ZNANEGA SLOVENSKEGA
IZ SAVINJE

LASTNA SKLADIŠČA Z MODERNIMI NAPRAVAMI ZA PREPARIRANJE IN PAKIRANJE HMELJA

Upravni odbor Kmetijske proizvajalne poslovne zveze Zalec med zasedanjem v sejni dvorani Upravne zgradbe v Zalcu (decembra 1958).

Tako poje naša moderna udarniška pesem! Zakaj neki ne bi s korakom vseh vedr'h delovnih množic nove Jugoslavije vskladila svojega koraka tudi Savinjska dolina? Da, prav Savinjska dolina, ki slovi — tudi izven državnih meja FLRJ — s svojimi čudovitimi naravnimi biseri, z zgodovinskimi znamenitostmi svetovnega merila — arheološke izkopanine v Sempetru — in — prav gotovo nič manj upravičeno — tudi s pridelovanjem Savinjskega go'd'nga! Se več! Prav hmeljarsko področje, s poudarkom na osredku, Savinjsko dolino, je tisti predele v naši deželi, ki je vsekakor v prvih vrstah, zlasti glede na visoko

raven agrotehnike in kemotehnike v kmetijski proizvodnji!

Prav zatagadelj je skoraj naša državljanska dolžnost, da vkorakamo v novo proizvodno leto 1959, ki je prag v novo obdobje splošnega našega kmetijstva, strnjenih vrst in nespremenljivo odločeni, poglobiti novo proizvodno obliko »Z a - d r u g a - k m e t«, kar je le moč! To izpolniti pa nam bo moč le tako, da se bo vsebina »Hmeljarja« št. 1—2/1959 povsem udomačila v naših mislih in srcih, predvsem pa vsebina tehle sestavkov:

	Stran
1. Ing. Veljko Križnik: Saditev hmelja in graditev žičnic v bodoče	4
2. Inštitut za hmeljarstvo Zalec:	
a) Tipski načrt hmeljske žičnice	5
b) Kakšne morajo biti sadike hmelja	6
c) Skrbno pripravimo zemljo za nove nasade	7
č) Odlok o rajonizaciji kmetijske proizvodnje v okraju Celje	8
3. Franc Simonič, sekretar OK ZKS Celje: »Stoletna predaja svetlih izročil, 14. septembra 1958, v Zalcu«	18—21

»...Na ledini socialistične izgradnje smo pravzaprav šele temeljito zaorali. Naj nas ne zadovoljijo doseženi uspehi, naj nas ne zbegajo težave, ki jih moramo premagovati. Razvoj kmetijske proizvodnje na področju Savinjske doline, predvsem pa nujnost hitrejšega napredka, zahteva nove, odločne ukrepe!...«

Zastopniki: Radio Ljubljana, Slovenski poročevalec, Večer, Celjski tednik in Hmeljar — na občnem zboru KPPZ Zalec, 21. III. 1958.

Vse ro naše preko slato

IN

HO-RUK, V NOVO LETO 1959!

Saditev hmelja in graditev žičnic v bodoče

Način saditve hmelja določa Odredba o pogojih zasaditve novih površin s hmeljem v okraju Celje, ki jo je izdal Okrajni ljudski odbor v Celju 17. 9. 1958 in je bila objavljena tudi v »Hmeljarju« št. 11/1958.

Namen odredbe je, da se sčasoma hmeljišča strnejo v večje komplekse, da bi se olajšala in pocenila strojna obdelava, omogočil čim boljši pregled nad stanjem hmeljišč, zlasti glede na boleznin in škodljivce. Strnjena hmeljišča omogočajo tudi najbolj ekonomično gradnjo žičnic.

V občinah Konjice, Smarje (z bivšimi občinami Kozje in Rogaska Slatina) in Laško smejo zasebni proizvajalci saditi hmelj le na strnjenih površinah, ki merijo najmanj 5 ha.

V ostalih občinah (Mozirje, Soštanj, Zalec, Celje in Sentjur) smejo zasebni proizvajalci saditi hmelj le tam, kjer bo z novo saditvijo letos in v naslednjih letih sčasoma nastal strnjen kompleks hmeljišč, velik najmanj 5 ha. V teh občinah dovoljuje saditev hmelja posebna občinska komisija, ki v vsakem primeru posebej presodi, če bo novo hmeljišče v bodočem strnjenem kompleksu ali ne.

Odredba nalaga, da vsak zasebni proizvajalec, ki namerava hmelj na novo zasaditi ali obnoviti hmeljišča, prijavi kmetijski zadrugi do 1. novembra, na kateri parceli ga namerava posaditi. Kmetijska zadruga zbere vse prijave in pokliče občinsko komisijo, da pregleda te parcele in dovoli ali ne dovoli saditev. Ker je bila odredba pozno objavljena, je bil letos rok za prijavo novih hmeljišč, ki jih zasebni proizvajalci nameravajo zasaditi v gospodarskem letu 1958 in 1959, podaljšan do 20. decembra 1958.

Odredba torej ne postavlja, kolikšna mora biti najmanjša površina, na kateri se sadi hmelj, ampak zahteva le, da je ta površina v okviru bodočega strnjenega kompleksa hmeljišč.

Odredba dovoljuje, da se v hribovitih krajih lahko odstopi od načela strnjenosti hmeljišč, vendar pa je tam treba upoštevati načelo gospodarnosti in pravilne strokovne ter tehnične izvedbe novih hmeljišč. To se pravi, da je treba upoštevati zlasti to, da bodo nova hmeljišča nastajala tam, kjer je že ali bo zgrajena sušilnica.

Vse kmetijske zadruge v občinah Konjice, Smarje in Laško ter vsa družbena kmetijska gospodarstva v okraju Celje morajo za nove nasade hmelja izdelati investicijske programe, ki morajo vsebovati tudi agropedološko mnenje Inštituta za hmeljarstvo o primernosti tal za hmeljišče. Te programe morajo predložiti v revizijo Okrajni komisiji za revizijo investicijskih programov v kmetijstvu.

V novih hmeljiščih se sme saditi hmelj le v razdalji 2 m med vrstami ter 1 ali 2 m v vrsti. Odredba tudi določa, da se sme v novih hmeljiščih uporabljati le žična opora. Žičnica pa mora biti narejena po tipskem načrtu, ki ga je izdelal Inštitut za hmeljarstvo. (Tipski načrt žičnice je objavljen v tej številki »Hmeljarja«.)

Žičnice se morajo graditi po enotnem načrtu zato, da se lahko manjša žičnica pozneje podaljša v večjo, ne da bi gradili dve žičnici, ali pa da se dve žičnici pozneje povežeta skupaj.

Nova hmeljišča se smejo zasaditi le s sadikami sorte »Goldings«, ki jih mora predhodno pregledati Inštitut, ki tudi izda potrdilo o uporabnosti sadik za sajenje. Glede na to, da še nimamo dovolj matičnih nasadov, bodo morali hmeljarji v prvi dobi pridobivati sadike iz lastnih hmeljišč. Pozneje pa se bodo sadike vedno v večji meri pridobivale iz matičnih nasadov, dokler se končno ne bodo nova hmeljišča zasajevala s sadikami iz matičnih nasadov. Za matične nasade bo priskrbel sadike Inštitut za hmeljarstvo iz svoje selekcije. Ti nasadi bodo pod stalno kontrolo strokovnjakov Inštituta, tako glede na kakovost, kakor tudi glede na zdravstveno stanje. Sadike, ki jih bo hmeljar pridobil iz lastnih hmeljišč, bo pregledal in izdal potrdilo uslužbenec KZ, katerega bo pooblastil Inštitut, da v njegovem imenu opravi pregled.

Izvajanje določenih odredb na samem terenu bo naletelo na vrsto težav. Zato v nadaljnjem pojasnjujemo nekatera načela, po katerih se bodo občinske komisije ravnale pri presojanju posameznih konkretnih primerov.

Občinske komisije ne bodo presojele le to, če je predvidena površina za novo hmeljišče v okviru bodočega kompleksa ali ne, ampak tudi

če je zemlja primerna za hmeljišče. Prav tako bodo dale soglasje in podrobnejše navodilo, kako mora proizvajalec zgraditi žičnico. Zaradi tega sestavljajo vsako komisijo: zastopnik občinskega ljudskega odbora, strokovnjak — zastopnik Inštituta in upravnik KZ kot zastopnik zadruga.

Kot je že omenjeno, najmanjša površina parcele za hmeljišče ni določena. Težili pa bomo za tem, da bi žičnice bile okrog 1 ha velike; manjše kot 0,4 ha naj se žičnice ne bi gradile. Čim manjša je žičnica, tem dražja je, ker je za njo potrebno sorazmerno več drogov, več žice in več sider.

Praviloma KZ oziroma KPPZ prispeva svoj delež za gradnjo žičnice na drugoletna hmeljišča (sajena v letu 1958). Komisija lahko dovoli gradnjo žičnice v nasad h četrtletnika, tretjetletnika in prvoletnika (sajenih 1956., 1957. in 1959. leta), če so ti nasadi poleg hmeljišča, sajena 1958 in je tehnično in gospodarsko opravičljivo, tako da se v njo vključijo poleg drugoletnika še prvo-, tretje- ali četrtletnik. Izjemoma lahko komisija dovoli gradnjo žičnice tudi na zemljišču, ki bo zasajeno s hmeljem v 1960. letu, če to zemljišče leži med drugo- ali tretjetletnikom, za katere se gradi ena žičnica.

V takem primeru mora hmeljar dati kmetijski zadrugi pismeno izjavo, da bo do 1960. leta na tisti parceli zasadil hmelj. Na podlagi te izjave že letos dovoli komisija gradnjo in saditev hmelja v 1960. letu. Kmetijska zadruga pa prispeva svoj delež za stroške gradnje žičnice šele 1960. leta, ko bo hmelj zasajen.

V takih žičnicah, kjer bo več hmeljišč različnih starosti (razlika je 4 leta), bodo morali hmeljarji pozneje izorati ves hmelj, ne glede na starost v enem, največ dveh letih, tako da bo žičnica pri naslednji saditvi vsa naenkrat posajena. Poseben kolobar poljščin po izkrcitvi starega in do saditve novega hmeljišča bo določil Inštitut za hmeljarstvo.

Na nagnjenih zemljiščih, ki so z oranjem terasasto izoblikovana, a nagib dopušča strojno obdelavo, je treba pred saditvijo in gradnjo žičnice robove teras zravnati.

Če se v eno žičnico vključene njive ne končujejo v ravni črti, ampak stopničasto, je treba kraje njiv pred saditvijo zravnati, kajti rob žičnice mora biti v ravni črti.

Pokončni drogovi se v novih nasadih, v katerih so vrste sadik po 2 m narazen, postavljajo v vsako četrto vrsto, to je 8 m narazen; v vrsti pa 10 m.

V starih nasadih, ki jih vključujemo v žičnico, v katerih so vrste 1,6 m narazen in več, se postavijo vrste drogov v vsako peto vrsto sadežev (pri vrstni razdalji 1,6 m znese to točno 8 m). V starih nasadih, ki se vključijo v žičnico, v katerih je razdalja vrst manjša kot 1,6 m, se drogovi postavijo po 8 m narazen, ne glede na to, če bodo stali v vrsti ali ne. To pa zato, da bodo pri naslednji saditvi vrste tam, kjer so drogovi.

Če je širina hmeljišča taka, da se ne izteče zadnja vrsta (poševni drogovi) na 8 m (merjeno pri vrhu), ampak manj kot 8 m, običajno porazdelimo razliko na dve krajni vrsti. To velja, če je žičnica velika okrog 1 ha.

Kjer pa je žičnica manjša kot 0,75 ha in jo bo mogoče pozneje še podaljšati na novo hmeljišče, se zadnja vrsta poševnih drogov na tisti strani, v katero se bo žičnica podaljšala, postavi (upoštevajoč vrste hmelja) ne glede na to, če je oddaljena manj kot 8 m. Kajti čim se bo žičnica podaljšala, se bodo poševni drogovi izkopali in postavili na mesto njih pokončni na razdaljo 8 m.

Kot že omenjeno, bo komisija presojala tudi, če je zemljišče primerno za hmeljišče. Če zemljišče ni primerno za takojšnjo zasaditev hmelja, bo komisija pred izdajo dovoljenja za saditev zahtevala, da se zemljišče osuši ali pa izvedejo agromelioracije (izboljšanje tal). Sele ko so te izvedene, lahko izda dovoljenje za saditev. Če se komisija ne bo mogla odločiti o primernosti tal za hmeljišče, zahteva od Inštituta za hmeljarstvo pedološko preiskavo tal. Prav tako po potrebi zahteva od inštituta, da predpiše postopek za izboljšanje tal.

Pri svojem delu na terenu komisija določa lego bodočega kompleksa hmeljišč. O tem vodi

poseben zapisnik za področje ene kmetijske zadruge. V zapisniku na primeren način opiše meje tega kompleksa in po potrebi tudi izdela preprosto skico. Zapisnik sestavi komisija v 3 izvodih, od katerih dobi po enega občinski ljudski odbor, zadruga in poslovna zveza v Zalcu.

Ta zapisnik bo služil komisiji pri delu v naslednjih letih, ker so v njem meje kompleksov označene.

Pri gradnji žičnice je treba upoštevati tudi predpise glede oddaljenosti od cest, električnih vodov in telefonskih linij.

Predpisi načelno določajo, da se žičnice, podobno kot drugi stalni objekti, ne smejo graditi v pasu 10 m od roba republiških cest I. in II. reda ter okrajnih cest. Pri tem je treba upoštevati na ovinkih še preglednost ceste: hmeljišče mora biti na notranjem robu ovinka postavljeno tako, da je iz obeh smeri cesta pregledna vsaj 150 m. Ob občinskih cestah se žičnica ne sme graditi v pasu, širokem 5 m od roba ceste. V posameznih primerih bo verjetno možno odstopiti od teh pogojev, o čemer vas bomo še podrobneje obvestili.

Hmeljar št. 10 — 1957. leta je že podrobneje opozoril graditelje žičnic glede oddaljenosti od električnih vodov. Naj tu le na kratko ponovimo. Če je žičnica oddaljena manj kot 5 m od žice električnega voda, jo je treba ozemljiti. Če pelje električni vod iznad žičnice, mora biti razdalja med žico električnega voda in streho žičnice: pri vodih z nizko napetostjo 1,25 m, pri vodih z visoko napetostjo pa 2,5 m.

Če gre telefonska linija nad žičnico, mora biti razdalja med žičnico in najnižjo žico telefonskega voda 2 m. Prav tako mora biti žičnica vsaj 2 m oddaljena od telefonskega voda, če ta teče ob žičnici.

Kmetijska zadruga naj po končanem komisijskem pregledu zemljišč za nove nasade hmelja in za gradnjo žičnic izbere vse problematične primere glede na ceste, elektrovođe in telefonske linije in se poveže s cestno upravo, elektropodjetjem in telefonskim nadzorništvo, s katerim naj sporazumno uredi posamezne problematične primere.

Zgrajeno žičnico bo pregledala kolavdacijska komisija, ki bo ugotovila, če je žičnica zgrajena po tipskem načrtu in po navodilu občinske komisije. Če žičnica ne bo taka, zadruga oziroma KPPZ Zalec ne bo plačala dela stroškov. Graditev žičnice po tipskem načrtu je potrebna tudi zato, da se žičnica lahko pozneje podaljša ali pa da se mora povezati več žičnic skupaj zaradi popolnejše izrabe njiv.

Prehod na hmeljarjenje v žičnicah zahteva tudi določene spremembe glede na kolobarjenje in način obnavljanja hmeljišč. Hmeljišče z žičnico ni več v kolobarju z ostalimi poljščinami, ampak je izločina, kajti njiva bo hmeljišče vsaj 25—30 let, to je dokler traja žičnica, izvzemši nekaj let vmesnega kolobarja poljščin pred drugo zasaditvijo. To pa pomeni, da hmeljar ne bo mogel več gospodariti tako, da bo vsako leto nekaj starega hmelja izorati in nasaditi prav toliko novega. Tak način hmeljarjenja je bil mogoč v hmeljiščih s hmeljevskami, kjer je bila površina hmeljišč pri enem kmetu več ali manj stalna. V žičnici pa bo treba star hmelj naenkrat izorati in zopet naenkrat vsega posaditi. Da pa bo to mogoče, ne sme biti med najstarejšim in najmlajšim hmeljem v eni žičnici več kot 3—4 leta razlike.

Glede na veliko razdrobljenost hmeljišč meri povprečna hmeljska parcela komaj okrog 25 arov. Ekonomsko pa je žičnica najcenejša, kadar meri okrog 1—1,20 ha, kolikor je največja dopustna velikost ene žičnice. To pomeni, da bo zlaganje parcel v eno žičnico in zamenjava parcel, da bi se le-te povečale, vedno bolj preča naloga. Posledica tega bo boljša izraba njivskih površin, ker bodo v dokajšnji meri odpadle neobdelane meje in ozare. Taka prostovoljna komasacija (zložba) zemljišč bo pocenila tudi strojno delo, ker bo znižala izgube delovnega časa za premike itd.

Vse to bo končno tudi korak bliže k vaškemu kolobarju kot najracionalnejši obliki izkoriščanja njivskih površin, v kateri se nakazuje tudi socialistična oblika izkoriščanja kmetijskih zemljišč, ki pa so privatna last.

INŠTITUT ZA HMELJARSTVO ŽALEC

Tipski načrt hmeljske žičnice za nasad 2x1 m

Na podlagi 5. člena Odredbe o pogojih za saditve novih površin s hmeljem objavljamo tipski načrt in pojasnila za gradnjo žičnice.

Sestavni deli žičnice so drogovi (vogalni, poševni, pokončni), sidra, prečne in vzdolžne žice ter nosilne žice.

Drogovi so najboljši iz akacijevga ali kostanjevega lesa. Razlikujemo vogalne, poševne in pokončne drogove.

Vogalni drogovi so dolgi okoli 9 metrov in na vrhu debeli okoli 18 centimetrov. Postavljeni so poševno v smeri diagonale na vsakem vogalu žičnice. V zemljo jih vkopljemo 1,20 m globoko. Glave teh drogov, ki so obtesane na debelino s premerom 15 cm v dolžini 20 centimetrov, so z žicami vezane na sidra in sosednje poševne drogove.

Poševni drogovi so dolgi okoli 8 metrov in enako močni kot vogalni. Vkopani so 1 meter globoko v drugo vrsto od roba hmeljišča in nagnjeni nad prvo vrsto. Med seboj so vezani z vzdolžno žico, mimo tega jih veže prečna žica na pokončne drogove, a sidrna žica na sidra.

Pokončni drogovi so dolgi 7 metrov, a njihov najmanjši premer na vrhu droga znaša 15 centimetrov. Vkopani so 80 cm v zemljo. Vezani so s prečnimi in vzdolžnimi žicami med seboj in na poševne drogove. Razdalja med pokončnimi drogovi znaša v vrsti 10 m, a med vrstami pokončnih drogov 8 m. Razdalja med vrsto pokončnih drogov in vrsto poševnih drogov sme znašati 8 m, merjeno med glavami drogov.

Sidra so lahko lesena ali kamenita. Za lesena uporabljamo 1,2 m dolga polena, ki jih dobimo pri prižigovanju drogov. Nanje pritrdimo dvojno, najbolje pocinkano žico s premerom 8 mm in jih zakopljemo 1,5 m pod površino. Vsak poševni drog je samostojno sidran. Vogalni drogovi so sidrani z dvema sidri, od katerih je eno postavljeno v smeri prečne žice, drugo pa v diagonalni smeri kot vogalni drog. Za obe sidri izkopljemo le eno daljšo jamo. Vanjo vkopljemo prvo sidro, ki je v podaljšku prečne žice in drugo sidro, ki je diagonalno povezano na vogalni drog, tako da je druga sidrna žica 1 meter oddaljena od prve. Sidra postavljamo v razdalji štirih metrov od jame droga, tako da nam ne ovirajo obdelave krajne vrste hmelja. Žica, ki je ovita okoli sidra, štrli s svojo zanko iz zemlje in se veže preko napenjalne žice in napenjalnega ključa na zgornjo sidrno žico, ki je ovita okoli glave poševnega, oziroma vogalnega droga.

Žična mreža je sestavljena iz prečnih in vzdolžnih žic. Preko prečnih žic potekajo nosilne žice, ki nanje obešamo vodila.

Prečne žice so spletene iz dveh 6 mm žic in so z zankami pritrjene na glave drogov. Vzdolžne žice pa povezujejo drogove v vrsti in so iz enojne 6 mm žice. Le krajne vzdolžne žice so spletene iz dveh žic premera 6 mm.

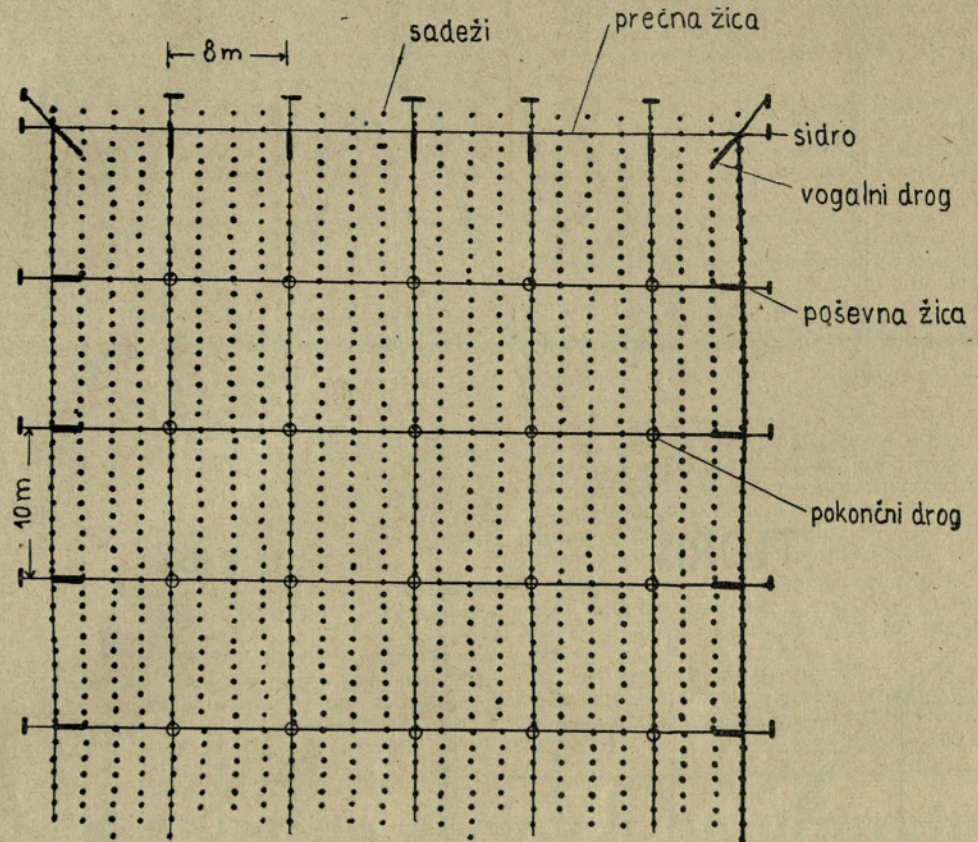
Nosilne žice so pritrjene na krajne prečne žice in imajo premer 5 mm. Nad vsako vrsto hmelja poteka ena nosilna žica, ki je z žico premera 2 mm pritrjena na vsaki drugi prečni žici, tako da prosto teče.

Širina žičnice naj ne presega 60 metrov, a skupna površina naj bo okrog 1 ha.

Kjer se stikata dve žičnici, naj se samostojno sidrata. Poševne drogove povežemo s prečnimi žicami, preko katerih napeljemo nosilni žici, ki nam nosita hmelj vmesnih vrst.

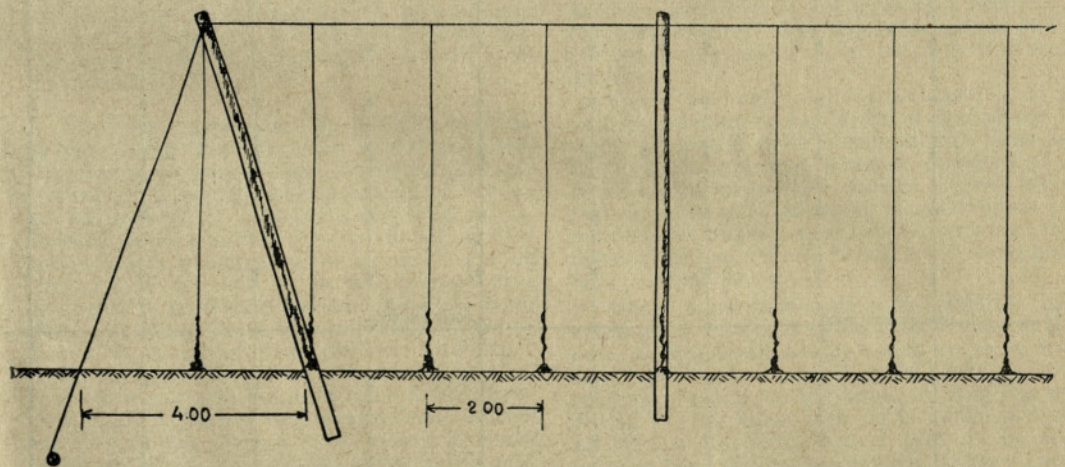
Tloris hmeljišča z žično oporo

M 1:500

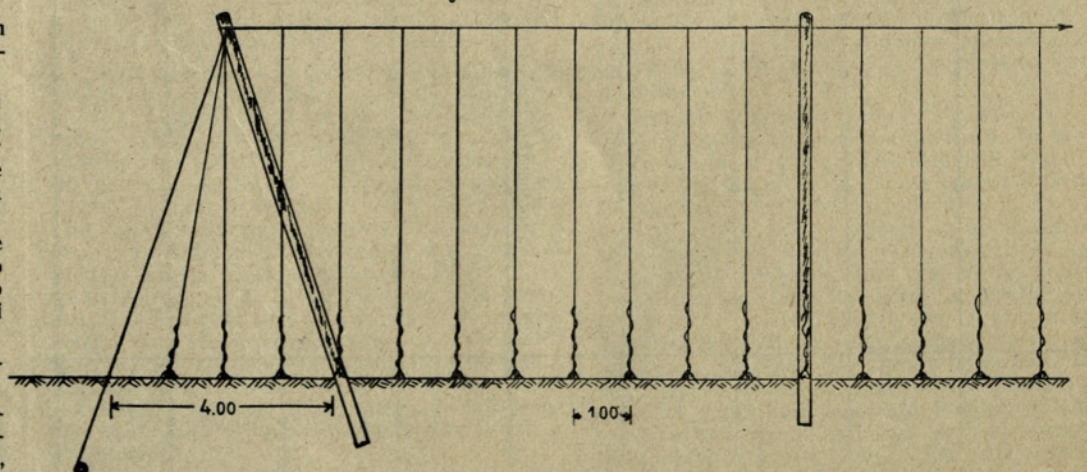
Vzdolžni prerez

1:100

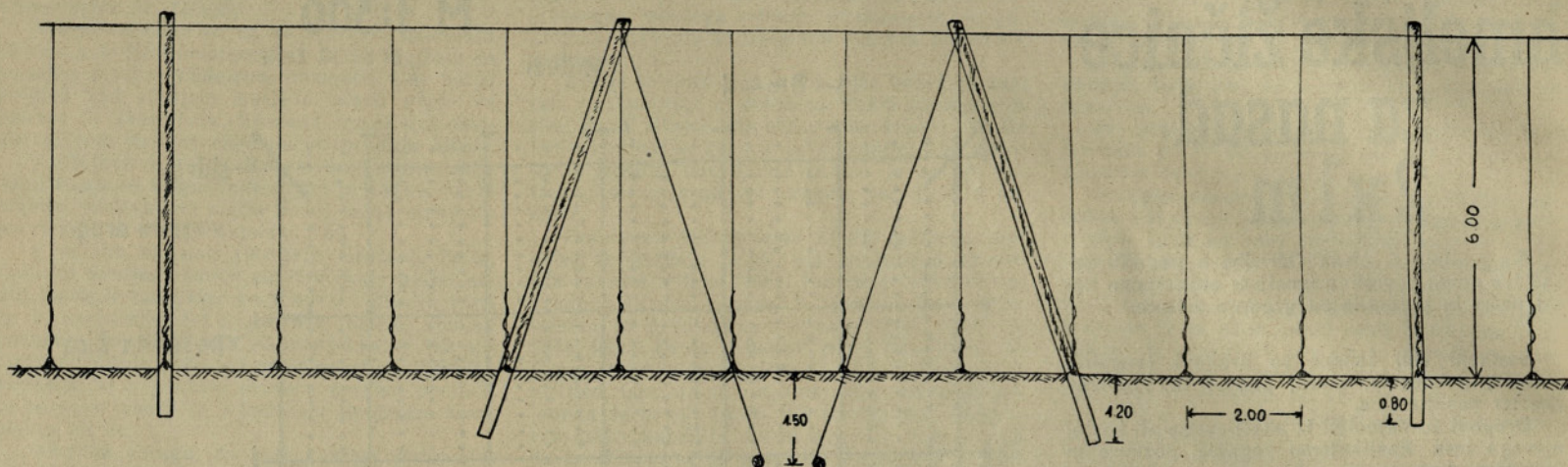

Prečni prerez

M 1:100

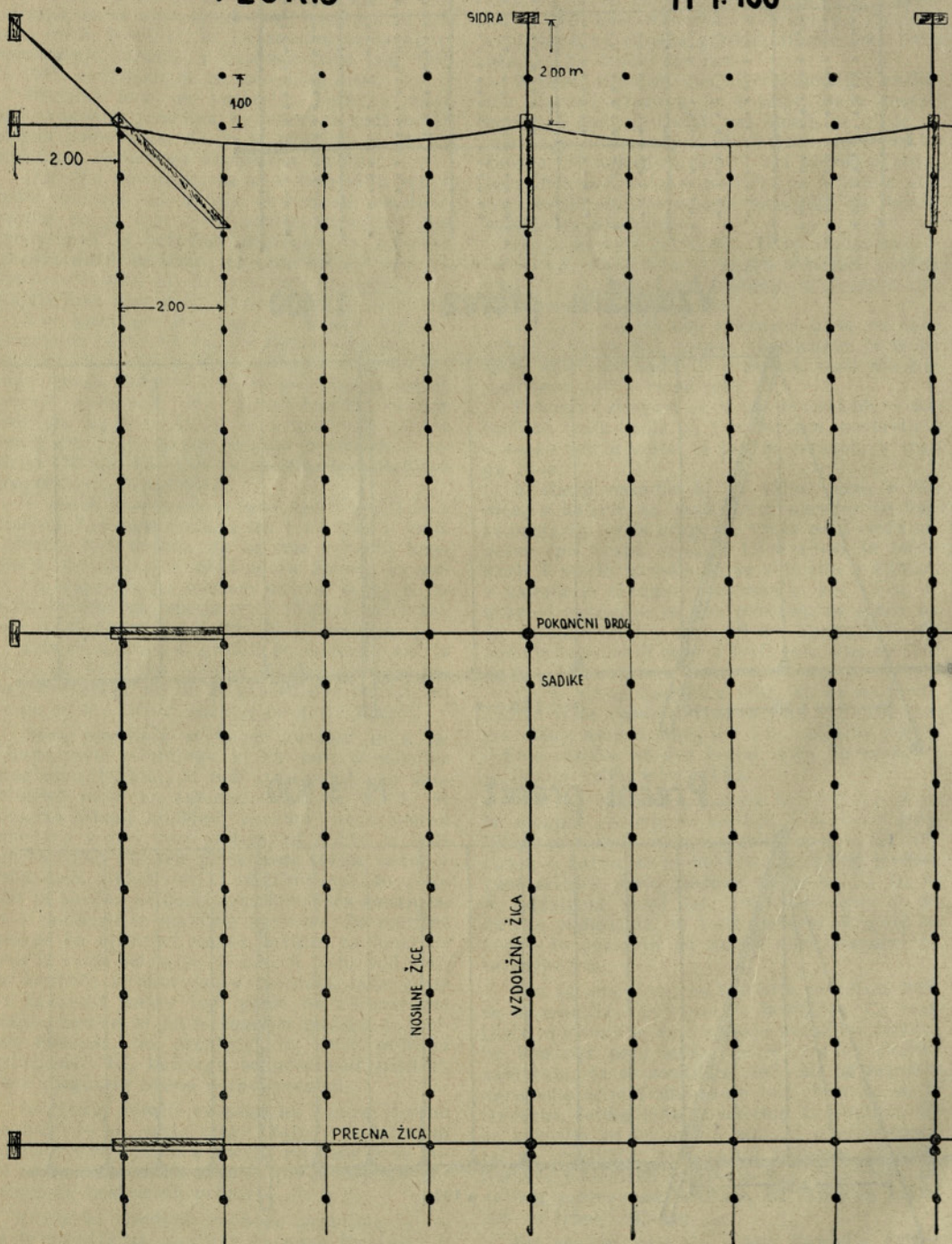

Povezava dveh žičnic s prikazom sider prečni prerez M 1:100

TLORIS

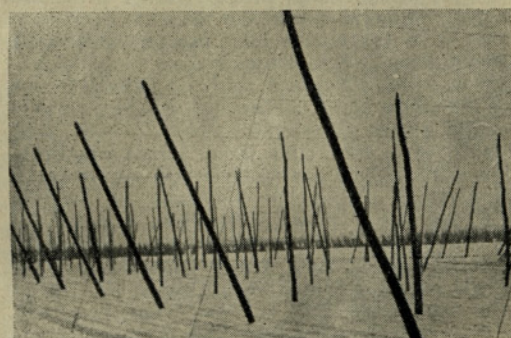
M 1:100

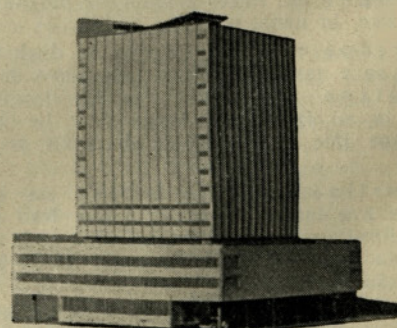
Kakšne morajo biti sadike hmelja?

Pooblaščenim uslužbencem KZ bodo v imenu Inštituta za hmeljarstvo izdali potrdilo o primernosti sadik hmelja za sajenje, če bodo sadike zadostile naslednjim pogojem:

1. da so 10—15 cm dolge;
2. da so nad 2 cm debele, le izjemoma nad 1,5 cm;
3. da imajo vsaj 2 venca zdravih očes;
4. da so na spodnjem kraju pravokotno, na zgornjem pa poševno in gladko odrezane;
5. da je jedro sadike belo;
6. da so neranjene;
7. da nimajo nobenih ostankov starih trt.

Žičnice nad hmeljnim nasadom pod snegom.

Maketa bodočega osrednjega skladišča za suh hmelj v Zalcu, ki nanj nestrpno čakajo savinjski hmeljarji že nevspešno dolga leta!

Skrbno pripravimo zemljo za nove nasade

(AGROTEHNIČNI MINIMUM)

Za nova hmeljišča so primerne le globoke zemlje, ki jih že po nastanku štejemo med najboljše. Te zemlje morajo biti že same po sebi močno nasičene s hranilnimi snovmi. Ne le, da morajo imeti precej humusa in apna, tudi drugih hranilnih snovi jim ne sme primanjkovati. Hmeljni nasad traja več let in zaželeno je, da daje zadovoljiv pridelek tako v sušnih kakor v mokrih letih. Zavaljo tega bodimo pri izbiri novega nasada čim bolj kritični! Zemlja mora biti vlažna, a vendar propustna. Najboljši pridelek pri povprečju vseh let, kolikor nasad traja, dajo hmeljišča na tisti globoki zemlji, ki ima dovolj humusa in apna. Zelo prikladne so vlažne in peščene zemlje. Zemlje, ki ne propuščajo dovolj, sicer obilo rodijo, toda storžki so grobi, nezaprli in nimajo lupulina, ki ga trgovina zelo ceni in je v pivovarstvu najvažnejša surovina. Tak pridelek je slabe kakovosti, ne da se vnovčiti in ostaja v skladiščih.

Za nove hmeljne nasade je treba zemljo globoko rahljati. Najbolje je, da naredimo to že jeseni. Če je le mogoče, pa vsaj v zimskem času! V zgodnji pomladi je čas že skoro zamujen. Godna zemlja je le malokje dovolj globoka. Zavaljo tega orjimo le tako globoko, da žive zemlje ne pokrijemo z mrtvico. Pravilno ravnamo, če živico obrnemo, mrtvo zemljo pa narahljamo s podrahljačem. Pri tem načinu moremo s težkim traktorjem hkrati obračati in rahljati zemljo do 40 cm globoko.

Zdravstveno zavarovanje kmetov v LR Hrvatski

Upoštevajoč izkušnje zdravstvenega zavarovanja v občinah Vis in Hvar, je tudi zadarska občina nedavno sklenila uvesti zdravstveno zavarovanje kmečkega prebivalstva. Brž ko je bilo to objavljeno, je tudi občinski odbor SZDL v Benkovcu, kjer 80 odstotkov prebivalcev zdravstveno ni zavarovanih, predlagal ljudskemu odboru, da uvede zdravstveno zavarovanje kmečkega prebivalstva. Podobno zanimanje se je vzbudilo tudi v občini Preko in še v nekaterih drugih občinah zadarskega okraja.

V občini Zadar so pri uvedbi zavarovanja upoštevali dvoje temeljnih dejstev: prvič, da je zdravstvena služba že tako razvita, da lahko zadovolji povečane potrebe preventivnega zdravljenja, in drugič, ker je hotela ustreči željam prebivalcev, ki so jih pogosto poudarjali odboriki na sejah občinskega ljudskega odbora.

Sklep ljudskega odbora vsebuje določila, da se v zavarovanje vpiše vsak posamezen gospodinjstvi član, in sicer v kmetijski zadrugi, ozir. neposredno v upravi zdravstvenega doma, če v kraju ni zadruge. — V vsaki vasi mora sprejeti pravice in dolžnosti, ki izvirajo iz članstva v zdravstvenem skladu občinskega ljudskega odbora, najmanj 70 odstotkov prebivalcev.

Sredstva zdravstvenega sklada občinskega ljudskega odbora občine Zadar sestavljajo prispevki članov in prispevki kmetijskih zadrug za svoje člane ter dotacija ljudskega odbora. Sklenili so, da bodo v letu 1959 kmetje plačevali naslednje prispevke: gospodinjstvo, ki ima enega člana, 2000 din, gospodinjstvo, ki ima dva člana 3800 din, s tremi člani 5400 din, s štirimi člani 6800 din, s petimi člani 8000 din in s šestimi člani 9000 din. Gospodinjstvo, ki šteje sedem do deset članov, bo za vsakega člana plačevalo 1000 din, ozir. 750 din, če gospodinjstvo šteje nad deset članov. Kmetijske zadruge bodo plačale za svoje člane 20 odstotkov, če zavarovaneč ni član zadruge, pa se njegov prispevek poveča za 20 odstotkov. Tudi občinski ljudski odbor je sklenil prispevati 12 milijonov v sklad za prihodnje leto. To je pravzaprav vsota, ki jo ljudski odbor plačuje zdravstvenim ustanovam za zdravljenje tistih občanov, ki tega ne zmorejo.

Zavarovanci imajo precej obsežne pravice zdravstvenega zavarovanja. Poleg brezplačnega ambulantnega zdravljenja, uživajo zavarovanci tudi ugodnosti brezplačnega zdravljenja pri specialistikah, zdravljenje v splošni bolnišnici v Zadru, če je potrebno tudi v drugih bolnišnicah, dalje brezplačna zdravila in v nujnih primerih tudi brezplačne prevoze z rešilnim avtomobilom.

Kadar pripravljamo zemljo za nov nasad, gnojimo tudi na zalogo s Thomasovo žlindro. Pred oranjem je raztrosimo 1000 kilogramov na široko, da jo med oranjem zmešamo z zemljo.

Hmelj je zelo zahtevna rastlina. Zaradi tega priporočamo, da že med pripravo za nov nasad zemljo dobro zagnojite s hlevskim gnojem. Njivo, ki smo jo jeseni zrigolali, zgodaj spomladi prevlečemo, gnoj pa na široko raztrosimo po ravni površini in zaorjemo. Tako vso površino novega hmeljišča enakomerno založimo z organsko hrano.

Rastline mnogo bolj izkoriščajo posamezne hranilne snovi, če uporabljamo vsako leto manjše količine hlevskega gnoja. Zlasti v lahki peščeni zemlji je umestno trositi manjše količine in to vsako leto, ker se v njej hitro razkrajajo, medtem ko v težki uporabljamo hkrati večje množine, da je fizikalni učinek gnoja večji. Za manjšo količino štejemo vsaj 200 centov hlevskega gnoja, medtem ko 400 do 500 centov gnoja na hektar pomeni že večjo količino.

Hlevski gnoj je nenadomestljiv in hkrati univerzalno gnojilo, ki ga ne smemo ocenjevati le po količini njegovih hranilnih snovi, ampak se moramo zavedati tudi dejstva, da hlevski gnoj zemlji ne le popravlja zlog, marveč jo trajno izboljšuje in ji povečuje rodovitnost.

Vrsta zemlje odločilno vpliva na izrabo hlevskega gnoja. Od kakovosti zemlje je odvisna količina zraka in vode v zemlji. V težki, vlažni zemlji dobijo zemeljske bakterije premalo zraka. Če hočemo, da bo v težki zemlji gnoj bolj učinkoval, jo moramo osušiti, gnojiti v zadostni količini z apnom in skrbno obdelovati. To pa res le takrat, ko je zemlja najbolj primerna za ob-

delavo. V lahki zemlji pa bomo s pravočasnimi agrotehničnimi ukrepi ohranili njegovo vlago, da se hlevski gnoj preveč ne osuši.

Zakaj je hlevski gnoj tako važen, če hočemo doseči končni uspeh in če hočemo povečevati hektarske pridelke? Orišimo na kratko njegovo delovanje v zemlji!

Gnoj uravnava in izboljšuje fizikalno stanje zemlje. Težko zemljo rahlja. Lahka zemlja, ki je zadostno zagnojena s hlevskim gnojem, močnejše vsrkava in zadržuje vodo. Pri razkrajanju organskih snovi nastaja toplota, ki ogreva zemljo. Pri razpadanju rastlinskih ostankov, ki so v gnoju, nastaja humus, ki iz njega rastline zlagoma črpajo svojo hrano. Z gnojem dodajamo zemlji tudi organsko snov, ki nima dušika in ki proizvaja ogljikov dvokis. Ta pa tvori z vodo ogljikovo kislino in posredno vpliva na pretvarjanje organskih in anorganskih hranilnih snovi v lahko topljive oblike. S hlevskim gnojem dodajamo zemlji veliko bakterij a tudi hrano tistim bakterijam, ki so že v zemlji. Vse te skupaj pa opravljajo koristne procese v tleh. Z dodajanjem organske mase se njihovo delovanje samo povečuje. Mimo zgoraj omenjenih lastnosti pa daje hlevski gnoj rastlinam vse hranilne snovi: dušik, fosfor in kalij, in sicer v lahko, deloma pa tudi v težko topljivi obliki.

Gornje navedbe vsekakor dokazujejo, da se tudi dodatno gnojenje z umetnimi gnojili med vegetacijo bolj splača pri dobro zagnojenem hmeljišču.

To so minimalni agrotehnični ukrepi pri pripravi zemlje za nove nasade po Odredbi o pogojih zasaditve novih površin s hmeljem v letu 1958/1959.

Iz zgodovine češkega hmeljarstva

V »Hmeljarju« 1958 smo v nadaljevanjih objavljali oris zgodovine hmeljarstva v CSR po »Chmelarstvo«. Na nesrečo nam je pomanjkanje prostora onemogočilo, da objavimo še zaključek. Popolnosti na ljubo ga objavljamo v »Hmeljarju« številka 1/1959.

Z razvojem kapitalizma se je začelo širiti tudi hmeljarstvo. Področja, kjer je prej rasla vinska trta, so vse bolj zasajali s hmeljem. Zapaziti moremo velik porast češkega hmelja, ki sta ga bili poprej vojni že skorajda uničili. Kot najbolj donosna poljska kultura je zdaj hmelj zamikal mnogo novih podjetnežev, ki so hoteli z njim obogateti. V tej dobi se že ustanavljajo prve družbe, ki so se ukvarjale samo s hmeljsko trgovino, a na drugi strani je bila peščica gojiteljev hmelja, ki bi naj zastopala interese hmeljarjev. Hmelj začno gojiti načrtno, odkrivajo škodljivce in iščejo sredstva za boj proti njim. Razvoj hmeljarstva na Češkem očitujejo pridelane količine: leta 1848 so nabrali okoli 12.000 stotov, leta 1856 16.600 stotov, leta 1861 30.000 stotov, a leta 1865 že 42.750 stotov hmelja.

V drugi polovici preteklega stoletja začno spet piti pivo, prav tako znova rase njegova kakovost. Zato pazijo domače pivovarne in tuji odjemalci vedno bolj, kakšen je hmelj.

Dobremu imenu češkega hmelja so škodovali goljufige in zamenjavanje žatečkega hmelja za hmelj iz drugih krajev, kar so si dovoljevali nekateri trgovci. Da bi to preprečili, so avstrijski oblastni uradi dovolili v posameznih vaseh pečatiti hmelj, a na žatečkem trgu so ga delili na mestni, okoliški in okrajni. Tam so hmelj mimo drugega tudi žigosali s pečatom žatečkega trga in mu dali tržni list. Tržni red je dopuščal tudi prodajo hmelja, ki ni bil iz okolice Zatcu. V žatečko področje so že takrat prištevati tudi Lounsko. Seleta leta 1884 so v Zatcu ustanovili splošno hmeljarsko ocenjevalnico, kjer so vrednotili hmelj vpricho gojiteljev in zastopnikov trgovskih družb. Leta 1891 so ustanovili Hmeljarsko zvezo s sedežem v Zatcu, ki bi sicer morala ščititi interese vseh gojiteljev hmelja, a je ščitila le velike posestnike.

Poleg hmeljarja je bil še trgovec. Povedati

moramo, kako sta bila organizirana nakup in prodaja hmelja. Od vsega začetka do leta 1948 je bila skoncentrirana vsa trgovina s hmeljem v rokah kapitalistov, ki so si prizadevali, da bi kupili hmelj čim ceneje in si ustvarili čim večje dobičke.

Hmelj je izrazito poljedelska rastlina, ki je najbolj ustrezna za kapitalistične špekulacije in ravno pri hmelju so se v zadnjih letih jasno kazale krize kapitalizma. S cenami za hmelj so se igrali borzni magnati in dobičke je imela samo trgovina. Ti ljudje, združeni v mednarodnih kapitalističnih družbah, so si nabrali ogromne vsote denarja. Bili so največji škodljivci drobnih gojiteljev — hmeljarjev.

Mnogi še pomnijo dobo prve republike, dobo zmešnjav v cenah, ki so vsak dan rasle ali padale, za stotine ali tisoče. Veliko se jih še spominja obdobja, ko so morali rušiti hmeljišča, kdor pa tega ni maral, je bil kaznovan. Zakaj so pocenjali vse to? Nikoli zato, da bi drobni in srednji hmeljar ušla krizi, temveč zato, da so mednarodne kapitalistične hmeljarske družbe v Zatcu in drugje obdržale svoj vpliv. Spominjamo se še, kakšno je bilo v tem času obiranje. V spominu so nam množice, ki jih je kriza prignala iz vse dežele, da so za majhno plačilo obirali hmelj od zore do mraka. Ni nam potrebno tega razlagati, veliko jih je, ki se še vsega spominjajo. Samo spomnite se!

Žatečko in za njim Lounsko sta bili in sta še danes najmočnejši hmeljarski področji. Tu je rasel vedno in še rase prvovrstni hmelj. Postal je najbolj priznan po svetu. Danes cenimo delo naših hmeljarjev bolj ko kdajkoli doslej, in verujemo, da bodo še naprej skrbeli, da bo sloves našega hmelja zmagoval na svetovnem tržišču, kajti vse pogoje imajo, da bodo vzgajali res najbolj kakovosten hmelj. Veliko zadrug na hmeljarskem področju se posveča hmeljarstvu z vso skrbjo. Tudi dela drobnih in srednjih hmeljarjev danes ne ogroža kapitalist. Če vzgojijo dober hmelj, so nagrajeni — in tudi naši hmeljarji so ponosni na svetovni sloves našega hmelja. Z njimi je lahko ponosen ves narod, kajti biti prvi na svetu v hmeljarstvu je uspeh, ki se z njim hmeljarji najlepše oddoljujejo domovini.

UREDBA

O OBVEZNEM IZTREBLJAVANJU DIVJEGA IN PODIVJANEGA HME LJJA

Uradni list LRS štev. 20 od 17. maja 1947 pri naša naslednje zakonske ukrepe za izboljšanje kakovosti našega hmelja.

1. člen

Da se prepreči škodljiva oplodnja žlahtnega hmelja s cvetnim prahom divjega hmelja, morajo vsi lastniki, posestniki, uživalci ali zakupniki državnih, združenjskih in zasebnih zemljišč v okrajih Celje-mesto in Celje-okolica, Mozirje, Prevalje in v območjih krajevnih ljudskih odborov Motnik in Spitalič v okraju Kamnik vsako leto najkasneje do konca maja na teh zemljiščih iztrebiti vse rastline divjega in podivjanega hmelja s štorom in koreninami vred.

2. člen

Kot zemljišče je razumeti poleg obdelovalne zemlje zlasti tudi gozdove, goščave, obrežja rek in potokov, pašnikov in sploh vse predele, kjer raste divji ali podivjani hmelj.

3. člen

Kdor prekrši predpis 1. člena te uredbe, bo kaznovan z odvzemanjem prostosti ali s prisilnim delom brez odvzema prostosti do 3 mesecev ali z denarno kaznijo od 50 do 5000 din. Poleg izrečene kazni se odredi, da se divji in podivjani hmelj iztrebi na njegove stroške.

4. člen

Izvajanje te uredbe bodo nadzirali krajevni (mestni) ljudski odbori s sodelovanjem organov Hmeljne komisije za Slovenijo v Zalcu.

5. člen

Ta uredba velja od dneva objave v »Uradnem listu LRS«.

Pripombe o uredbi o obveznem iztrebljanju divjega in podivjanega hmelja

Kako važna je Uredba o obveznem iztrebljanju divjega in podivjanega hmelja, vedo vsi stari hmeljarji, saj so takoj po zadnji vojni sami predlagali obnovo te Uredbe o obveznem iztrebljanju divjega in podivjanega hmelja. Kakovostnega hmelja sploh ni mogoče pridelati v krajih, kjer se nemoteno širi in bohoti divji hmelj!

Da je temu res tako, so se spet mogli leta 1958 prepričati stari in malone vsi novi hmeljarji. Pridelek letnika 1958 zares ni bilo zlahka prevzemati, saj je bil hmelj skoraj v vseh prvotnih osemenjen. Se težje je bilo trgovanje z osemenjenim hmeljem! O neljubih težavah in le s kolikšno spretnostjo je uspelo prodati ves osemenjeni hmelj, naj poroča združeno trgovsko podjetje »Hmezad«, Zalec! Izboljšanja kakovosti hmelja pa si ne bomo zagotovili le s tem, da uredbo spet objavljamo, marveč edino z vestnim izvajanjem obnovljene uredbe, in sicer na vseh območjih starih in novih hmeljskih nasadov!

Zakaj je osemenjeni hmelj tako nezaželen?

Hmelj je dvodomna rastlina, kar pomeni, da imamo ženske in moške rastline. Za proizvodnjo piva gojimo izključno ženske rastline, ki nam rodijo ob ugodnih podnebnih pogojih in pravilni obdelavi le neoplojene plodove, ti pa pomenijo kakovostno blago!

Vsako ve, da raste divji hmelj povsod. Kdor bi hotel, bi ga mogel najti po vsej Sloveniji, od Primorske — od koder nimamo nobenih podatkov o gojenju kultiviranega hmelja — pa tja do hrvatske in avstrijske meje! Med divjim hmeljem so tako moške kakor ženske rastline! Hmelj se razmnožuje s potaknjenci in s semenjem. Iz semena se razvijejo ženske in moške

rastline, ki se med sabo oprašujejo. Oprašene ženske hmeljne rastline ustvarijo plod — seme. Ko kobula ženske rastline divjega, oplojenega hmelja fiziološko dozori, se pojavi za vsakim prednjim lističem drobno hmeljevo seme. Jesenski vetrovi te lističe osmukajo z vretenc in jih raznašajo daleč naokoli. Narava sama skrbi za obstanek vrste! Ti lističi, ki so podobni polovici majhnega ladijskega vijaka, nosijo hmeljno seme na desetine kilometrov daleč! Kakor se divji hmelj oplaja med sabo, tako lahko moške rastline divjega hmelja oprašijo tudi golding, ki ga gojimo na naših hmeljiščih.

Neoplojena kobula ima drobna, gostočlenkasta vretenca in prožne enakomerne lističe, ki se pri sušenju ne lomijo od vretenc. Tudi barva in sijaj neoplojenega storžka, lupulin in njegova barva ter aroma ustrezajo zahtevam prvovrstnega hmelja.

Vse drugače pa je z oplojenim hmeljem. Nihče ga ni vesel, razen obiralcev hmelja, ki z velikimi kobulami kaj hitro napolnijo svoje merenike. Že na sušilnicah pa se sušilci pritožujejo nad velikimi storžki, še bolj pa zaradi velikih vretenc. Kobulni lističi so hitro suhi in se lomijo od še vlažnih vretenc. Vendar je hmelj pravilno posušen šele takrat, ko lahko najdebelejša vretenca pretrgamo — rekli bi razčesamo — tudi po dolgem.

Na kupu v skladišču ali pri prevzemu je oplojeni hmelj zdrobljen, lističi so ločeni od vretenc. Nekateri še cele kobule so prevelike, grobe in imajo neenakomerne prednje lističe. Na korenu (znotraj) vseh večjih prednjih lističev je še vedno hmeljno seme, kolikor ga seve ni že pri sušenju izpadlo. Lupulina je zelo malo ali nič, aroma je neustrezna, barva hmelja pa nezadovoljiva! Že splošna podoba in tudi prvi vtis ob takšnem blagu stori kupca nezadovoljnega! Nič čudnega, saj mu nismo prodali hmelja, ampak le njegove pleve, vretenca in seme!

Prav zdaj, pozimi, se poskušajmo spomniti, kje smo leta 1958 opazili rastline divjega hmelja! V prihodnji pomladi pa temeljito počistimo vsa ta mesta! Ko bo hmelj spet začel rasti, ga bomo najlažje opazili! Pri zatiranju divjega hmelja sta edino uspešni sredstva: kramp in motika! Temeljito opravimo to delo le takrat, kadar izrujemo iz zemlje vsa podzemna stebila, do poslednjega očesa! Zelo primeren a tudi poslednji čas za izkopavanje divjega hmelja je čas takoj po prvi košnji, saj je takrat dosegljiv vsak grm sredi zapuščenih travnikov.

Izpolnimo Uredbo o obveznem iztrebljanju divjega in podivjanega hmelja ne samo kot dobri državljani, marveč predvsem zato, da bomo mogli v bodoče oddajati le neoplojen, kakovosten hmelj, ki ga bo mogel »Hmezad« prodati po kar je le moč ugodni ceni!

Inž. Lojze Kač

Odlok

Po 2. odstavku 15. člena in 15. točke 64. člena zakona o okrajnih ljudskih odborih (Uradni list LRS, št. 19-89/52) in 15., 17., 18. ter 19. člena zakona o racionalnem izkoriščanju kmetijskih zemljišč (Uradni list LRS, št. 40-171/57) je okrajni ljudski odbor Celje na seji okrajnega zbora in na seji zbora proizvajalcev dne 8. julija 1958 sprejel

ODLOK

o rajonizaciji kmetijske proizvodnje v okraju Celje.

1. člen

Da se v okraju Celje zagotovi kar najsmotrnejša izraba kmetijskih zemljišč se kmetijska proizvodnja rajonizira, kakor določa ta odlok.

2. člen

V okraju Celje se določijo tile rajoni oziroma proizvodni okoliši:

1. **alpski živinorejski rajon**, ki obsega občine: Mozirje, severozahodni višinski predel občine Vransko in Soštanj;

2. **pohorski živinorejski rajon**, ki obsega bivši občini Zreče in Vitanje v občini Slovenske Konjice, severni hriboviti del občine Vojnik in območje Paškega Kozjaka v občinah Zalec, Vojnik in Soštanj;

3. **predalpski živinorejski rajon**, ki obsega občino Laško, južni višinski predel občin Vransko, Zalec in Celje ter pobočje krajevnih odborov Planina pri Sevnici, Slivnica in Loka pri Zusmu v občini Sentjur pri Celju;

4. **savinjski hmeljarski rajon**, ki obsega občine Vransko, Zalec, Celje, Soštanj in Vojnik, razen višinskih obrobni predelov teh občin, ki spadajo v prej našteje živinorejske rajone;

5. **konjiško-šentjurski sadjarski rajon**, ki obsega občini Sentjur in Slovenske Konjice, razen predelov, ki so zajeti v prej naštetih živinorejskih rajonih;

6. **obsoteljski sadjarsko-vinogradniški rajon**, ki obsega občine Smarje pri Jelšah, Rog. Slatina in Kozje.

3. člen

Posamezni proizvodni okoliši (rajoni) so pretežno namenjeni teje kmetijski proizvodnji, upoštevajoč pri tem glavno in postransko smer proizvodnje:

1. **Alpski živinorejski rajon**:

a) glavna smer proizvodnje:

1. reja krav mlečnega tipa in vzreja plemenskega naraščaja za obnovo in prodajo,
2. reja mesnatih prašičev (nižinski predel),
3. proizvodnja volne in mesa, vzreja plemenskega naraščaja ovac (okolica Luč in Solčava),
4. pridelovanje semenskega krompirja (nižinski predel) in merkantilnega krompirja,
5. pridelovanje malin,

Zoran Didek: Skica za oltarno sliko »Obiranje hmelja« v Savinjski dolini.

- b) postranska smer proizvodnje:
 1. hmeljarstvo v nižinskem predelu do Radmirja in Bočne,
 2. proizvodnja valilnih jajc (v okolici Mozirja),
 3. pridelovanje črnega ribeza (nižinski predel),
 4. pridelovanje jabolk v okolici Mozirja.

2. Pohorski živinorejski rajon:

- a) glavna smer proizvodnje:
 1. ekstenzivna vzreja krav in plemenske klavne živine, predvsem telet,
 2. pridelovanje merkantilnega krompirja,
 3. pridelovanje malin;
 b) postranska smer proizvodnje:
 1. proizvodnja volne in klavnih ovac,
 2. pridelovanje hmelja (nižinski predel),
 3. pridelovanje jabolk (predeli z ugodno mikroklimo).

3. Predalpski živinorejski rajon:

- a) glavna smer proizvodnje:
 1. reja klavne živine — proizvodnja mesa mesnih pasem,
 2. pridelovanje lanu (nižinski predel),
 3. pridelovanje črnega ribeza;
 b) postranska smer proizvodnje:
 1. pridelovanje semenskega krompirja (izbrani okoliši), drugod merkantilnega krompirja,
 2. pridelovanje jabolk (v ugodnih legah),
 3. pridelovanje malin (v južnih obrobni delih občin Vransko in Žalec).

4. Savinjski hmeljarski rajon:

- a) glavna smer proizvodnje:
 1. pridelovanje hmelja,
 2. pridelovanje vrtnin in semenskega žita na družbenih kmetijskih gospodarstvih,
 3. reja mlečnih pasem in vzreja lastnega naraščaja,
 4. pridelovanje jabolk (v obrobni predelih);
 b) postranska smer proizvodnje:
 1. reja mesnatih prašičev,
 2. pridelovanje hrušk,
 3. pridelovanje jagod (okolica Šmartna v R. d. in Celja),
 4. pridelovanje breskev (višje lege okrog Celja),
 5. pridelovanje namiznega grozdja (višje lege okrog Celja).

5. Konjiško-šentjurski sadjarski rajon:

- a) glavna smer proizvodnje:
 1. pridelovanje namiznih jabolk,
 2. pridelovanje hrušk,
 3. pridelovanje konzumnega vina (predel Skalce, Vonarje in Dramlje),
 4. pridelovanje hmelja (nižji predeli),
 5. pridelovanje lanu,
 6. pridelovanje semenskega žita (družbena posestva),
 7. proizvodnja mleka za predelavo,
 8. reja pitanih govedi,
 9. vzreja plemenskih in proizvodnja pitanih mesnatih prašičev in bekonov,
 10. proizvodnja valilnih in konzumnih jajc ter klavne perutnine;
 b) postranska smer proizvodnje:
 1. pridelovanje črnega ribeza (okolica Loč in Žič),
 2. pridelovanje breskev (v izrazito ugodnih legah),
 3. pridelovanje orehov.

6. Obsoteljski sadjarsko-vinogradniški rajon:

- a) glavna smer proizvodnje:
 1. pridelovanje jabolk,
 2. pridelovanje češpelj in sliv,
 3. pridelovanje hrušk,
 4. pridelovanje črnega ribeza,
 5. pridelovanje višenj in orehov (v strmeh legah),
 6. pridelovanje konzumnih vin (višji predeli v dolini šmarskega in zibiškega potoka ter Sotle),
 7. pridelovanje namiznega grozdja (v okolici Rogaške Slatine),
 8. pridelovanje lanu, žit in koruze,
 9. proizvodnja mleka za predelavo,
 10. pitanje govedi,
 11. vzreja plemenskih in reja pitanih mesnatih prašičev ter bekonov,
 12. proizvodnja konzumnih jajc;
 b) postranska smer proizvodnje:
 1. pridelovanje breskev (v toplejših krajih),

2. pridelovanje semenskega žita na družbenih obratih,
 3. proizvodnja hmelja (v nižinskih predelih).

4. člen

Vrste in sorte semen in sadik za posamezne kulture ter izbor vrst in pasem živine, ki ji je treba v posameznih rajonih dati prednosti uporabe in gojitve, so tele:

1. Alpski živinorejski rajon:

Govedo: sivorjava pasma — mlečni tip,
 Prašiči: bela požlahtnjena pasma,
 Ovce: jezersko-solčavska pasma,
 Kokoši: jerebičasta štajerka ali druga intenzivna pasma
 Krompir: bintje, Frühmele, 927/3, merkur, Ackersegen

Žito: pšenica plantahofer
 rž: dregerjeva
 ječmen: Kleiwandsleben
 oves: Flemingstreue
 Maline: Preussen, Valjevka, Mallong Promise, Loyd, Georges

Črni ribez: Boskoop, Goliath, Rosenthal, Wellington
 Jablane: Jonathan, Coxova oranžna reneta, zlata parmena, rumeni in rdeči deliciosus, šampanjska reneta, krivopecelj.

2. Pohorski živinorejski rajon:

Govedo: sivorjava pasma — križana z mesnim tipom druge pasme
 Ovce: jezersko-solčavska pasma
 Žita: pšenica: bavarska kraljica (v dolini), plantahofer (v hribih)
 ječmen: peragis
 rž: dregerjeva
 oves: Flemingstreue

Krompir: Ackersegen in merkur (v višinah), bintje in 927/3 (v nižinah)
 Maline: Preussen, valjevka, Mallong Promise, Loyd Georges

Jablane: Jonathan, Coxova oranžna reneta, zlata parmena, krivopecelj, rumeni in rdeči deliciosus, šampanjska reneta

3. Predalpski živinorejski rajon:

Govedo: sivorjava pasma — mesni tip,
 žita: pšenica: italijanke (za hribovite lege), ječmen: peragis
 rž: dregerjeva
 oves: Flemingstreue
 krompir: merkur, 927/3
 maline: Preussen, valjevka, Mallong Promise, Loyd Georges

Črni ribez: Boskoop, Goliath, Rosenthal, Wellington
 jablane: Jonathan, Coxova oranžna reneta, zlata parmena, rumeni in rdeči deliciosus, šampanjska reneta, krivopecelj.

4. Savinjski hmeljarski rajon:

Hmelj: golding
 žita: pšenica: prolifik, bavarska kraljica, tasilo
 ječmen: peragis, melior
 oves: Flemingstreue
 krompir: bintje, 927/3, Frühmele, merkur
 govedo:

a) sivorjava pasma — mlečni tip
 b) druge mlečne pasme
 prašiči: bela požlahtnjena pasma
 jablane: Jonathan, Coxova oranžna reneta, zlata parmena, krivopecelj, rumeni in rdeči deliciosus, šampanjska reneta
 hruške: viljamovka, boskovka, kleržo, pastorevka

jagode: Regina, Soltwedel, Howard, Sparkle, Catskill, Madame Moutot
 breskve: Morettini I., Amsden, P I, Morettini 12 in 14, Pistoja, P 81, soška
 grozdje: muškata Madame Mathias, kraljica vinogradov, sultanina, muškata Hamburg.

5. Konjiško-šentjurski sadjarski rajon:

Jablane: Jonathan, Coxova oranžna reneta, zlata parmena, rumeni in rdeči deliciosus, šampanjska reneta, krivopecelj, kanadka
 hruške: viljamovka, boskovka, kleržo, pastorevka, Passe Crassane
 breskve: Morettini I., Amsden, P 8, Morettini 12 in 14, Pistoja, P 81, soška
 črni ribez: Boskoop, Goliath, Rosenthal, Wellington
 grozdje: zeleni silvanec, rizvanec, dišeči traminec, modra frankinja, portugalka
 orehi: domači tankolupinasti, Sorrento in Franquette

žita: pšenica: bavarska kraljica, tasilo, zgodnje italijanke
 ječmen: peragis, melior
 koruza: zgodnji hibridi (viskonzin 270 in 355)
 lan: holandske sorte
 krompir: bintje, 927/3, merkur
 govedo: sivorjava pasma
 prašiči: bela požlahtnjena pasma
 kokoši: jerebičasta štajerka ali druga intenzivna pasma.

6. Obsoteljski sadjarsko-vinogradniški rajon:

Jablane: Jonathan, Coxova oranžna reneta, zlata parmena, krivopecelj, rumeni in rdeči deliciosus
 hruške: viljamovka, boskovka, kleržo, pastorevka, Passe Crassane, Coscia
 breskve: Morettini I., Amsden, P 8, Morettini 12 in 14, Pistoja, P 81, soška, Halberta
 češplje: domača češplja, bilska rana, wagenheimska rana
 ribez: Boskoop, Goliath, Rosenthal, Wellington

višnje: lotovka, maraska
 orehi: domači tankolupinasti, Sorrento in Franquette

grozdje: rogaški sektor: zeleni silvanec, rizvanec, modra frankinja, portugalka, muškata Madame Mathias, kraljica vinogradov, sultanina

obsoteljski sektor: dišeči traminec, sauvignon, zeleni silvanec, rizvanec, neuburgovec, modra frankinja, portugalka
 žita: pšenica: tasilo, italijanke
 ječmen: peragis, melior

koruza: zgodnji hibridi (viskonzin 270 in 355)
 lan: holandske sorte

krompir: bintje, 927/3, merkur
 govedo: svetlolisasta pasma,
 kokoši: jerebičasta štajerka ali druga intenzivna pasma
 prašiči: bela požlahtnjena pasma.

5. člen

V konjiško-šentjurskem in obsoteljskem rajonu je mogoče obnavljati sadovnjake, vinograde in jagodičevje le v obliki strnjeneh (plantažnih) nasadov. Obnavljati se mora le v področjih, kjer bodo izdelani ureditveni načrti za obnovo sadovnjakov, vinogradov in jagodičevja, ki ga mora potrditi svet za kmetijstvo in kmetijsko zadružništvo OLO. Pri tem ne morejo biti strnjene površine manjše od 5 ha za jablane, češplje in višnje, 3 ha za vinograde in hruške in 2 ha za črni ribez.

6. člen

Po tem odloku se za sadovnjak oz. vinograd ne štejejo zemljišča v vrtovih, ob stanovanjskih hišah in gospodarskih poslopih, ki so posajena s sadnim drevjem, vinsko trto ali jagodičevjem.

7. člen

Gospodarske organizacije, zavodi in posamezni pridelovalci, ki vzgajajo semena, sadni in trsni razmnoževalni material, smejo gojiti oziroma dajati v promet samo take vrste in sorte semen in sadik, ki so predvidene v tem odloku.

Prav tako se smejo za plemo vzrejati in prodajati le tiste pasme živine, ki so po tem odloku predvidene. Isto velja tudi za plemenjake vseh vrst.

8. člen

Natančnejše predpise za izvrševanje tega odloka bo izdal svet za kmetijstvo in kmetijsko zadružništvo OLO Celje.

9. člen

Za kršitev predpisov tega odloka se uporabljajo določbe 2. odstavka 9. člena zakona o racionalnem izkoriščanju kmetijskih zemljišč (začasen odvzem zemljišč).

10. člen

Ta odlok začne veljati takoj, objavi pa se v »Uradnem vestniku okraja Celje« in v »Uradnem listu LRS«.

St. 01/3-7738/1

Celje, dne 8. julija 1958.

Predsednik OLO:
 Riko Jerman I. r.

Po »Hopfenrundschau« — prevedel inž. Lojze Kač:

Komasacija zemljišč in preložitvev hmeljskih nasadov v Haunstettenu

Opomba: Bralec tega poročila naj znova prebere tisti del govora Franca Simoniča, sekretarja OK ZKS Celje, na zaključku svečanosti praznovanja 90. obletnice Tabora v Zalcu, 14. septembra 1958, kjer govornik obravnava vzrok in namen, zakaj je neogibno, da »...moramo v Savinjski dolini razdrobljena zemljišča združiti v večje komplekse... (Stran 23 — prvi stolpec)»

Poudarjam, da je prevod dobeseden, brez korektur!

Hkrati z dopolnilno nalogo pa je ta sestavek v odgovor tistim »vsevedežem«, ki v sedanjem obdobju naporov vse naše družbe, da dvignemo (količinsko in kakovostno) kmetijsko proizvodnjo pri nas, zatrjujejo, da kaj enakega nikjer drugod ni!

Bralci »Hmeljarja« se torej morejo zdaj prepričati, da težje k zaokroževanju, strnjevanju, oziroma zlozbanam (arondiranju in komasiranju) razdrobljenih obdelovalnih parcel v vseh naprednih deželah — tudi na Zahodu! Razlika je le v tem, da pri nas organizira, izvaja in nadzoruje vsa ta dela kmetijska zadruga — kot socialistična postojanka na vasi!

In, konec vseh koncev! Kaj niso kmetijska zadruga — kmetovalci-hmeljarji eno in isto? Da, prav to pomeni geslo: »Zadruga-kmeti!«

Urednik

SPLOŠNO

Komasacijsko področje v Haunstettenu leži na zahodnem robu okrožja Eichstatt, na eni izmed planot frankovskega področja Jura s srednjo nadmorsko višino 510 m. Obdano je z gozdom, manjši gozdovi pa leže tudi v samem področju. Oblikovitost tal je nepravilna. Strme, terasaste njive se menjavajo z valovitimi in gričevnatimi predeli. Področje obsega 548 ha. Lastnikov je 109. Od teh jih biva 64 v kraju samem. V področju je 64 hmeljišč, večje število velikih vrtov, pa množica višinskih parcel, ki so ostale tudi po komasaciji.

Ker so bila zemljišča zelo razdrobljena in

raznovrstna in ker so manjkale vmesne poljske poti, sploh ni bilo moč uporabljati modernih kmetijskih strojev. Po opravljeni komasaciji pa so nabavili večje število kmetijskih strojev in traktorjev, tako da zdaj potrebujejo polovico manj časa za pospravo (žetev) žitaric kot prej. To je zelo važno, kajti vreme v teh krajih je čisto zelo spremenljivo in tako zdaj ostaja za obiranje hmelja časa dovolj.

CASOVNI POTEK

Občinski svet v Haunstettenu je predlagal zaokrožitev (komasacijo) zemljišč leta 1949. Na enem od poskusnih glasovanj se je izreklo za zaokrožitev zemljišč 86 odstotkov prizadetih, ki so lastniki približno 93 odstotkov teh obdelovalnih površin. Spomladi 1953 je potem Bavarsko državno ministrstvo za prehrano, poljedelstvo in gozdarstvo odredilo zaokrožitev. Komasacija je bila izvedena po Zakonu o pospešeni komasaciji z dne 7. 12. 1933 v okviru Zakona o spremembah z dne 3. 9. 1937.

Takoj potem, ko je odredba izšla, je bilo izvoljeno v Haunstettenu predsedstvo šestih članov in izdelan načrt za nove poti. Zakoličevanje in merjenje je bilo izvršeno v jeseni 1953. Ker zemljišča ob tem času še niso bila uradno ocenjena, je opravilo deloma prevzelo predsedstvo komasacijske skupnosti.

Poleti 1954 so bile želje in ponudbe udeležencev sprejete in pozimi 1954-55 izdelan projekt za novo razdelitev. Načrt za novo razdelitev je bil spomladi 1955 razglašen in nova polja toliko zakoličena, da je bilo mogoče takoj posejati deteljo, da bi se preprečilo pomanjkanje krmne v prihodnji jeseni. Jeseni istega leta so zakoličili preostala zemljišča in razdelili nove njive med udeležence.

Potem, ko se je pričela zaokrožitev, so udeleženci zgradili potrebne nove poti, tako da je moglo biti delo spomladi 1958 s končnim odlokom Urada za zaokrožitev zaključeno in nova zemljišča že vpisana v zemljiško knjigo.

PRELOŽITEV ZEMLJIŠČ

Haunstettenska občina je središče hmeljarskega področja Jura, Siegelbezirk Kinding. V komasacijskem področju leži skupno 64 hmeljišč, raztresenih deloma po vsem polju, deloma združenih v tako imenovanem »Kindinger Höfe«, ki je označeno na priloženih risbah. Posestniki teh hmeljišč bivajo skoro vsi v Kindingu in so na sliki označeni s črkami od A do L.

Po čl. 8 Bavarskega zakona o komasaciji, so morali preložitvev hmeljišč prizadeti potrditi s podpisom. Parcele tega področja so bile neustrezno oblikovane, poti pa sploh ni bilo. Če so hoteli dobiti ustrezno obliko parcel in zgraditi

potrebne dovodne in odvodne poljske poti, so morali preložiti številna hmeljišča. Po številnih razpravljanih in odlašanjih so se končno lastniki nasadov prepričali, da je preložitvev potrebna in smiselna in s podpisom potrdili, da soglašajo. Tako je bilo zajeto celotno področje. Mogli so preložiti 11 hmeljišč (A—L). Pri komasaciji večjih parcel na Haunstettenskem polju so preložili nadaljnjih 10 hmeljišč.

Ker v prvem letu pri hmelju ni pričakovati pridelka, je bilo potrebno večletno prehodno urejanje, da ne bi nihče izmed prizadetih kaj izgubil na pridelku. Bavarsko ministrstvo za prehrano, poljedelstvo in gozdarstvo je na predlog Urada za komasacije dovolilo pristojni občini izjemne ukrepe, posebno glede na nameravano preložitvev novih hmeljišč v prejšnji velikosti, ne da bi bilo treba krčiti stara.

Deželní svet v Eichstettu je celotno komasacijo na moč pospeševal in izdal izjemne odobritve za preložitvev hmeljišč. Z ustreznimi začasnimi uredbami, ki so veljale od 2—5 let, je bil omogočen mirni prehod od starih hmeljišč k novim.

Za vsak posamezni primer je bilo dogovorjeno, kdaj naj se zasadi novo hmeljišče, kdaj odstrani staro in katere parcele smejo med tem časom prizadeti uporabljati. Te prehodne uredbe je strogo nadziralo predstojništvo skupnosti. Možni so bili seveda tudi posamezni dogovori med udeleženci, vendar pa so jih morali potrditi posamezni prizadeti, predstojništvo komasacijske skupnosti pa z njimi soglašati. Minila so že prva tri prehodna leta, brez večjih težav se ostvarjajo prehodne uredbe in nova hmeljišča po večini že dajejo polno žetev.

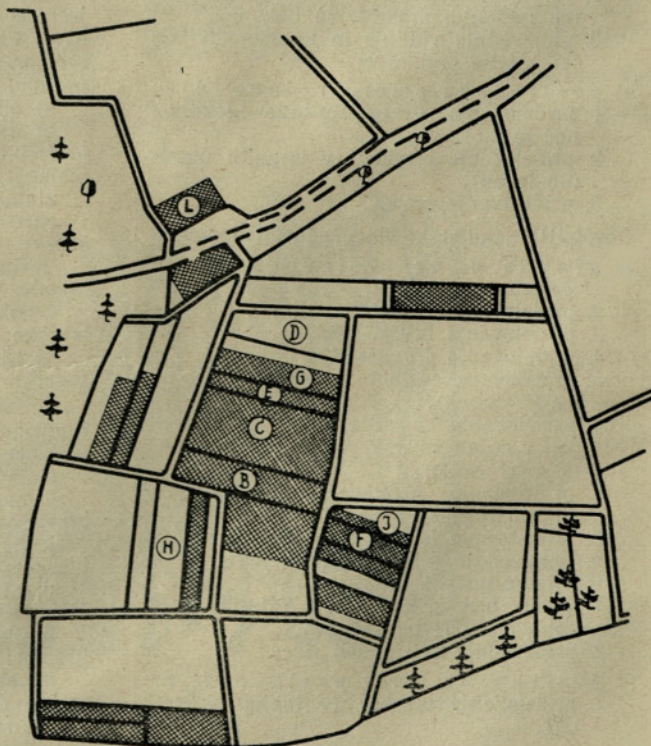
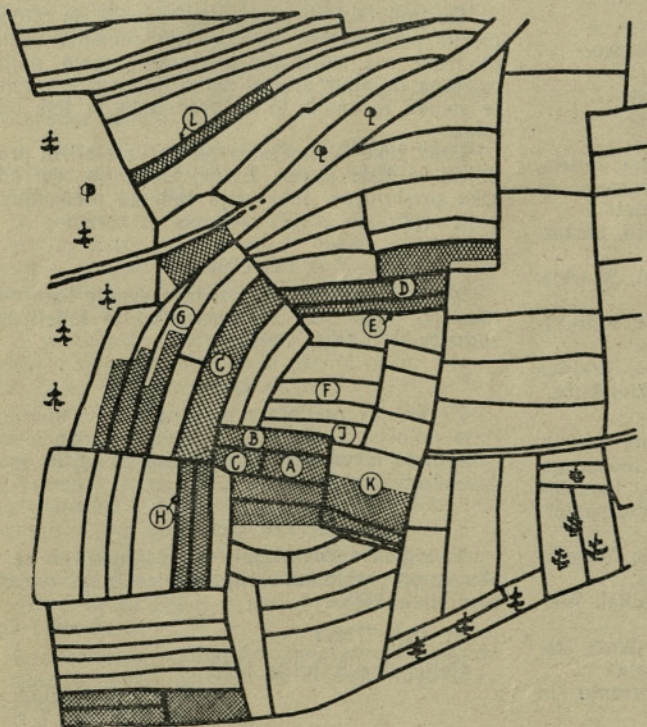
Končno naj omenimo še vprašanje izdatkov. Z omenjenimi začasnimi uredbami je bilo zagotovljeno, da se ob preložitvi ni zmanjšal pridelok. Potrebna dela za preložitvev zemljišč, saditev potaknjencev, graditev oziroma preureditev ogradij in krčitev starih hmeljišč so izvršili sami udeleženci, da za to niso bili potrebni stroški v gotovini.

Za kritje stroškov v gotovini je bila dopuščena deloma oprostitvev stroškov za komasacijo, v posameznih izjemnih primerih pa so bila zajamčena kratkoročna posojila.

Ob koncu lahko torej rečemo, kakor kaže primer v Haunstettenu, da je tudi v hmeljarskih področjih mogoče izpeljati komasacijo. Ugodne oblike parcel in predvsem važne vmesne poljske poti so prav v hmeljskih področjih dragocena prednost, ki je ne smemo podcenjevati. Z dobro voljo vseh prizadetih je mogoče posamezne začasne težave brez nadaljnega premostiti, ne da bi bile s tem zvezane izgube na pridelku ali pa povzročeni preveliki stroški!

Levo:
Področje Haunstetten
pred komasacijo!

Desno:
Področje Haunstetten
po komasaciji!

Dr. Aleksander Hrašovec

Zdravstveno zavarovanje kmetovalcev

Splošna želja je, da bi tudi kmetje uživali zdravstveno varstvo, kakor ga uživajo delavci in uslužbenci, da bi jih vključili v zdravstveno zavarovanje. O tem razpravljajo najvišji oblastveni in politični organi v naši državi, najbolj pa to vprašanje seveda zanima kmetško prebivalstvo, saj bi zanje zavarovanje pomenilo veliko pridobitev.

V pričujočem sestavku bomo pregledali možnosti in razmišljali o načinu, kako bi bilo mogoče izvesti zavarovanje kmetškega prebivalstva. Predvsem nas zanima, kakšnih ugodnosti bi mogli biti z zavarovanjem deležni kmetje in koliko bi zanje morali plačati. Zato moramo po eni strani ugotoviti nekaj nespornih dejstev, po drugi pa razčistiti nekaj spornih vprašanj.

Nesporno je, da moremo pri današnjem stanju našega gospodarskega družbenega in političnega razvoja govoriti o uvedbi le nekaterih pravic iz zdravstvenega zavarovanja za kmečko prebivalstvo (predvsem o tako imenovanem zdravstvenem varstvu), ne pa tudi o tem, da bi uvedli še druge pravice iz socialnega zavarovanja (pokojsnine, invalidnine, otroški dodatek), čeprav ni izključeno, da bi pozneje take pravice uvedli.

Nadalje moramo kot nesporno ugotoviti, da dajemo kmečkemu prebivalstvu že danes iz naslova zdravstvenega varstva nekatere pravice, ne da bi jim bilo treba za to karkoli prispevati. Že danes je vsaki porodnici zagotovljena brezplačna nega ob porodu; vse nalezljive bolezni, tuberkuloza, rak in spolne bolezni se zdravijo zastonj. Za zdravljenje socialnih bolezni smo samo v celjskem okraju porabili preko štirideset milijonov dinarjev.

Nesporno je tudi dejstvo, da je bilo ob koncu lanskega leta od 195.322 prebivalcev celjskega okraja socialno zavarovanih 110.381 prebivalcev, poleg 1123 zdravstveno zavarovanih obrtnikov, ali skupno 111.581 ljudi, nezavarovanih pa je še vedno 83.818 prebivalcev, pretežno kmečkih gospodarjev in njihovih družinskih članov, ali zaokroženo 43 % prebivalcev.

Ce bi bilo zavarovanje prostovoljno, bi se verjetno zavarovale samo bolj številne družine ter starejši in bolj bolehnii ljudje; tako bi bil riziko pri zavarovanju prevelik. Bistvo vsakega zavarovanja je namreč ravno v tem, da se riziko čim bolj porazdeli, ker je le tako mogoče, da je zavarovalna premija ali prispevek tolikanj

nizek, da je dosegljiv in ga morejo zavarovanci plačati. Stroški za obolele zavarovance bi bili tako visoki, da bi se morali — povedano z drugimi besedami — razdeliti na veliko ljudi, če naj so zavarovalni prispevki tako nizki, da bi jih mogli zavarovanci plačevati.

Zato bi morali — po našem mišljenju — uvesti na področju celjskega okraja obvezno zavarovanje vseh dosedaj še nezavarovanih 83.818 prebivalcev, ker bi le tako ustvarili dovolj močno rizično skupnost, ki bi bila ob sorazmerno nizkih prispevkih zmožna kriti izdatke za vse v določenem letu obolele zavarovance. Res je sicer, da morda kdo vse leto ali celo več let ne bi iz tega zavarovanja potreboval ničesar, vendar pa bi vedel, da bi v primeru potrebe užival vso pomoč. Pomisliti moramo, da stane majhna operacija z nekaj dnevi ležanja v bolnišnici trideset do petdeset tisoč dinarjev. Zato moramo imeti veliko zavarovancev, da morejo kriti tako visoke izdatke, oziroma mora biti posameznik več let zavarovan, da se mu nabere tako visoka vsota.

Kljub vsemu, kar smo povedali, pa kažejo računi, da bi moral biti prispevek zavarovancev samih še vedno precej visok, če ne bi zlasti ob uvedbi zavarovanja s svojimi prispevki sodelovali še ljudski odbori in kmetijske zadruge. Seveda ostane vprašanje natančnejših računov, kako visok bi bil prispevek zavarovancev samih in kolikšen prispevek zadrug in ljudskih odborov, še odprto.

Poglejmo zdaj, koliko denarja bi rabili za takšno zavarovanje in kakšne ugodnosti bi mogli nuditi za to vsoto. Pri tem se nismo mogli naslanjati na nikakršne izkušnje. Inozemska izkustva (splošno brezplačno zdravljenje v Angliji, kmečko zavarovanje v Avstriji) so za naše gospodarske razmere praktično nesprejemljiva; v naši državi imajo takšno zavarovanje le na nekaterih dalmatinskih otokih (Vis, Hvar, Brač) in v nekaterih občinah v Istri (Poreč). Vendar so tam pogoji bistveno drugačni kot pri nas; zdravstvena mreža — na primer — je pri nas dosti bolj razvita, tam pa je dostop do bolnišnic dosti težji in podobno. Zato smo se pri naših računih opirali na vsoto, ki jo je za svoje zavarovance za določeno dajatev lani porabil okrajni zavod za socialno zavarovanje v Celju, in predpostavili, da bi temu odgovarjajoče vsote (po številu ljudi) rabili za nameravano kmečko za-

varovanje. Uporabili smo podatke za leto 1957 in upoštevali povišanje cen v letu 1958. Pri tem moramo še računati s pravicami teh zavarovancev ali — povedano z drugo besedo — upoštevati, kaj bi zavarovanci imeli zastonj. Če bi jim dali enake pravice kot delavcem in uslužbencem pri socialnem zavarovanju (celotno zdravstveno varstvo), bi za nameravano zavarovanje rabili 697.668.107 dinarjev ali 8323 dinarjev na eno osebo. V to vsoto ni všteta hrana in porodnina, se pravi nadomestilo plače ob bolezni in porodu.

Od zdravstvenega varstva, ki ga uživajo zavarovanci, bi mogle nekatere pravice tudi odpasti, kar bi pomenilo nov prihranek. Uživali bi naj pravico:

1. zdravljenja v ambulantah,
2. zdravljenja v bolnišnici,
3. zdravljenja zobovja,
4. do zdravlil in ortopedskih pripomočkov,
5. do pogrebnine.

Tako bi odpadle pravice do kopališko-klimatskega zdravljenja, do opreme za novorojenčke, do potnih stroškov. S tem bi pa odpadla tudi polovica materialnih in operativnih izdatkov, s čimer bi prihranili 82.875.340 dinarjev.

Za zgoraj navedene pravice pa bi rabili naslednje vsote denarja:

Vrsta	Skupno din	Za osebo din
Zdravljenje v ambulantah	138.732.660	1.655
Zdravljenje v bolnišnicah	321.614.440	3.728
Zdravljenje zobovja	50.088.909	595
Zdravila, ortopedski pripomočki	94.621.597	1.126
Pogrebšina	8.716.372	103
Materialni, operativni izdatki	10.018.789	118
Skupno	614.792.767	7.325

Končno je tudi možno, da bi posamezen zavarovanec za vsako zdravilo nekaj sam prispeval (absolutni znesek ali pa določen odstotek cene) ali da bi prispeval k vsakemu izdatku nekaj ali pa da bi užival le brezplačno zdravljenje brez zdravlil in brez pogrebnine, kar bi tudi znižalo potrebne stroške.

Ce kmetje v času zdravljenja v bolnišnici ne bi dobivali hranarine, bi bili sicer stroški za bolnišnico in ambulanto nekoliko nižji, vendar pa ne tako zelo občutno, saj v večini primerov zgolj volja ne pomaga k zdravju.

Ceprav upoštevamo vse to, bi za nameravano zavarovanje še vedno rabili okrog pol milijarde dinarjev ali okrog 6.000 dinarjev na enega človeka oziroma okrog 27.000 dinarjev na kmečko gospodarstvo. (Na področju OLO Celje je 17.945 kmečkih gospodarstev).

Odgovoriti moramo še na vprašanje, kako bi ta sredstva zbrali. Vsako zavarovanje se finansira po sistemu premij oziroma prispevkov. Kdo naj bo zavezanec prispevka, se pravi, kdo naj prispevek plačuje? Pri tem zavarovanju bi zavarovanec sam težko zmogel celotno vsoto; potrebno bo, da bodo plačali del tudi ljudski odbori in kmetijske zadruge, posebno še, ker plačujejo za prej omenjene socialne bolezni v celjskem okraju že sedaj preko štirideset milijonov dinarjev. Predmet bodoče razprave bo višina deležev, ki jih bodo prispevali zavarovanci, zadruge in ljudski odbori.

Potrebno bo še rešiti vprašanje, ali bodo plačevali vsi zavarovanci enako vsoto ali pa bodo plačevali prispevke po ekonomski moči (po višini davčnega predpisa — tak princip velja v socialnem zavarovanju) in končno, ali bi plačali prispevek po članu družine ali po kmečkem gospodarstvu kot celoti, brez ozira na število družinskih članov.

Predno bomo izvedli zavarovanje, bomo morali o vseh teh vprašanjih temeljito razmisliti; svoje mišljenje naj povedo zlasti neposredno prizadeti, se pravi, naši kmetje, kajti gotovo je, da bi tako zavarovanje pomenilo veliko pridobitev za kmečko prebivalstvo. To pa moramo vsi zasledovati.

Scečno in uspešno

nova leta 1959!

Hmeljarji!

KUPUJTE IN PREBIRAJTE

KNJIGE

VAŠE ZALOŽBE

KMEČKA KNJIGA

LJUBLJANA, Miklošičeva 6

INDUSTRIJSKO
PODJETJE

Gorenje

SMARTNO OB PAKI

Izdeluje štedilnike in peči
po licenci renomirane
tovarne TOBI

Restavracija pri kolodvoru

(TONE RUPRET)

Žalec

Nudi svojim cenjenim gostom
okusna jedila, laško pivo vseh vrst
in izbrana vina ter tujske sobe

OH, TA KOOPERACIJA!

Med svojim četrstoletnim hlastanjem za novinarskimi »specialitetami« sem ujel le malo takih, kot je primer **Ivana Košana**, kmetovalca iz Črno ve št. 27 — KZ Vinska gora. Že 1957, ko sva se med poučno ekskurzijo po severni Italiji prvič поблиže spoznala, sem hotel javnosti posredovati njegov primer. No, načrti pravijo tako, preobremenjenost z delom pa drugače opravi in — pomoči ni!

Se pozneje so se najina pota nekajkrat prekrizala, v teh dneh pa znova. Sklenil sem, da izpolnim že davni sklep!

O čem naj bo beseda? Takole!

Ivan Košan je mlad kmetovalec. Med griči pri Velenju je njegova kmetija: 7 ha obdelovalne zemlje in nekaj gozda! Torej nič posebnega, nič kaj takega, kar bi zares zanimalo javnost?

O, ne! Nikakor ne! **Ivan Košan** je tak primer, ki more neoporečno biti vzor »cačavim« obdelovalcem zemlje. Zares je mlad glede na število starostnih let, toda mlad je tudi v misli in srcu! Sleherno novost sprejme in si jo ogleda najprej s svetle strani! Da, tudi drugo plat si ogleda. Naj bo na prvo oko še tako temna, pregleda jo, prouči z vseh zornih kotov in, če je tudi konec vseh koncev le še preveč neprijazna, jo odloži za kak teden, dva, tudi za mesec dni! Sam pa se nasmeje in zgrabi za prvo delovno orodje!

Lani mi je pokazal tale obračun za prodan suh hmelj in — se pri tem smehljaj!!!

Kaj šel! Prav narobe! Hmelj mu je legitimacija, ki z njo marsikaj premakne! Hmelj mu odpira cenen kredit in pota v napredek glede

Redek fotoposnetek: Ivan Košan, umni kmetovalec iz Črno ve št. 27, KZ Vinska gora, se je pravkar s svojim avtomobilom Fiat 600 pripeljal 16. novembra 1958 na volitve prvega združnega sveta KZ Vinska gora! Seveda pa obenem izkorišča svoje prevozno sredstvo za prevažanje drevesnih sadik iz svoje drevesnice na ročnikom!

in izračunal sem, da sem sicer z novo obliko »na škodi« za kakih 70.000 din, vendar pa me pogodba v marsičem le precej razbremenjuje. Traktorske ure bom do zadnje izbral, še naročil jih bom, toliko imam načrtov!»

»Zlomka!« sem si na tihem dejal in ga pobaral: »Kaj pa, če si se pri izračunavanju le ne kje zaračunal — sebi »na škodo«? Kot bister gospodar si prav gotovo prebrskal vse luknje v pogodbi, ki vodijo v tvoj mlin!«

Spet vedrina in sproščen smehljaj na licih **Ivana Košana**!

Pa sva znova računala, računala in, prebrisanec, kakršen je, me je le »prepričal«, da bo z novo obliko v proizvodnji hmelja prihodnje leto, 1959, »izgubil« kakšnih 20.000 din! Skoraj sem soglašal — zavoljo gričevnatega sveta daleč od večjih prometnih poti!

»Že, že, toda le zakaj se kljub temu smehljaj?!« nisem in nisem mogel doumeti, ko sva se poslavljala.

»Bo že »štimalo«! Izgubil ne bom prav ničesar, še pridobil bom!« je dejal in mi izročil listič, kjer sva poprej prepisala iz knjige podatke o njegovem pridelku hmelja leta 1958. Takole pravi ta izpisek:

I. vrsta	358,50 kg
II. vrsta	590 kg
III. vrsta	— kg
IV. vrsta	12 kg
Skupaj	960,50 kg

na 0,41 ha, ali hektarski pridelok — 2.342 kg!!!

Obračun odkupa hmelja

Zadružnik: Košan Ivan

z dne 19. 11. 1957 štev. 3379

Naslov: Črno va 27

Tehtni listi štev. 20240

Kmetijska zadruga: Vinska gora

Clanska štev. združnika 2702

Mera	Količina	Cena	Predmet	Znesek din
kg	437,50	670,00	hmelj I. vrste	293.125,00
kg	120,00	650,00	hmelj II. vrste	78.000,00
kg	11,50	350,00	hmelj IV. vrste	4.025,00
Skupaj	569,00	150,00	Skupaj	375.150,00
			manj prometni davek	85.350,00
			Za izplačilo:	289.800,00

II.

Odbitki	Znesek	Obračun	Znesek
Akontacija v gotovini	130.000	Obračun	289.800
Hmeljevke	64.800	Odbitki	354.411
Umetna gnojila	28.322	Dolg	64.611
Drugi material	105.260		
Zavarovanje DOZ	17.389		
1 % obresti in bančni stroški	2.898		
Manipulacija zadruge obresti	5.742		
Skupaj	354.411		

Za KZ Vinska gora:

Podpis nečitljiv

Dinarjev: šestdesetširitisočeststoenaajst

Plačilo za hmelj prejel:

Ivan Košan l. r.

Ko sem pregledal gornji obračun, nisem mogel doumeti pristnega, neigranega, vedrega razpoloženja hmeljarja **Ivana Košana**. Primanjkljaj 64.611 din!!

Hmeljarjenje naj bo torej v njegovem primeru pasivna postavka v gospodarstvu?!

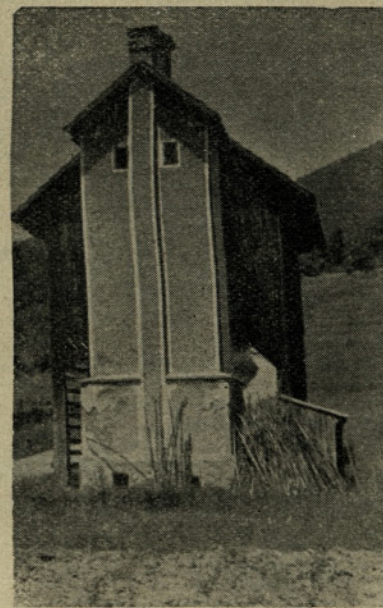

Ivan Košan iz Črno ve, KZ Vinska gora, je znan blizu in daleč kot uspešen sadjar. Mnogokdaj in mnogokje je že presenečal na raznih razstavah s sadjem iz svojih sadovnjakov.

na vse druge panoge, ki jih goji na svoji zaokroženi kmetiji! S kreditom, ki mu ga daje hmelj, je pokrtil del nabavnih stroškov za osebni avtomobil Fiat 600! Treba je resnici na ljubo pripomniti, da je večji del stroškov za nakup Fiata 600 prihranil že prejšnja leta od izkupička za druge svoje aktivne kmetijske kulture, vendar **zaključno** vsoto pa mu je le nudil in omogočil — hmelj. S Fiatom 600 premaga pot od doma v Žalec in nazaj v 2 urah, z doma v Celje in nazaj v pol dneva, z doma v Ljubljano in nazaj v 1 dnevu... Vselej se vrača po opravkih — neutrujen, svež! Čas je zlato!

S Fiat 600 razvažja godne drevesne sadike naročnikom. Poglejte spretneža na fotoposnetku! S Fiat 600 je 16. novembra 1958, na nedeljo, razvažal naročene drevesne sadike in — mimo grede izpolnil svojo dolžnost kot kmetijski združnik na volišču v Vinski gori! S fotokamero sem ga ujel v trenutku, ko je izstopal iz avtomobila!

Konec leta sva se na njegovem domu pomenkovala o kooperaciji v proizvodnji hmelja. Kar sam je pogovor napeljal na ta predmet. Razumljivo, kajti kooperacija je najčestši pomenek v teh dneh. Pa je tudi prav tako! Nekako takole je modroval: »Zame je kooperacija zanimiva novost! Pogodbo bom kajpak podpisal. Računal

Skrbno negovana sušilnica za hmelj, last Iвана Košana.

Zdaj razumem njegovo vedrino! Nadpovprečni hektarski pridelok pomeni znatno razliko v količini umetnih gnojil, številu traktorskih ur itd., kakor jih navaja vzorec pogodbe, ki ga je objavil »Hmeljar« št. 12/1958. Vse v večkratni prid **Ivana Košana**, naprednega kmetovalca iz Črno ve št. 27 — KZ Vinska gora!

Slutil sem njegovo »ukano« že med vračanjem z njegove kmetije po gozdni cesti, ki jo je sam usposobil za osebni avtomobil. Doumel sem, ko sem si znova ogledoval fotoposnetek s sadjarske razstave! Zdaj vidim, da mladost v misli in srcu in v rokah — pravilno sprejema novo obliko v pridelovanju hmelja — kooperacijo.

Jaka Slokan

Ivan Kronovšek:

Razmišljanja o hmeljarjenju v letu 1958

V naravi polovico veš,
polovico pa zadeneš.

Ko smo se spomladi pripravljali na novo leto hmeljarjenja, si nihče ni mislil, da ga bomo zaključili tako, kakor smo ga. Izkušnje kažejo, da smo včasih bolj uspeli v količini, drugič spet v kakovosti. Tako je leta 1934 hmelj dvakrat cvetel in so ga morali hmeljarji seve tudi dvakrat obirati. Četudi bo po vsej verjetnosti letošnji pridelek količinsko večji zaradi večjega števila nasadov, bo vendar večina hmeljarjev glede na količino prikrašana. Ponekod bo pridelka več kot polovico manj kot lani, nekaterim pa se je posrečilo pridelati več, kot so pričakovali.

Kakor vedno smo tudi letošnjo pomlad začeli z obdelovanjem hmeljišč; nekateri so se na moč podvžali, bodisi zato, ker so hoteli delo čimprej opraviti, bodisi ker so upali, da bo dalo zgodnje obrezovanje večji pridelek. Kdaj pa kdaj se tako tudi zgodi, vendar pravila ni. Včasih, če pogoji ustrezajo, nam uspe. Pogoji pa so pravzaprav vsako leto drugačni.

Vsako pomlad začnemo z delom bolj ali manj zaskrbljeni. Kako tudi ne! Od uspešnega pridelka na hmeljiščih je odvisna večina ljudi, živčih na hmeljarskem področju. Zanje je uspeh življenjskega pomena. Koliko laže bi bilo, če bi bili neodvisni od narave in vseh njenih vplivov! A prav naravni pogoji so pogosto odločilni za uspešno gojenje pač vseh kmetijskih kultur. Predvsem seveda za hmelj. In ravno zato ima rek, da v naravi polovico veš, polovico pa zadeneš, polno veljavo. Z drugimi besedami bi se reklo, da nam vse znanje kaj malo pomaga, če so naravni činitelji takšni, da vse preobračajo in onemogočajo človekova prizadevanja.

Tako nekako se nam je pr'petilo letos. Ljudje so začeli z vso vnemo! Gojenje hmelja je zahtevno delo in, če ni na tekočem, je kaj kmalu vse narobe. Kljub vsemu trudu nam je narava letos prekrizala račune.

Do konca aprila so dela ob ugodnem vremenu potekala normalno. Ze v prvi polovici maja, ko je hmeljna rastlina napravila poganjke, ki so bili potrebni čiščenja, pa so nastopile toplotne spremembe. Visoka temperatura je iz dneva v dan silila rastlino, da je pretirano rasla, divjala. V tem času so nastale motnje, ki so bile usodne za nadaljnjo rast.

Vsaka rastlina zahteva svoje. Primerno količino vlage in toplote in sonca ob določenem času. Vsak odstotek vlage in vsaka stopinja toplote sta važna v primernem času. Odločilen je vsak dan, morda tudi ura. Vrhu tega pa je potrebno še človekovo delo. Če so vsi ti činitelji med seboj v pravem razmerju, potem je to za rastlino, v našem primeru za hmelj, ugodno, da se more pravilno razvijati.

Ker je vročina stalno naraščala, zlasti v prvi polovici junija, nismo mogli pričakovati drugega kakor predčasen zaključek rasti. To se je tudi zgodilo. Vpliv sonca, oziroma toplote je bil tako močan, da je prignal rastlino k predčasnemu cvetenju in dozorevanju. Vse rastline ne potrebujejo enakega števila sončnih dni. Nekatere so bolj, druge manj zahtevne.

Neobičajna rast hmelja je seveda vznemirjala strokovnjake in praktične hmeljarje. Ni

lahko ugotoviti kar na mah, kaj je vzrok takemu ali drugačnemu pojavu v naravi. Običajno je začel hmelj cveteti okrog prvega julija, prehod v tvorbo storžkov pa je trajal nekako do dvajsetega julija in še čez. Letos smo ugotovili nastavke že v prvi tretjini meseca junija, kar je povzročilo precejšen preplah. Vendar je na srečo v juliju padec temperature precej ublažil prenašlo dozorevanje.

Kaj je bil torej vzrok za nenormalno letino? Vzrokov je bilo več. Glavni vzrok je bil, vsaj po mnenju praktičnih hmeljarjev, prevelika toplota. Ker je hmelj letos predčasno dobil zanj določeno količino toplote, je tudi predčasno zaključil rast. Tista hmeljišča, ki so bila prezgodaj obrezana, so zato tudi prezgodaj odgnala, ker so dobila več sončne energije, kot so jo v določenem času potrebovala. Letos so bila zapoznala hmeljišča na boljšem, ker so začela sprejemati sončno energijo bolj kasno in so tako tudi dlje zadrževala rast.

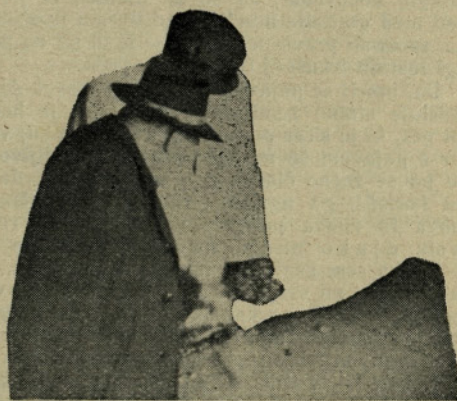
Mnogo hmeljskih področij v zatišnih legah ni občutilo vseh teh neobičajnih okoliščin v tolikšni meri in seve zanje ni moglo veljati to, kar je veljalo za hmeljska področja na odprtih območjih. Marsikje imajo tam lepši pridelek in kvaliteto kot drugod.

Spomladi je bila suša, kar je seveda skoraj edinstven primer. Mnoge je prav suša zavajala in jih zapeljevala v napačno ocenjevanje situacije. Prizadejala je veliko škode travništvu, žitaricam in nekaterim drugim posevkom, hmelju pa ni preveč škodovala, tudi na suhih področjih ne. Škodovala je predvsem prvoletnim in deloma drugoletnim nasadom. Odvisno je bilo od tega, kako in kdaj so bili posajeni, v kakšno zemljo in kako so bili oskrbovani, se pravi, kako je bila zemlja obdelana in pripravljena. Nikjer nismo videli izrazitih posledic suše, da bi na primer odpadalo listje hmeljske rastline. Če pa se je to kje le primerilo, ni bilo hudo. Vsa stara hmeljišča na suhih tleh, kjer je prodnat svet, so bolj trpela zaradi tega, ker je na njih nenavadna vročina še bolj vplivala na dozorevanje. Kjer pa so hmeljišča morda res trpela zaradi pomanjkanja vlage, so bili drugi vzroki. Največkrat je kriva pomanjkljiva ali enostranska obdelava, zaradi česar ne zadržimo ob pravem času vlage.

Na tem mestu bomo omenili še škodljivce v letošnjem letu. Omejimo se le na dva pglavitna. Precej dobro ju že poznamo in ju skušamo zatirati, če govorimo na splošno. Lani nam je delala preglavice peronospora, laže pa smo se branili pred rdečim pajkom. Zaščitni ukrepi so bili že lani tolikšni, da smo pri zatiranju tega škodljivca dosegli prav lepe uspehe. Nasprotno od lanskega leta pa je bilo letos ravno narobe pri peronospori. Peronospora je bila pohlevna kot že dolgo ne in se je je bilo lahko ubraniti z manj škropljenji. Povsem drugače je bilo z rdečim pajkom, ki smo ga do zadnjih let vse premalo poznali. Čeprav spomladi ni kazal izrazite napadalnosti, se je pozneje tako razmahnil, da se ga kljub skrbnim ukrepom nismo mogli povsem ubraniti. Kljub škropljenju se je obdržal. Kadar škroplilnice niso dobro delovale, pa morda tudi v vetru, ki je preprečeval delo, je rdeči pajek ostal na vsaki panogi in celo na vsakem listu. To nam je ponovno potrdilo, da je treba delo opraviti temeljito in da vsaka površnost prinaša le stroške in na kraju izgubo.

Ko že razpravljamo o vseh teh vprašanjih,

bo prav, če nekaj še zapišemo o teži letošnjega pridelka. Vprašanj in ugibanj o letošnji produkciji je bilo mnogo. Teža ne pride sama od sebe. Tudi zanje so potrebni pogoji. Preizkušeni hmeljarji dobro vedo, da so predvsem važni klimatski pogoji, lega zemljišča, gnojenje in obdelava. Nič manj važna, včasih pa celo odločilna, je rastna doba hmelja. Kakor smo že povedali, zahteva vsaka rastlina svoj čas, da lahko ustvarja svoj plod. Zato so zapoznali hmelji vedno laški, ker niso imeli pogojev, predvsem časa, da bi se normalno razvili. Od vseh teh činiteljev je v glavnem odvisna tudi teža hmelja. Razumljivo je, da je treba mnogo dati, če hočemo kaj dobiti. Sama zemlja je po sebi mrtva stvar in le človek ji lahko pripomore do polne rodovitnosti. Poleg tega so pogoji še znanje, volja in usluge narave.

Izšček iz sto in stokrat ponovljenega prizora v prevzemnih prostorih »HMEZADA« v Zalcu: Jože Aubrecht in Martin Vučer strokovno ocenjujeta pripeljan suh hmelj. — Opomba: Izšček sem si zamislil kot umesno ilustracijo (vinjeto), izkoriščam pa to priložnost, da opozorim savinjske hmeljarje na skorajšnji odhod zaslužnega vsestranskega hmeljarskega izvedenca in praktika iz vrst aktivnih uslužbencev »Hmezada« v pokoj: Jože Aubrehta. 6. januarja 1959 bo minilo nič manj kot 40 let, odkar je Jože Aubrecht začel pot na moč prizadevnega sodelavca v proizvodnji savinjskega goldinga. Prav gotovo mu bodo poklicani priredili ustrezno slovo, ko bo odhajal v nad vse zaslužen pokoj, vendar je vsekakor prav, da mu v glasilo savinjskih hmeljarjev, v »Hmeljarju«, izrečemo že to pot največjo zahvalo za njegovo dolgoletno delo, zlasti pri uveljavljanju ugleda savinjskega goldinga na svetovnem trgu, obenem pa, da ga prosimo ob hkratnih željah sreče in uspehov v Novem letu 1959, da ostane še vnaprej nam vsem ob strani, kadarkoli bomo iskali pri njem dragocene nasvete iz njegovega 40-letnega prizadevanja za sloves savinjske »zlate rožce«! Urednik

PRODAM kompletno dobro ohranjeno 16 m² sušilnico sistema »Lorber«.

Kač Franc, Ruše 6, p. Petrovče

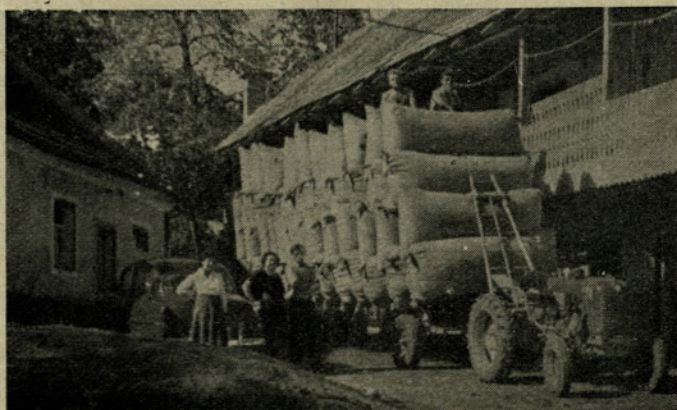
PRODAMO dve sušilnici, ročno tovarno dvigalo, ploščo za dno (platoner) in kompletno dvodelno okno.

Lorber Rudi, Zalec

Levo: Pred leti je vozil suh hmelj v Zalec še konj!

Desno: Rakovi iz Spodnjih Gor pri Braslovčah pa so naložili leta 1958 že 54 bal (kar je nad 2500 kg) in seveda vpregli traktor!

Jaka Slokan

VOLK NA DOLENJSKEM...

Nemara sem z nenavadnim naslovom želel vzbuditi senzacijo? Ali pa mi ga je narekovalo golo naključje? (Nedavno me je namreč Lovska družina Zalec sprejela za člana-pripravnika.)

Morda, kajti priznam, da je temu zares tako, vendar pa le ne povsem! Kako?

Takole! Že z naslovom hočem bralke in bralce opozoriti na n r a v hmelja! Latinci so imenovali hmelj »humulus lupulus«. Lupus = volk! Lupulus = volkec! Imenovanje rastlin zelo često temelji na izkušnjah, ki so si jih nabrali prvi prevzgojitelji divjih rastlin v »udomačene« rastline, v kulture! Latinski glagol colere = gojiti, prevzgojati. Trpni deležnik preteklega časa cultus, culta, cultum = prevzgojen, zlahten! Skratka, rad bi začetnikom v hmeljarjenju na Slovenskem, zlasti na tistih področjih kjer so v minulemu letu 1958 začeli gojiti hmelj v večjem obsegu, dopovedal, da so že Latinci, ki jih je šteti med gojitelje hmelja pred dvema tisočletjema, spoznali pravo n r a v hmelja in ga na podlagi lastnih izkušenj imenovali »volka«.

Da, hmelj se pojavi povsod, kjer človek še ne obdeluje stalno zemlje. Na prvo oko je hmelj kot pes, ki je sicer podoben pravemu volku, vendar s pojavom še ne kaže nikake popadljivosti. Ko pa se začne človek z njim ukvarjati, da bi mu koristil, ga ugrizne. Tudi do krvi! Hmelj znova in znova potrjuje znano ljudsko reklo »Volk dlako menja, n r a v i pa nikoli!«

Toliko sem zapisal o hmelju kot urednik. Da pa je hmelj po svoji n r a v i zares nekaj »volkec«, prav često pa kar velik »volk«, se morejo bralci prepričati med skrbnim prebiranjem in proučevanjem tehle sestavkov v »Hmeljarju«:

1. Inž. Lojze Kač: »Pripombe k Uredbi o obveznem iztrebljanju divjega in podivjanega hmelja«.

2. Ivan Kronovšek: »Razmišljanje o hmeljarjenju v letu 1958«. Pa druge enake sestavke!

Skratka, hmeljarji-začetniki se morajo negibno, takoj, vsestransko in temeljito seznaniti s hmeljem kot kulturo! V kolikor v kraju ni strokovnih učiteljev, naj vsaj zdaj — pozimi in spomladi 1959 — prebirajo in študirajo poučne sestavke v poljudnem strokovnem glasilu »Hmeljar«!

Novinar sem in moja dolžnost je, da poročam, vzbujam zanimanje in svetujem, na strokovnjakih in praktikih pa je, da opravijo dolžnost učitelja!

Tako! Pravilen naslov temu sestavku se torej glasi: »V letu 1958 so se začeli ukvarjati v večjem obsegu s pridelovanjem zlahtnega hmelja na Slovenskem tudi izven Savinjske doline, na Dolenjskem, v Beli krajini, Posavju ter v predelih ob Dravi, od Dravograda do Ptujkega polja, pa še dlje, do plodnih dolin ob hrvaški meji...«

Poročilo s teh področij za minulo leto 1958? Nekaj je »Hmeljar« že poročal med letom 1958, za zaključek letnika, oziroma za začetek letnika 1959 pa sem zbral slikovni prikaz ter s straneh 16 in 17.

Nekaj pa vendarle še moram dodati slikovnemu prikazu, kajti novinarjevo žilico more umiriti šele objava! V skupinah, ki jih je organizirala KPPZ Zalec, na pobudo predsednika Mirana Cvenka, pa tudi sam, sem v letu 1958 nekajkrat preprekal nova slovenska hmeljna področja...

Kaj naj poročam? Obdelovalec slovenske zemlje v teh novih področjih veruje v hmelj, ki da mu bo dvignil njegovo doslej majhno življenjsko raven. Pravim, da veruje, veruje kot mlad, zdrav in voljan človek. Se več, prepričan je, kajti je član nove Jugoslavije, ki omogoča slehernemu svojemu državljanu pot v napredek, če si jo z delom utira! Ko pa podčrtujem novo Jugoslavijo, hočem obenem poudariti, da je tudi Savinjska dolina del nove Jugoslavije! V tem primeru tista pokrajina nove Jugoslavije, ki je kaj rada priskočila na pomoč hmeljarjem-začetnikom v novih predelih s sadikami zlahtnega savinjskega goldinga ter z vsemi potrebnimi strokovnimi in tehničnimi nasveti, s pomenki med ogledi na kraju samem, s predavanji na radiu in poučnimi sestavki v slovenskih revijah in časopisju, zlasti pa s svojim glasilom »Hmeljar«, ki ga že v nekaj sto izvodih pošiljamo na nova področja. Resda je bilo treba razbiti ledeno skorjo okrog nekaj majhnih,

črvivih src, oziroma poučiti peščico nevednih, ki so tu pa tam le burili gladino javnega mnjenja! Izjema vselej potrjuje pravilo, tudi to pot! Savinjska dolina je bila v zgodovini slovenskega naroda vselej na mestu!

Se nekaj o »Hmeljarju«! Uredniški odbor je želel in tudi storil, kar je le mogel, da bi postal tribuna tudi za vse pridelovalce hmelja v Sloveniji. V drobcih je tudi uspel, vendar še zdaleč ne toliko, kolikor bi moral. V novi Jugoslaviji ne sme biti nobeno prizadevanje lokalizirano! No, čas za to je še pred nami!

Ali nisem malo prej zapisal, da je hmeljar-začetnik v novih slovenskih področjih še mlad? Da! In, na kaj opiram tako ocenitev?

V pomenkih so mi prizadeti mnogokje razodeli svojo neučakanost. Takoj bi radi dosegli povrnitev milijonskih investicij! Radi bi zasadili s hmeljem še desetine novih hektarov! Zaman sem jim pripovedoval, da so predniki savinjskih hmeljarjev pred skoraj sto leti začeli hmeljariti kot »vrtičkarji«, celo kot »gredičarji«. Da se mora sleherna investicija v gospodarstvu povrniti v določenem roku, preden je vložiti nove investicije. Da mora biti hmeljarjenja večš sleherni član kolektiva, ki se začenja ukvarjati s proizvodnjo hmelja. Da bodo sicer nastale težave, spodrsiljaji, pa tudi taka gmotna škoda, ki je ni moč kaj kmalu nadomestiti.

Neki rojak iz šentjernejske doline, vsestransko neoporečen državljani in dober gospodarstvenik, mi je ob neki priložnosti pokazal na steklenico piva z etiketo »Union« in samozavestno vzkliknil: »Da! Pohiteli bomo! Zakaj ne bi nekoč zagledali na steklenicah za pivo našega, šentjernejskega 'petjalna'. Pa, prav zares!«

Takrat sem pomislil na Savinjsko dolino, ki že skoraj sto let prideluje svetovno znan in zaželen zlahtni hmelj »savinjski golding«, nikjer in nikoli pa še nisem zapazil na steklenici za pivo n j e n e g a i m e n a, vsaj v podnaslovu! — Zapik!

Na prvi, poskusni parceli blizu Vinice pri Črnomlju so obirali že v avgustu 1957 »belokranjski golding«.

Pa raje pokramljajmo o pivu!

Kozarec svežega piva cenijo revno in bogato, staro in mlado, zaželen je prav tako v odmoru med delom kakor v veselju družbi, prijatelju zdravemu in okrevajočemu človeku in sodi k najslastnejšim in najbolj ljudskim pijačam. To tudi ni nič čudnega, saj spada pivo zaradi svojih surovin, vode, sladur in hmelja k maloštevilnim hranilom in nasladi, ki pridejo na trg in do potrošnika nepotvorjena, se pravi naravno čista.

Pivo, ki ga zaradi njegove hranilnosti imenujemo tudi tekoči kruh, je bogato B vitamini in važnih rudnin; ne vsebuje maščob in le malo kuhinjske soli. Pivo pospešuje izločanje seča in izločanje vode iz stanič, ohranja telo vitko in hkrati zbujajo tek. Zato predpisujejo izkušeni zdravniki pivo kot zdravilo pri živčnih boleznih, pri izčrpanosti in preutrujenosti. Razveseljivo je dejstvo, da se vedno več piva pije tudi v deže-

lah, ki so ga do danes komaj poznale. Naj že Azijcem, Afričanom ali Avstralcem, vsem je pivo zmerom bolj všeč, kar se kaže tudi nasploh v ustanavljanju velikih, modernih pivovar. V mnogih deželah se zmanjšuje potrošnja alkoholnih pijač v prid mnogo okusnejšemu in bolj zdravemu pivu, ki utegne postati škodljivo šele ob prekomernem uživanju.

V zadnjih letih se je potrošnja piva povečala tudi zaradi prizadevanj pivovarske industrije, da bi ga kakovostno izboljšala. Potrošnik piva je dandanes bolj izbirljiv, ostrejša konkurenca pa sili pivovarje k nenehnemu izboljševanju kakovosti. Pivovarne vedo le predobro, da se nova tržišča ne osvajajo s hektolitri, marveč z žlahtnimi, po okusu dovršenimi pivi, ki navajajo prebivalstvo k stalni potrošnji. Le sodobne varilne naprave same pa ne zadoščajo, če hočemo variti prvovrstno pivo; tudi uporabljene surovine morajo biti kakovostne, da more varilec pripraviti okusno in tako tudi priljubljeno pivo.

Pri varjenju piva je posebno važna surovina kakovostni hmelj. Fin, nežen vonj zlahtnega hmelja je odvisen od lege hmeljišča in od naravnih pogojev. Hmelj, ki spada med zahtevne, a tudi najbolj donosne kulturne rastline na svetu, uspeva v milem podnebju in ljubi vlogo in toploto. Podnebje, ugodno za hmelj, je podobno podnebju, kjer dobro uspeva sadje, in je neka na sredi med podnebjem, ugodnim za vino in podnebjem, ugodnim za žito.

Poleg toplote je za rast hmelja najvažnejši pogoj voda. Potrebna sta mu svetloba in podnebje z zmernimi zračnimi tokovi. Zemlja mora biti globoka, dovolj propustna in vododržna.

NAJBOLJE PA HMELJ USPEVA LE TAM, KJER SE PODNEBNIM IN TALNIM POGOJEM PRIDRUŽUJE STOLETNA TRADICIJA, ROJENA IZ STRASTI DO HMELJARJENJA. HMELJARSTVO ZAHTEVA ČLOVEKA Z INTELIGENCO, S PRAKTIČNIM ZNANIEM, Z DAROM ZA OPAZOVANJE, PREDVSEM PA Z NEZLOMLJIVO MARLJIVOSTJO IN S PRAVNO MERO FANATIZMA.

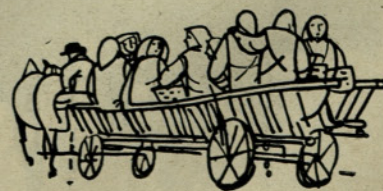
Zakaj sem podčrtal gornjo, od razgledanega pisca iz dežele, kjer že stoletja pridelujejo zlahten hmelj, izposojeno misel in zakaj jo znova objavljam? (Glej naslovno stran »Hmeljarja« številka 12/1958!)

Takrat, na naslovni strani »Hmeljarja« številka 12/1958, sem objavil to nesporno ugotovitev savinjskim hmeljarjem v priznanje za sorazmerno odlične proizvodne uspehe v letu 1958, kljub neugodnim vremenskim razmeram, in v vzpodbudo na pragu novega proizvodnega leta 1959.

Tokrat pa objavljam gornjo klasično ugotovitev hmeljarjem-začetnikom na vseh novih področjih v Sloveniji kot iskreno in dobro hoteto opozorilo, s poudarjenim dodatkom, da bo tem hmeljarjem-začetnikom na moč skrajšano prvo stoletje! Hmeljarji-začetniki v novih slovenskih področjih so začeli gojiti zlahtni hmelj v ugodnih časih, v deželi, kjer je sleherni delovni človek član velikega kolektiva — socialistične države! Savinjski hmeljarji, stari mojstri, ki so se izučili v stoletju, izročeni na milost in nemilost divjim zakonom takratnega družbenega reda in prepušeni samim sebi, pa tovariško pomagajo...

»Hodil po zemlji sem naši...« Po Dolenjski, Beli krajini, Posavju... Pokrajine, biseri čudovite Slovenije — kot Savinjska dolina! In, ljudje? Povsod hrepenenje za blagostanjem, ki pa ga je moč doseči le — z delom in tako, kot je že pred desetletji zapisal novomeški rojak, pisatelj, publicist in novinar Milan Pugelj:

»Ponižajmo se pred bilkami v polju!«

Po Deutsche Brauwirtschaft prevedel Borivoj Wudler

Naraščanje svetovne proizvodnje hmelja

Kakor pravi neko poročilo ameriškega zveznega ministrstva za poljedelstvo, zdaj še zanesljivo pregled svetovnega pridelka hmelja za leto 1958-59 ni mogoč. Manjkajo še postavke iz južnih dežel, kjer z žetvijo hmelja ne bodo pričeli pred marcem 1959, prav tako pa iz Poljske, Sovjetske zveze in dežel z manjšimi obdelovalnimi površinami, kakršne so Španija, Avstrija, Romunija in Madžarska. Če postavimo, da se pridelek hmelja v deželah, ki od njih še nimamo podatkov, ni bistveno povečal, tedaj znaša svetovna žetev hmelja v letu 1958-59 približno 165 milijonov funtov proti 143 milijonom funtov v letu 1957-58. Izraženo v odstotkih pomeni to 14,9 odstotkov več kot prejšnje leto in 14,4 odstotkov več kot je znašal povpreček v letih 1950-54, ko je znašala proizvodnja 144 milijonov funtov. Vzrok narasle proizvodnje hmelja je predvsem v večji žetvi v ZDA, v Zahodni Nemčiji, Čehoslovaški, Veliki Britaniji in Franciji. Le majhno povečanje žetve pričakujemo za Jugoslavijo. Očitno so vzrok povečanja hmeljnih nasadov višje cene hmelja na svetovnem tržišču in pa stalno naraščanje porabe piva na svetu.

Začasne uradne ali trgovske cenoitve za žetev v letu 1958 obstajajo za spodaj navedene dežele. Izražene so v milijonih angleških utežnih funtov. Podatki v oklepajih veljajo za leto 1957.

ZDA	47,6 (40,1)
Kanada	1,4 (1,2)
Vel. Britanija	33,3 (29,9)
Čehoslovaška	13,8 (10,8)
Zah. Nemčija	36,6 (32,2)
Francija	4,9 (3,6)
Belgija	3,3 (2,7)
Jugoslavija	6,2 (5,8)

Za svetovni trg so od teh držav važne samo ZDA, Zah. Nemčija, Čehoslovaška in Jugoslavija. Velika Britanija ima majhen neto-izvoz, Kanada, Belgija in Francija pa neto-uvoz.

Proizvodnja piva je v zadnjih letih naglo narasla, čeprav ne v vseh deželah enakomerno. Proizvodnja piva za leto 1958 cenijo na 325 milijonov sodov, kar je približno nekaj več kot 380 milijonov hl. V nasprotju s tem pa je poraba hmelja padla. Vsekakor se od dežele do dežele znatno spreminja. Za sprejemljivo cenitev velja poraba skoro 159 gr na sod, ki drži 117,335 l. Na podlagi tega računa bi dobili letno mednarodno porabo hmelja v pivovarnah 115 milijonov funtov; v tej količini pa niso upoštevane zaloge. Če postavimo, da si pivovarne nasploh prizadevajo, ustvariti zalogo hmelja vsaj za pol leta naprej, potem bi se letna poraba povečala za 57,5 milijonov funtov in narasla na 173 milijonov funtov. Cetudi upoštevamo, da so pričujoče cenoitve zgolj posledica grobih primerjav, vendarle potrjujejo mnenje, razširjeno v inozemskih pivovarniških krogih, da namreč mednarodna proizvodnja hmelja ni v zadnjih letih dohajala povpraševanja.

ZAHODNE DEŽELE IN GLAVNA TRŽISKA V EVROPI

Višek v izvozu hmelja so ZDA dosegle v letu 1957-58 s 16,9 milijonov funtov. To ni bilo nič manj kot 36 odstotkov žetve tega leta. V prejšnjem letu so ZDA izvozile 16,2 milijona funtov. Povpreček poslednjega petletnega obdobja, ki se je končalo z letom 1954-55, je znašal 12,9 milijonov funtov. Izvozna tržišča za hmelj v letu 1957 so bila: zahodne dežele, predvsem Kanada, Brazilija, Kolumbija in Čile; Evropa, posebno Zahodna Nemčija, Belgija, Luksemburg, Švica, Irska, Holandska in Danska; Afrika, predvsem Južnoafriška unija in Belgijski Kongo; Azija, predvsem Filipini, Koreja, Ceylon, Indija in Formoza.

Točnejši podatki so razvidni iz naslednje tabele, ki vsebuje izvozne podatke ZDA za povpreček v letih 1946-50 in 1951-55, kakor tudi izvoz v letih 1955 in 1957. (Za čas prodaje štejemo dobo trgovskega leta, ki se prične 1. septembra in konča 31. avgusta.)

Področje	Povprečje 1946—50 funtov	Povprečje 1951—55 funtov	1954—55 funtov	1955—56 funtov	1956—57 funtov	1957—58 funtov
Severna Amerika	4 608 701	4 835 693	4 902 021	4 150 744	4 826 872	5 053 158
Srednja Amerika	174 695	252 688	261 327	217 214	231 960	294 916
Zahodna Indija	417 671	328 801	254 497	361 360	286 221	370 438
Južna Amerika	4 331 555	4 300 460	4 087 788	2 868 257	3 931 289	5 180 671
Evropa	1 675 366	2 120 015	2 017 026	1 360 481	5 512 543	5 097 722
Afrika	442 002	302 938	405 928	650 094	691 355	603 357
Azija	380 494	623 995	289 329	295 455	531 229	316 521
Oceanija	718 605	413 138	—	259 998	—	552
Skupaj:	12 749 089	12 907 728	12 218 016	10 163 603	16 011 469	16 917 335

IZVOZNE PERSPEKTIVE ZA LETO 1958-59

Brez ozira na pomembno nadprodukcijo v evropskih deželah s pribitkom proizvodnje hmelja, računajo ZDA s tem, da bo ostal njih izvoz v letu 1958-59 še naprej na visoki stopnji. Vsekakor pa ni verjetno, da bodo ohranile isto višino kakor so jo imele pred enim letom. Računati je treba tudi z nižjimi cenami. Skupni izvoz moremo previdno ceniti na 14 do 15 milijonov funtov hmelja.

S stališča ZDA obstaja vrsta faktorjev, ki govore za nadaljnje ugodne izvozne možnosti ameriškega hmelja na svetovnem tržišču. Tako

Bert Savodnik:

Pivovarne povečujejo proizvodnjo

Vedno več piva v steklenicah — Vedno večji izvoz

V pivovarskem letu 1957/58 so avstrijske pivovarne izdelale 5,02 milijona hl piva, to je 2,3 % več kot prejšnje leto. Potreba po pivu v steklenicah se je unovč povečala, toda prirastek proizvodnje ni bil dosti večji. Medtem ko so leta 1956/57 napolnili 65,5 % piva v steklenice in 34,5 % v sodčke, je razmerje v 1957/58 letu 67 % proti 33 %. Naraščanje potrošnje piva v steklenicah, ki je bila pred vojno le 25 %, moremo razložiti z dejstvom, da se je prodaja piva osredotočila na gospodinjstvo, k čemur je mnogo pripomogla oprema s hladilniki. Poskus, da bi uvedli v prodajo 0,3 litrske steklenice, ni uspel.

Uvoz piva je od 2099 hl v prvi polovici leta 1957 narasel na 2707 hl v istem času leta 1958.

VMESNA OPOMBA: Gornja poročila so v vzpodbudo tistim, ki dvomijo o zaželenosti hmelja na svetovnem trgu v prihodnosti! Seveda pa bomo mogli korakati vstric s časom šele, ko bomo izpolnili smernice VII. kongresa ZKJ!

Prišli smo do tiste stopnje ekonomskega vzpona, ko je nujno potrebno pospešiti tudi razvoj kmetijstva, da zagotovimo zmeraj večje potrebe delovnih ljudi in da ustvarimo ugodnejše pogoje za socialistično preobrazbo vasi in družbenega razvoja sploh. Pospešeni razvoj je mogoč samo na bazi močne sodobne tehnike in znanstvene organizacije proizvodnje. To zahteva osrednja vlaganja družbenih sredstev na tistih področjih razvoja kmetijstva, kjer je mogoče hitro in temeljiteje obvladati stihijo in zagotoviti visoko proizvodnjo hkrati z doseganjem ciljev socialistične preobrazbe vasi.

Dosedanji ekonomski razvoj v naši deželi je razen družbeno-političnih pogojev ustvaril tudi osnovne materialno-ekonomske pogoje za izgradnjo modernega, socialističnega kmetijstva. Splošni razvoj ekonomskih sil Jugoslavije in povečanje skupnega nacionalnega duhodka, ki smo ga ustvarili predvsem z industrializacijo dežele, postopno zagotavlja kmetijstvu sodobna proizvodna sredstva.

Ustvarili smo tudi mrežo socialističnih kmetijskih organizacij, ki so postale že trdno izhodišče za hitrejši, uspešnejši razvoj socialističnih oblik proizvodnje v kmetijstvu.

Splošni ekonomski vzpon in že doseženi razvoj socialističnih družbenih odnosov na drugih področjih proizvodnje zahtevata, da pride tudi

imajo na primer malone vse izvozne in uvozne dežele le skope zaloge hmelja. Poleg tega se poraba piva zaradi večje kupne moči prebivalstva v mnogih deželah nenehno veča. Posebno velja to za lahka piva, ki so zanje primerne ameriške sorte hmelja. Upoštevati pa moramo še okoliščino, da bo sicer mednarodna proizvodnja hmelja precej višja, vendar svetovna proizvodnja še kljub temu ne bo zadoščala, da bi resnično krila potrebe, če bi si pivovarne hotele ustvariti zaloge za pol leta naprej.

Op.: 1 angl. utežni funt = 500 g

Pivo so večidel uvozili iz Zvezne republike in CSR. Od prvega septembra je znižana carina za en hl piva od 30 zlatih kron (ali 210 šilingov) na 20 šilingov, zato moramo računati še na večji uvoz piva. Izvoz piva pa je v istem času narasel od 5343 hl na 9066 hl. Večji del, namreč 7721 hl, je odkupila Italija.

V Avstriji so letos pridelali 73 t hmelja, lani pa samo 46,5 t. Prihodnje leto računajo na pridelek 90 t, kar ustreza približno 10 % domačih potreb. Večidel uvažajo dodatno potrebni hmelj iz Zahodne Nemčije, CSR, Jugoslavije in Belgije, medtem ko so se v zadnjem času pridružile še ZDA. Ker so bile lani cene evropskega hmelja zelo visoke, se je del pivovarn preusmeril na ameriški hmelj.

kmetijstvo v vseh panogah s hitrim tempom od zaostale k znanstveno organizirani in visokoproduktivni proizvodnji. Samo moderno kmetijstvo z visoko proizvodnjo na enega delavca in na enoto površine lahko zagotovi polno izkoriščanje ugodnih zemljiških in klimatskih pogojev in na tej podlagi neprenehoma izboljšuje prehrano prebivalstva, oskrbuje predelovalno industrijo s kmetijskimi surovinami in prispeva k povečanju izvoza kmetijskih proizvodov.

Če hočemo doseči visoke hektarske pridelke, moramo proizvodnjo v kmetijstvu vsestransko znanstveno-tehnično organizirati, premagovati zaostalo tehnologijo, uporabljati moderna sredstva in metode mehanizacije ter kemična sredstva, uvajati visokoproduktivne sorte semen, kulturnih rastlin, vzrejati visoko produktivno plemenko živino, meliorirati zemljo in podobno.

Napredek kmetijske proizvodnje lahko potemtakem dosežemo samo z angažiranjem socialističnih družbenih sil in z izgrajevanjem modernega, velikega socialističnega kmetijstva.

Zvišanje kmetijske proizvodnje in njena socialistična preobrazba sta samo dve strani istega enotnega procesa. Slehera perspektiva za napredek kmetijstva po poti kapitalističnega razvoja in bogatitve enega dela kmetijskih proizvajalcev na račun drugih — je v naših razmerah tako ekonomsko kakor politično nemogoča!

(Iz programa VII. kongresa ZKJ)

H M E L J

Motiv s sejemskega dne v Metliki.

Spominska plošča na rojstni hiši slovenskega pisatelja Milana Pugalja v Kandiji pri Novem mestu: »Ponižajmo se pred bilkami v polju«

Prva »misija dobre volje« savinjskih hmeljarjev si skupno s predstavniki gradbenega podjetja »Pionir« iz Novega mesta in z vodstvom KG »Mestni log« pri Metliki 21. maja 1958 ogleduje gradbeni načrt za novo, sodobno sušilnico za hmelj na kraju samem. Dobra 2 meseca pozneje je na istem kraju sušilnica že prvič opravila svoje delo.

BELA KRAJINA

Ivan Kronovšek in Anton Šepec, člana-izvedenca »misije dobre volje« savinjskih hmeljarjev skupno z direktorjem KG »Mestni log« pri Metliki, I. Mehom, med ogledom prvoletnega nasada z žičnico, 11. maja 1958.

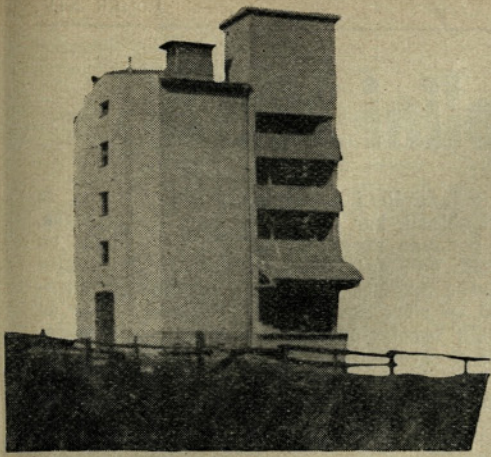
Zgoraj levo: Inž. Matija Golob, z domačim vzdevkom »Matic«, kaže (21. maja 1958!) uredniku »Hmeljarja« poganjek hmelja v novem nasadu KG »Mestni log« pri Metliki.

Spodaj levo: Roka v desetletjih preizkušenega savinjskega hmeljarja kaže na poučen primer za hmeljarja-začetnika! Hmelj so napeljali na hmeljevko napak! Ko pa je hmeljeva mladika med spenjanjem po hmeljevki začutila pod sabo hrapavo lubje in se sprostila, zaveze z vrvico, je po sili narave sama krenila z dlačicami po lubju v pravo smer po hmeljevki navzgor, v smeri urnega kazalca!

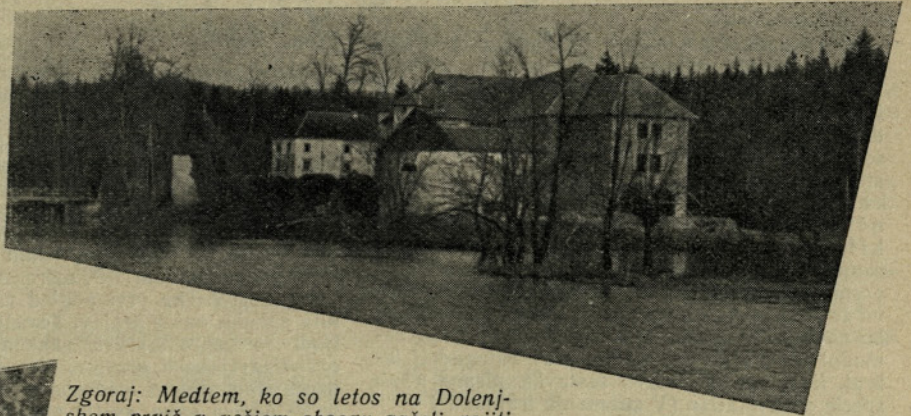
Zgoraj desno: Že prvo leto — 1958 — večjih poskusov hmeljarjenja v Beli krajini so zgradili na posestvu »Mestni log« pri Metliki veliko moderno sušilnico za hmelj. Posušila je prve količine hmelja, ki so ga v letu 1958 pridelali hmeljarji-začetniki v Beli krajini.

Spodaj desno: Belokrajinsko dekle, delavka v drevesnici KG »Mestni log« pri Metliki, si mnogo obeta od hmelja.

DOLENJSKA

Nova sušilnica za hmelj KG Sentjernej na Dolenjskem.

Zgoraj: Medtem, ko so letos na Dolenjskem prvič v večjem obsegu začeli gojiti žlahtni hmelj, je mladina nove Jugoslavije zgradila cesto »Bratstva in enotnosti« od Ljubljane čez Dolenjsko do Zagreba. Glavni štab mladinskih delovnih brigad je bil na Otočcu, ki ga prikazuje gornji fotoposnetek.

Levo: Divji hmelj se bohota po grmovju, plotovih in kamenju mnogokje, tudi tam, kjer ga nepoučeni hmeljarji najmanj pričakujejo. Fotoposnetek prikazuje »kričeč« primer divjega hmelja na porobku gozda ob novem hmeljnem nasadu KG Kostanjevica na Dolenjskem.

Desno: Kakor, da je pajek prepredel Dolenjsko s srebrnimi nitkami! Tako pravi fotoposnetek žičnice v Srebrničah na hmeljišču GK Grm pri Novem mestu.

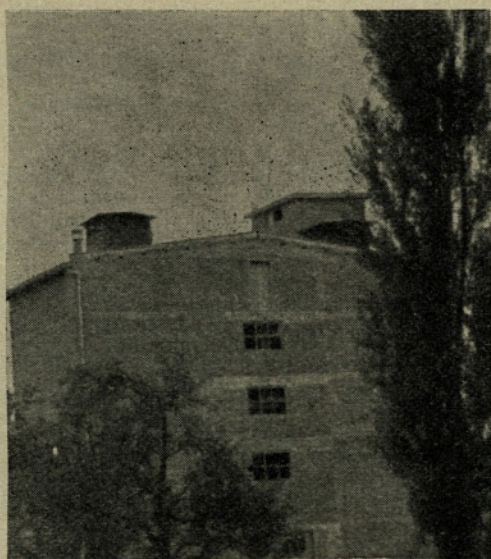

Hmeljna komisija za Slovenijo v Zalcu si je pod vodstvom predsednika Mirana Cvenka večkrat v skupinah izvedencev ogledala nove hmeljne nasade na Dolenjskem, v Beli krajini in Posavju, seveda tudi v Podravju, od Dravograda mimo Maribora in Ptuja tja do hrvaškega Zagorja. Fotoposnetek prikazuje nekaj članov Hmeljne komisije med ogledom prooletnega hmeljnega nasada KG Kostanjevica na Dolenjskem. Vseposod so si člani Hmeljne komisije skrbno ogledali nova hmeljišča in s strokovnimi tovariškimi nasveti opozarjali hmeljarje-začetnike na morebitne napake.

Tako je bilo v letu 1958: Razigrane mladinske delovne brigade so s »srebrno cesto«, cesto »Bratstva in enotnosti« čez Dolenjsko združile Ljubljano z Zagrebom, delovni kmetovalci Dolenjske, Bele Krajine in Posavja pa so ob vsestranski pomoči naše nove družbe in tovariškem posvetovanju s preizkušenimi savinjskimi hmeljarji začeli novo obdobje... O vseh teh dogodkih leta 1958 poroča sanjava Krka bratski LR Hrvatski.

Levo: Posebnost v proizvodnji hmelja v Posavju: matičnjak za potaknjence, ki ga je po zamisli kmetijskega tehnika Štormana uredila Poslovna zveza Brežice.

Desno: Tudi hmeljarji v Posavju nočejo zaostajati! Že v prvem letu, 1958, so si na zemljišču Poslovne zveze v Brežicah postavili veliko sušilnico za hmelj, enako kot druga družbena kmetijska poslastva v Sloveniji.

POSAVJE

Osrednji dogodek v Savinjski dolini 1958

Uvodna opomba: Na tem mestu bi morali pravzaprav objaviti večje poročilo, oziroma tako reportažo, da bi zajela vse tiste velike, pa tudi na prvo oko neznatne dogodke v Savinjski dolini med letom 1958, ki zanje moremo reči, da so odražali razvoj družbe. Kaj enakega pa ni moč tisniti v prostor, ki ga sme poljudno strokovno glasilo »Hmeljar« odstopiti dnevnim dogodkom. O dnevnih dogodkih, čeravno pomeni dan v tem primeru tudi skupek več dni, tednov in morda celo mesecev, so poročali že časniki in radio, oziroma bo to opravil že zasnovan Savinjski zbornik, ki pa bo zavoljo tehničnih težav izšel s precejšnjo zamudo! Pa nič ne dé, ker bo prav zategadelj izbral, ilustriral in objavil sestavke, pisane »Sub specie aeternitatis« (V znamenju trajnosti)!

Kljub temu pa »Hmeljar«, ki je glasilo Kmetijske proizvodne poslovne zveze Zalec, nikakor ne more mimo osrednjega dogodka leta 1958 v Savinjski dolini, mimo ustreznega poročila o svečanih proslavah 90. obletnice znamenitega Tabora v Žalcu, dne 6. septembra 1868!

Zakaj in čemu ne? Med temeljnimi vzroki je morda množičnost! Nihče ne bo oporekal trditvi, da so sodelovale med pripravami za ta osrednji dogodek v Savinjski dolini leta 1958 zares množice! Od prve porojene zamisli, naj ji bo roditelj, kdorkoli že hoče biti, pa do zaključnih prireditev 14. septembra 1958 v Žalcu, je tako ali drugače prispeval domala sleherni prebivalec porečja Savinje, od solčavskih planin do Zidanega mosta, pa še ob Savi navzgor — do osredka Slovenije — Ljubljane! Ni treba zapisovati števil! Smelo zapišimo — množice!

Pa, 14. septembra 1958, v Žalcu? Nam vsem bodo v spominu valovanja ljudi, ki so tega dne bili v Savinjski dolini! Prekosili smo naše prednike pred 90 leti!

Nemara pa je še nekaj več kot množičnost tisto, kar nam narekuje, da se pomudimo na nekaj straneh s prikazom proslave 90. obletnice zgodovinskega žalskega tabora v Žalcu v dneh 6.—14. septembra 1958?

Da! Res je temu tako! Zemljepisni pojem Savinjska dolina se preraja nekako v zgodovinski pojem. Uporabimo izpisek!

»Agrarni problem je najbolj zamotan, a tudi najpomembnejši problem revolucije. Terja najtesnejše sodelovanje mesta in vasi, teoretikov in praktikov. Ni pa samo krajevni problem ali celo samo problem ene dežele, postal je izrazito mednarodni problem, odkar kmetijski obrat ne zadošča več sam sebi in je odvisen od nabave reprodukcijskih sredstev, strojev, gnojil, krmil, sredstev za mehanizacijo in kemizacijo, ki jih je treba dovažati od drugod. Kot ne more veleindustrija prenesti osamljenosti posameznih dežel, prav tako ne prenese tega moderno kmetijstvo. Naj so življenjski pogoji kmečkih proizvajalcev še tako omejeni, jih njihovi proizvodni pogoji povezujejo s svetovnim gospodarstvom. Prav tako kot industrija, potrebuje tudi kmetijstvo za uspešen razvoj mednarodnost. Le tako se bo lahko uspešno razvijalo.«

Te misli, ki jih je zapisal znan agrarni teoretik, je treba ponoviti zaradi tega, da bomo ob njih morda bolj slutili težino problema savinjskega hmeljarstva, kjer rešujemo najtežji problem naše socialistične družbe, namreč, kako privedi ali spremeniti privatne kmečke proizvajalce hmelja v socialistične proizvajalce, kako rešiti nasprotje: družba-individualist. V našem primeru: kako rešiti nasprotje zadruga kot socialistična postojanka na vasi — privatni proizvajalec, lastnik zemlje in še precej znatnega dela proizvodnih sredstev.

Prav zategadelj je neogibno, da se tudi v »Hmeljarju«, ki naj bo nekako zrcalo vsega dogajanja na hmeljarskem področju, nekoliko pomudimo s prikazom svečane proslave 90. obletnice Tabora v Žalcu, 14. septembra 1958.

Fotoreportaže na straneh 20 in 21 so le majhni izseki iz septembrskih taborških dni v Savinjski dolini, medtem ko je osrednji govor Franca Simoniča, sekretarja OK ZKS Celje, tisto gradivo, ki naj postane duševna last slehernega prebivalca Savinjske doline!

Urednik

Franco Simonič:

Devetdeset let je že preteklo od žalskega tabora. Ta doba v zgodovini nekega naroda sicer res ne pomeni mnogo, vendar če teh devetdeset let naše preteklosti nadrobneje preučimo, ugotovimo, da pomeni mnogo več, da je teh devetdeset let v naši zgodovini prelo mno obdobje!

Zakaj? V tej dobi, zlasti pa še v zadnjih dvajsetih letih nenehnih prizadevanj, žilavega in neizprosne boja naprednih jugoslovanskih ljudi pod vodstvom KP, oziroma ZK in tovariša Tita, se je že na prvi pogled zaznavno spremenila podoba naših krajev. Temelji življenja naših ljudi so nepremakljivi, uzakonjene so njihove občedrjavljanske pravice, izravnavajo se doslej nepravilno urejeni medsebojni odnosi, na široko so se odprla nova, svetla obzorja.

Bila je doba taborov vsekakor v vzročni zvezi z neuspelo marčno revolucijo v Avstriji. Kljub temu, da marčna meščansko-demokratska revolucija leta 1848 ni uspela, je vendarle s svojimi težnjami in načeli, zavoljo močnejšega pritiska liberalnih množic, zlasti pa zavoljo čedalje številnejših množic izkoriščenega delavstva in do skrajnih meja izžemanega brezpravnega kmečkega življa, do dna pretresla in v koreninah zamajala staro habsburško Avstrijo, zgrajeno na fevdalnih, stanovskih temeljih. Najnaprednejši ljudje tega časa so spričo silnih notranjih nasprotij, spričo revolucionarnosti čedalje glasnejšega delavstva in kmečkih množic v Avstriji — posebno še po meščanski, demokratski revoluciji v Parizu — upravičeno pričakovali, da bo bližajoča se revolucija strmoglavila fevdalni sistem, v celoti izvedla zemljiško odvezo, uvedla ustavno življenje z demokratizacijo uprave in vlade, uvedla narodni jezik v šole, javno življenje in urade, ločila cerkev od države, prav tako pa zedinila nemški narod ter osvobodila in zedinila vse druge narode avstroogrske monarhije. Tako izvedena revolucija bi tudi najuspešneje podprla vsa zatirana ljudstva v Evropi, da bi se rešila absolutističnega jarma.

Ob podpori delavstva, študentov in najnaprednejšega meščanstva je 13. marca 1848 v Avstriji sicer zmagala buržoazija, toda bila je tako slabotna, da ni mogla sestaviti niti svoje vlade, ampak je prepustila vse pravice staremu aparatu, ki naj bi izvajal oblast v njenem imenu. Tedaj je dejansko ta birokracija postala uradna vlada. Tako niti osnovne pridobitve revolucije niso mogle ostati trajne, še manj pa je bilo mogoče izvesti revolucijo do kraja, saj je bilo zares revolucionarno in vsaj spočetka radikalno le napredno meščanstvo med avstrijskimi Nemci in Madžari na Ogrskem. Tudi v aprilski

vstaji ustanovljeni odbor za javno varnost ni prevzel oblasti, kar je reakciji dalo dovolj časa, da je ponovno zbrala svoje sile in udarila po revoluciji. To stanje je odvrnilo omahljive malo-meščanske množice in vodstva slovanskih narodov, ki so sicer sovražila absolutizem, a se še bolj bala revolucionarne demokracije, od sodelovanja z revolucijo. V revolucionarnem taboru, ki je bil tako že neenoten, so se notranja nasprotja še zaostрила in desničarski del se je priključil reakciji, še preden je bil stari državni aparat uničen. Kaj kmalu je liberalno meščanstvo — iz strahu pred zahtevami revolucionarnega delavstva — preneslo oblasti na zakonito skupščino.

Kmetje so zemljiško vprašanje skušali rešiti na revolucionaren način, z orožjem v rokah, a v svojih zahtevah niso dobili podpore meščanstva. Meščanstvo je tudi to vprašanje preneslo na parlament, ki je po dolgih razpravah le odpravil podložništvo. Vendar pa je še ogromno zemlje ostalo v lasti veleposestnikov in cerkve, medtem ko so morali kmetje za dobljena zemljišča plačevati visoko odškodnino. Negotova bodočnost in visoke dajatve so kmete odvrčale od revolucije ali pa jih storile ravnodušne. Ko jih je potem meščanstvo oktobra istega leta klicalo na pomoč za obrambo revolucije, se kmetje niso odzvali.

Odnos slovanskih narodov do revolucije je še posebej vplival na njen razvoj. Prve uspehe so vsi enodušno pozdravili. Sele obotavljanje dunajskega revolucijskega centra, ki ni hotel priznati samoodločbe oziroma enakopravnosti vseh avstrijskih narodov, je privedlo do ostrejših nasprotij, kar je povzročilo dokončni razkol po dunajski majski vstaji, ko je nemško liberalno meščanstvo bistveno okrepilo svoje položaje. Strah slovanskih vodstev pred samovoljnostjo nemškega liberalnega meščanstva, strah pred gospodarskim pritiskom in ponemčevanjem, je slovanske narode dokončno pahnil v naročje reakciji. Tako se je na Češkem vlada takoj zvezala z reakcijo, hrvatska reakcija pa je z banom Jelačićem na čelu skupno z najbolj nazadnjaškimi krogi v Avstriji zadušila revolucijo na Madžarskem.

Stališče slovanskih vodstev je seveda vzbudilo mržnjo revolucionarjev do slovanskih narodov. Demokratične sile so bile zavoljo splošne zaostalosti v slovanskih pokrajinah preslabotne, da bi mogle vplivati na politiko svojih narodov in izsiliti nacionalno enakopravnost.

Enotnega, zlasti pa narodno-revolucionarnega gibanja na Slovenskem ni bilo. Razbijalo in izživilo se je v ozkih krogih. Slovenci niso

Na predvečer svečane proslave 90. obletnice Tabora v Žalcu, 13. septembra 1958, so člani »Svobode« iz Savinjske doline priredili v letnem gledališču v Grižah pri Žalcu zelo uspelo dramsko kroniko iz leta 1573 Bratka Krejta »VELIKO PUNTARIJO«. Gledalcev nad 1000!!

imeli niti izdelanega programa niti jasne predstave, kako naj bi uresničili postavljeni program. Narodno gibanje je zajelo izredno ozek krog ljudi, ker vanj niso pritegnili niti kmečkih niti delavskih množic. Kljub temu pa je marca 1848 revolucija tolikanj razburkala slovenske naprednejše kroge, zlasti še mestno mladino, da je bilo konservativno vodstvo prisiljeno, tudi vsebinsko sprejeti demokratični program zedinjene Slovenije. Ta program je zahteval ukinitve starih avstrijskih dežel, ki so ločevale Slovence, njihovo združitve v enotno državo s slovensko skupščino ter slovenskim jezikom, veljavnim v vseh šolah. Toda zedinjeno Slovenijo bi mogli ostvariti samo z revolucionarno borbo, ki pa zanjo najmočnejši, Bleiweisov krog, še od daleč ni bil sposoben. V tej struji so prevladovala težnje reakcionarnega, s fevdalizmom povezanega, nezrelega oportunističnega meščanstva. Iz strahu pred nemškim liberalnim meščanstvom so branili zaostalost in dušili napredek in se s temi težnjami postavili na čelo narodnega boja. Povsem umljivo je, da je to vodstvo iz programa zedinjene Slovenije izločilo njegovo revolucionarno vsebino. Zato so že od vsega začetka ubrali srednjo pot: zanje je bila zedinjena Slovenija le administrativna enota v sklopu Avstrije, ne pa svobodna, demokratična država.

Že 22. marca so »Novice« to srednjo pot označile takole: »Močna samostojna Avstrija pod vladarstvom našega dobrega ustavnega cesarja, nedotakljivost naše katoliške vere in varstvo naše narodnosti nam bodo tri zvezde, ki nas bodo vodile v vsem našem dejanju.«

Ob revoluciji so na ljubljanskih ulicah nastopili kot najodločnejši poborniki revolucije študentje, okoliški kmetje in delavci, ki so hoteli z orožjem razbiti birokratski državni aparat in z njim absolutistični sistem na Slovenskem. Voditelji slovenskega narodnega gibanja pa so ustanovili narodno stražo, ki je razgnala revolucionarno ljudstvo takrat, ko je na Dunaju narodna straža na barikadah še branila revolucijo, ki naj bi rešila osnovne pravice zatiranih narodov, pa tudi Slovence. Zaostalo in nedoraslo meščanstvo je skušalo ohraniti svojo osebnost in imovino, zastopalo je le svoje koristi in tako je narodna straža postala dejansko straža reakcije, usmerjene proti svojemu lastnemu ljudstvu.

Slovenskim kmetom je bilo mnogo do tega, da končno le dobijo zemljo brez odškodnine in da se ukine fevdalni red, kar so dokazali kmečki nemiri in zborovanja po vsej slovenski zemlji. Ljudstvo je hotelo zrušiti stari birokratski aparat in se boriti za demokratične pravice, posebno še delavci, ki so postajali vse bolj številni, saj so že leta 1762 v Celju prvič štrajkali in zahtevali ureditev mezd in delovnega časa. Toda na Slovenskem ni bilo nikogar, ki bi te množice vodil v revoluciji. Slovensko meščanstvo je bilo še narodno neprebujeno in uklenjeno v stare cehovsko-obrtné načine gospodarjenja. Industrijski in rudarski kapitalizem se je šele porajal. Duhovščina je bila vezana na fevdalne koristi in privilegije cerkve, zato se ni mogla odločno vključiti v napredni demokratični tabor. Čeprav je širila slovensko besedo v tisku in govoru, je z njo učila vdanost in hlapčevstvo habsburški monarhiji. Takšno stališče je zastopal tudi Bleiweisov krog, ki je bil nasproten upravičenim kmečkim zahtevam. Tako se kmečka in narodno-meščanska smer v tem odločilnem trenutku nista mogli združiti in skupno nastopiti v revoluciji. Nazadnjaško politično vodstvo je ločilo slovensko narodno gibanje od ljudskih množic in ga v glavnem omejilo le na malomeščanstvo v mestih in večjih trgih.

Reakcija je kmalu zatem, ko ji je uspelo zadušiti revolucijo v Avstriji, odpravila ustavo in z njo tudi vse pridobljene demokratične pravice. Kolo napredka pa se je kljub obnovljenemu absolutizmu ni zaustavilo. Na ozemlju avstrijske monarhije se je začel hitrejši kapitalistični razvoj z vsemi svojimi posledicami. Tako je leto 1848 dejansko pomenilo višek meščansko-demokratičnega revolucionarnega razvoja. Po tem letu pa so že nove socialne sile v glavnem usmerjale napredne tokove. Te nove sile so bile delavstvo in ubožani kmetje.

V času kapitalističnega razvoja se je močno okrepil stari sovražnik slovenskega nazadnjaškega meščanstva, nemška liberalna buržoazija, ki je postavila geslo zedinjene Nemčije. Zato se je slovensko malomeščanstvo, ogroženo od nemške liberalne buržoazije, v celoti naslonilo na reakcijo v Avstriji. Nemško liberalno meščanstvo je grabilo po Sloveniji že zaradi Trsta, ki mu

List na ogled.

Izhaja
1. in 16 vsakega mesca
in velja s poštnino vred
in v Mariboru z pošilanjem
na dom
za celo leto . . . 2 fl.
" pol . . . 1 fl.
" 1/2 . . . — fl. 50 k
Brez poštnine in
pošiljanja . . . 1 fl. 80 k
Posamezni listi se dobijo
pri knjigarju Novaku na
velikem trgu za 8 k

SLOVENSKI GOSPODAR.

Podučiven list za slovensko ljudstvo.

Poduk v gospodarstvu bogati deželo

Naročnino sprejema vred-
ništvo v Mariboru.

Rokopisi se ne bodo nazaj
pošiljali, neplačani listi se
ne bodo prijemali.

Oznanila se prijemljejo,
plača za vrstico je 10 k,
in za kolek 80 k.

Štv. 1.

V Mariboru 16. januarja 1867.

Tečaj I.

Dragi rojaki!

Kdor se noče učiti, ostane nevednež. Nevednost pa je za človeka velika nesreča. To še posebej dokazovati menda ni treba, saj vsak dan vidimo, v ktere stiske in sitnobe spravi nevednost človeka. Kdor več zna, več velja in si lože opomaga. Ni pa še dosti, kar se kot otročki v šolah naučimo; tudi nam odraslim je vedno še poduka treba. Zmiraj se kaj novega iznajde, kar moramo vedeti, če ne bomo zaostali za drugimi deželami in drugimi narodi. Mi Slovenci smo bistre glave, a kaj nam pomaga naša bistrost, če je ne rabimo nam in deželi na korist. Kar je za otroke šola, so odraslim dobri časniki in podučljive knjige. Obojih imamo dovolj. V Ljubljani, Celovcu, Gorici, Trstu izhajajo slovenski časniki in se na svitlo dajajo vsake vrste dobre knjige. Samo mi štajerski Slovenci, katerih nas je vendar čez 400.000 nimamo svojega časnika za naše ljudstvo, kteremu je gotovo jako treba podučjenja.

Zato so se pogovarjali slovenski rodoljubi na Štajerskem in sklenoli izdavat podučiven list za slovensko ljudstvo

„Slovenski gospodar“

prizadeval si bode podučiti naše ljudstvo v domači, lahko razumljivi besedi o raznih gospodarskih pa tudi v političnih in narodnih stvareh

„Slovenski gospodar“ bode

- 1) razlagal vse deželne in državne razmere, vselej z ozirom na slovenski narod;
- 2) prinesel naj boljše nauke in naj novejšo skušnjo o vino-sadjo — živino-reji in sploh vseh gospodarskih stvareh, ter tudi gospodinjam podal marsikteri dober svet;
- 3) bode, kot zvesti novičar v kratkih besedah povedal, kaj se je novega dogodilo doma po slovenskih deželah in drugod;
- 4) bo našim občinskim predstojnikom ali županom razložil občinsko postavbo (Gemeindegesezt), njih pravice in oblasti, ter v vsakem listu prinesel nekatere obrazke (Formularien), kako naj bi naši župani vredovali in pisali v domačem slovenskem jeziku;
- 5) naznaja bode dobre slov knjige in časnike, da vedó bralci, kje in po kateri ceni jih dobiti;
- 6) povedal bode tudi včasih ktero za kratek čas;
- 7) končno bo v vsakem listu naznanjal ceno žita in drugih gospodarskih pridelkov.

Ali to ni dosta podučivnega blaga ino vse to če podati „slovenski gospodar“ za res malo ceno 50 krajc. za tri mesece!

Izhajal bode dvakrat na mesec na veliki polpoli in veljal

za celo leto	2 fl.
„ pol leta	1 „
„ četrt „	— „ 50 krajc.

Naj se oglasi obilo naročnikov, in naj ne bo nobeden slovenski gospodar na spodnjem Štajerji, da bi si ne omislil svojega zvestega prijatelja „slov. gospodarja“.

Naročnina naj se pošlje v Maribor podpisanemu.

Dr. Mat. Prelog.

Fotoposnetek izvirne 1. številke »Slovenskega gospodarja«, ki je izšla v Mariboru pred 92 leti. Obhajljamo ga v ilustracijo članka o slovenski študentski dobi, morda pa tudi nekoliko primerjave vsebine naših približno enakih časnikov nekoč in sedaj! (Opomba urednika »Hmeljarja«!)

je pomenil okno v svet. Kaj kmalu je spoznalo tudi vodstvo slovenskega narodnega gibanja, da ni srednje poti, ki jo je iskalo. Samo dve poti sta bili možni: ali z ljudstvom v revolucijo ali pa brez njega v reakcijo. Vodstvo slovenskega narodnega gibanja se je odločilo za reakcijo. »Novice«, glasilo slovenskega meščanstva, so pogosto pisale, naj slovenski narod ne posluša »šuntarjev« in »podpohovalcev«; njihovo srce da je tam, kjer je njihov cesar. S tem je bil program zedinjene Slovenije praktično pokopan za dolga desetletja, vse do dokončne osvoboditve leta 1945.

Poraz avstrijske armade pri Magenti in Solferinu leta 1859 je pospešil padec Bachovega absolutizma. V času po revoluciji sta se v vladajočem nemškem taboru v Avstriji izoblikovali dve struji, ki sta se menjavali v vladi in deželnih zborih ter usmerjali avstrijsko politiko. Prvo strujo je predstavljalo industrijsko meščanstvo, stremelo po centralistični ureditvi države, kar se je odražalo predvsem v gospodarski in politični nadvladi nemške buržoazije nad nemškimi narodi. V drugi struji so bili veleposestniki, po večini nekdanje plemstvo, ki je bilo tesno zvezano s cerkvijo, predvsem z visokim klerom.

Borili so se za avtonomijo posameznih pokrajin, za čim večje pravice deželnih zborov, da bi se mogli tako vsaj v bolj zaostalih predelih upirati naglemu prodiranju kapitalizma, liberalnih idej in povečanju delavstva.

V slovenskem narodnem gibanju sta po letu 1860 prevladovali dve struji, liberalna in klerikalna. Klerikalni tabor je branil predvsem interese katoliške cerkve, glavnega stebra reakcije v tedanji Evropi. Boril se je sicer proti pomčevanju, podpiral in krepil slovensko narodno zavest, toda videl je v njej predvsem obrambni zid pred vplivi modernega razvoja v svetu. Do ustavne države ni čutil posebne naklonjenosti in je menil, da absolutizem ni nič slabši. S strahom je gledal na širjenje svobodoljubnih idej, na slabljenje cerkvenega vpliva v javnem življenju, na delavstvo, na ustanavljanje tovarn, na širjenje kapitalizma in je poskušal zavreti razvojni tok ter ohraniti Slovenijo v bedi, neznanju in zaostalosti.

Liberalni tabor pa se je navduševal za vse tiste ideje, ki so bile značilne za liberalno meščanstvo tedanje Evrope: za ustavno vladu, za parlamentarizem, za državljanske pravice, za ločitev cerkve od države, za svobodno pot kapita-

STOLETNA

PREDAJA SVETLIH IZROČIL

14. SEPTEBRA 1958 V ŽALCU

1. Častni gostje na tribuni med slavnostnim zborovanjem na proslavi 90-letnice tabora v Žalcu. (Od leve proti desni): Franc Leskošek-Luka, član ZKS, Franc Antloga, kmet iz Golopelj pri Žalcu — edini preživeli udeleženec žalskega tabora pred devetdesetimi leti, Ivan Rančigaj, predsednik ObLO Zalec, Miran Cvenk, podpredsednik OLO Celje. Žalski pionirji izročajo cvetje in pozdrave gostom.

2. Franc Simonič, sekretar Okrajnega komiteja ZKS Celje, govori zbrani množici o pomenu taborstva in o skupnih nalogah za napredek kmetijstva v Savinjski dolini.

3. Praporščaki telovadnih in drugih društev korakajo na čelu povorke, dne 14. septembra 1958.

4. Pionirka Vukadinovičeva izroča predsedniku okraja Celje Riku Jermanu pozdrave in cvetje. Na fotoposnetku je del gostov in del večisočglave množice.

5. Povorka z zastavonoši na čelu se je razbila po okrašenih žalskih ulicah.

6. Častni gostje na tribuni v Sempetru med govorom načelnika TVD Partizan Sempeter Zemljič Mirka. (Od leve proti desni): (7/9-58) Ivan Rančigaj, preds. ObLO Zalec, Franc Simonič, sekretar OK ZKS Celje, Miran Cvenk, podpredsednik okraja Celje, Mitja Ribičič, predsednik TVD Partizan Slopenije, Ivan Kopač, sekretar Obč. komiteja ZKS Zalec.

7. Predsednik občine Zalec Ivan Rančigaj med pozdravnim govorom ob otvoritvi občinskega telovadnega nastopa in razvitju prapora TVD Partizan v Sempetru, dne 7. septembra 1958.

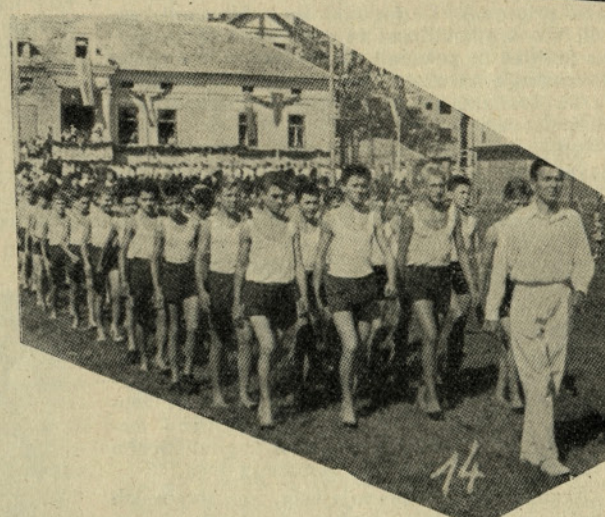
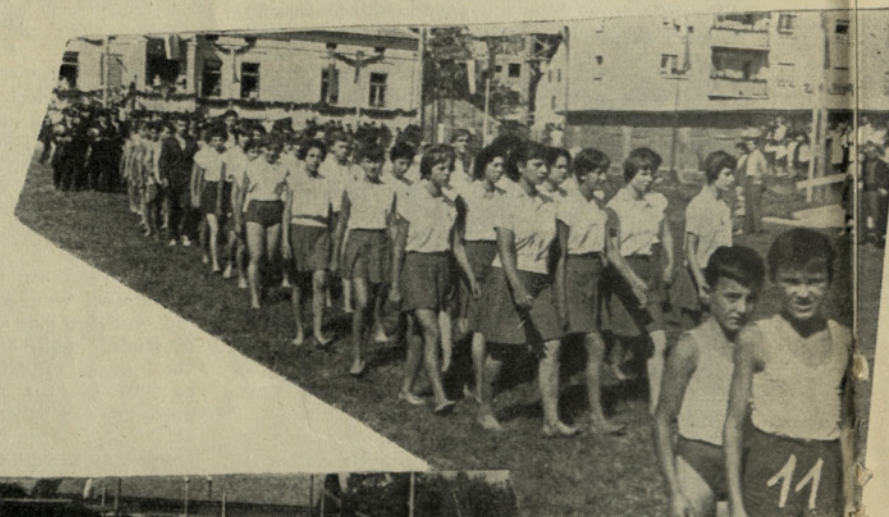
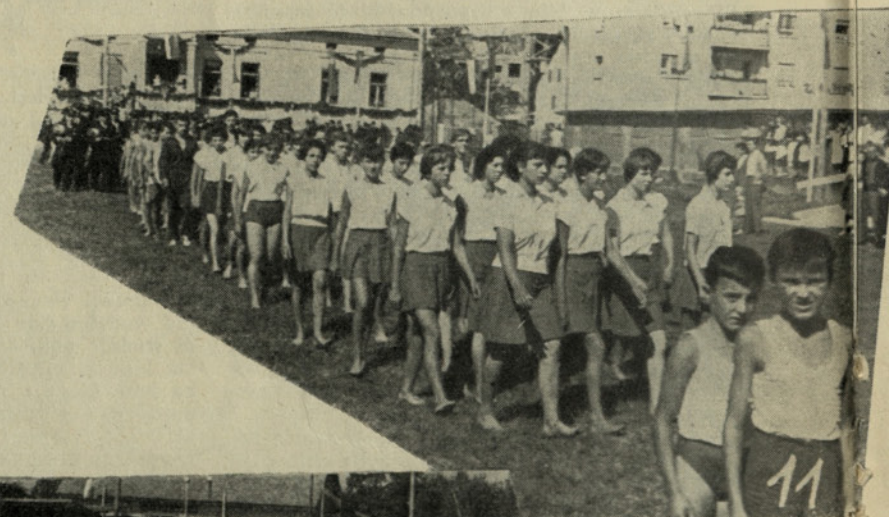
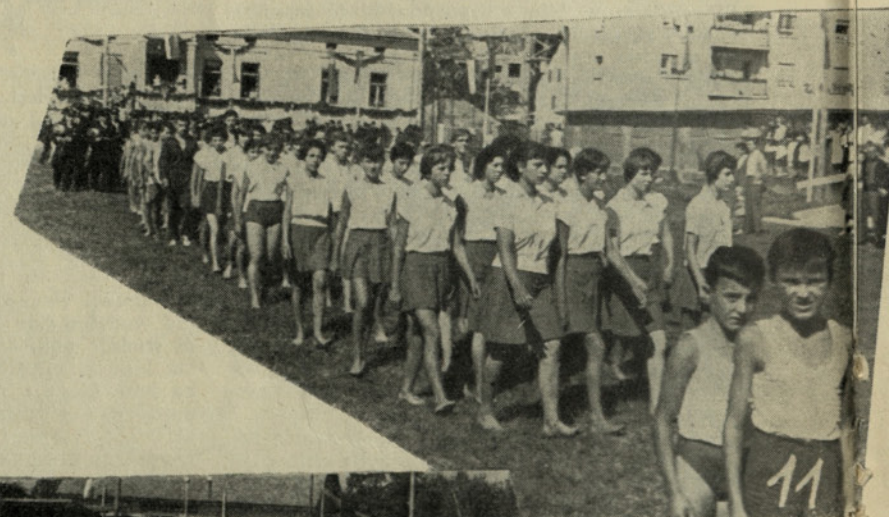
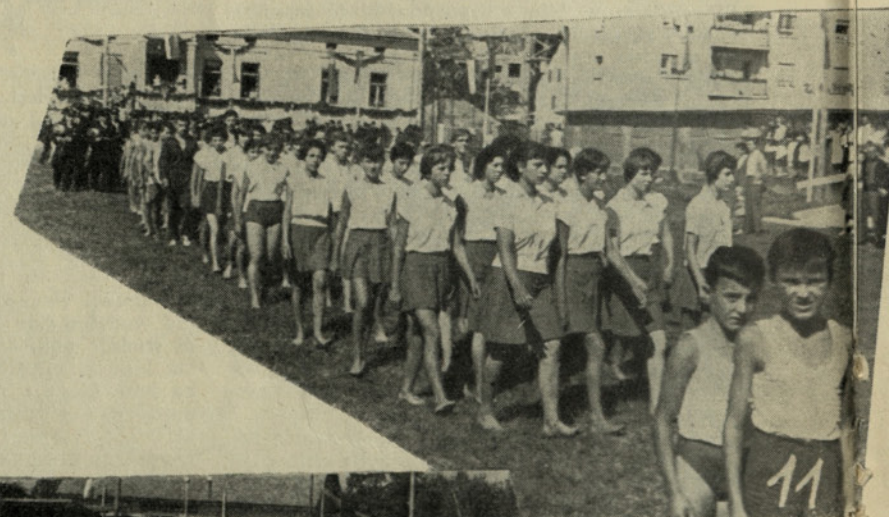
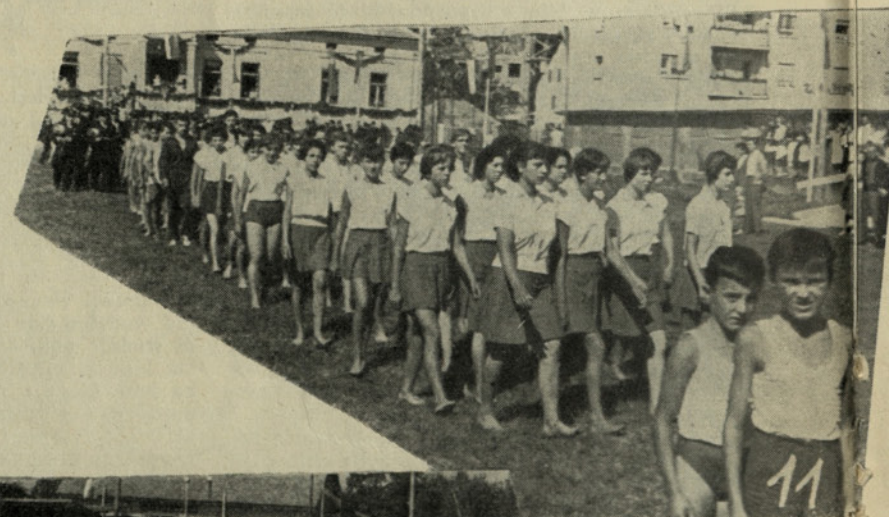
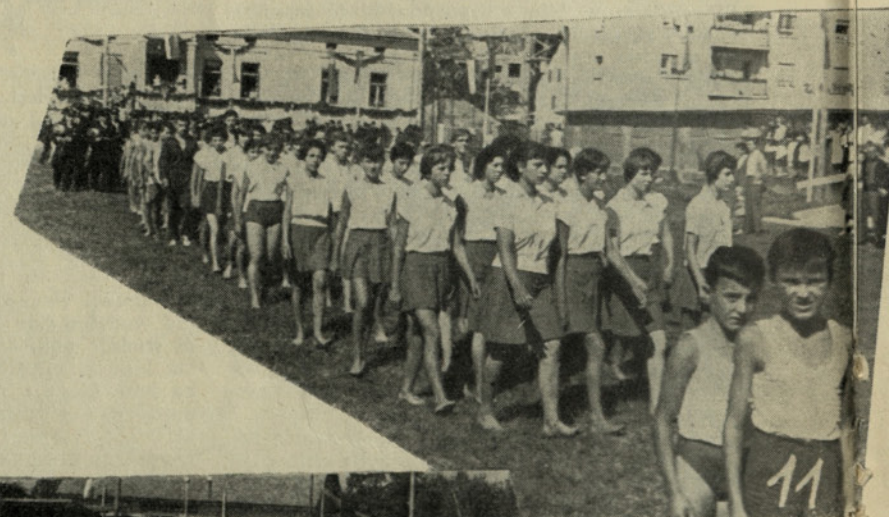
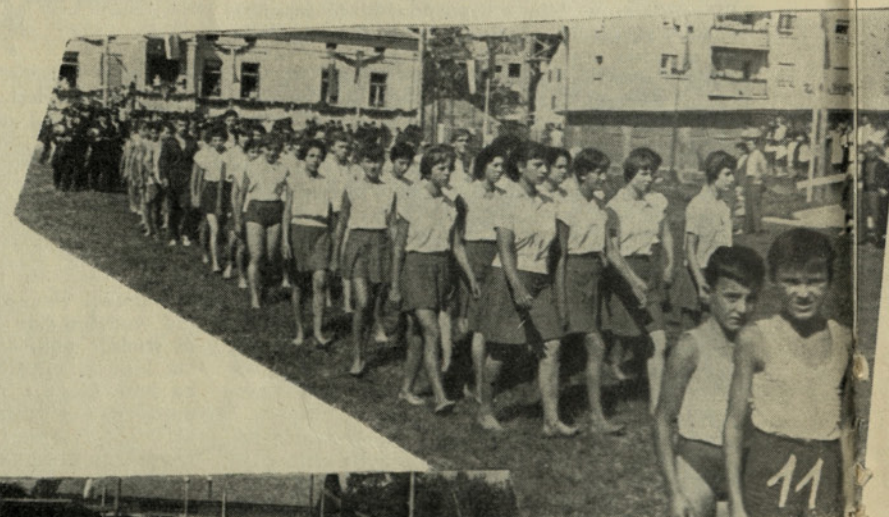
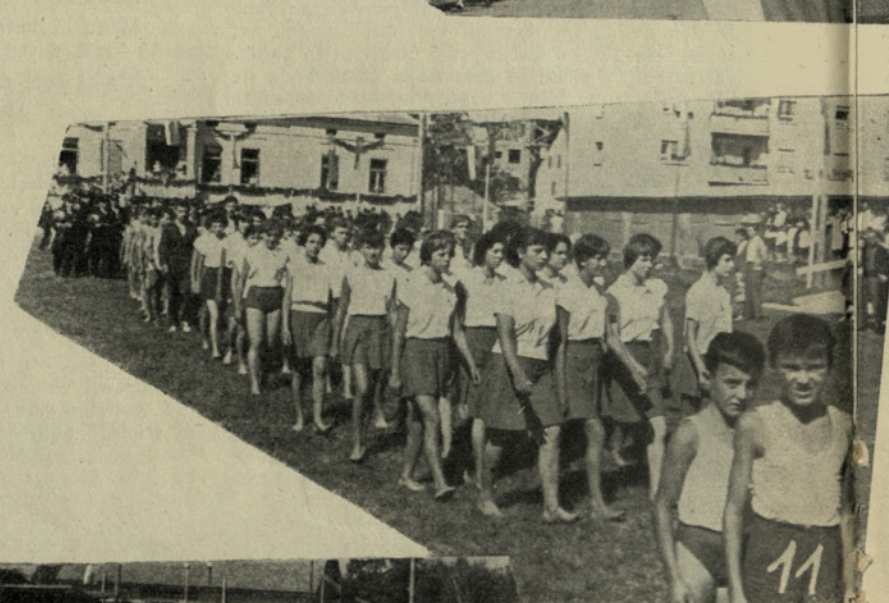
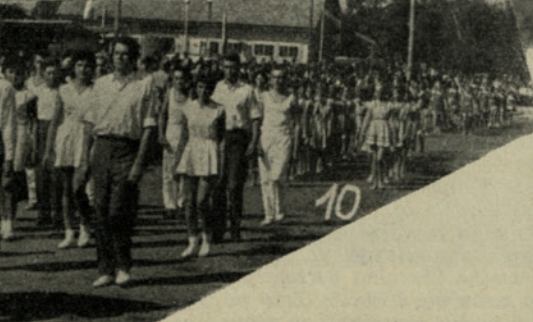
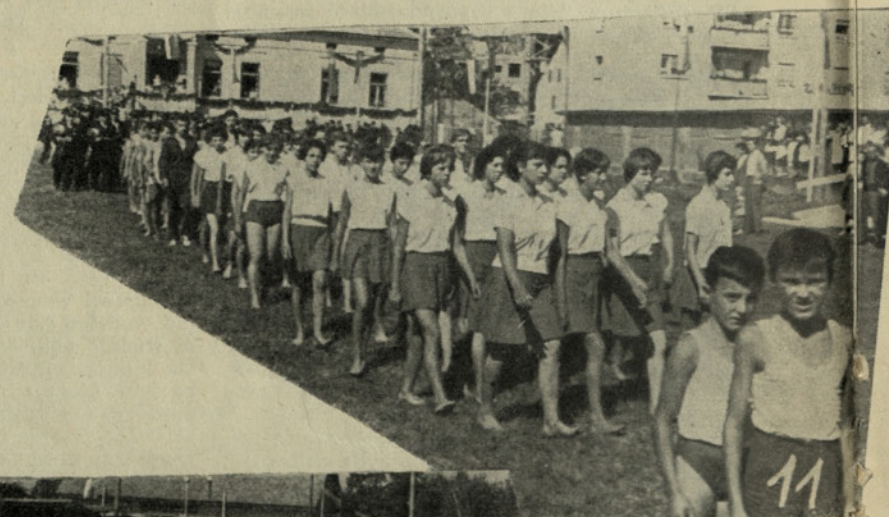
8. Vzorna ženska vrsta TVD Partizan Mozirje prikazuje lepo in skladno vajo na občinskem telovadnem nastopu v Sempetru v nedeljo, 7. septembra 1958.

9. Združeni pevski zbori iz domače in sosednjih občin (Mozirje, Velenje, Celje), so se jedva zvrstili na tribuni, kjer čakajo na nastop.

10. Med sprevedom so mladinci TVD Partizan Zalec nosili embleme (podoba) Partizana Slovenije.

11. Mladinke in pionirke Savinjskih društev prav strumno korakajo v sprevedu na dan 90. obletnice žalskega tabora.

12. Značka tabora v Žalcu 6. septembra 1868. leta.

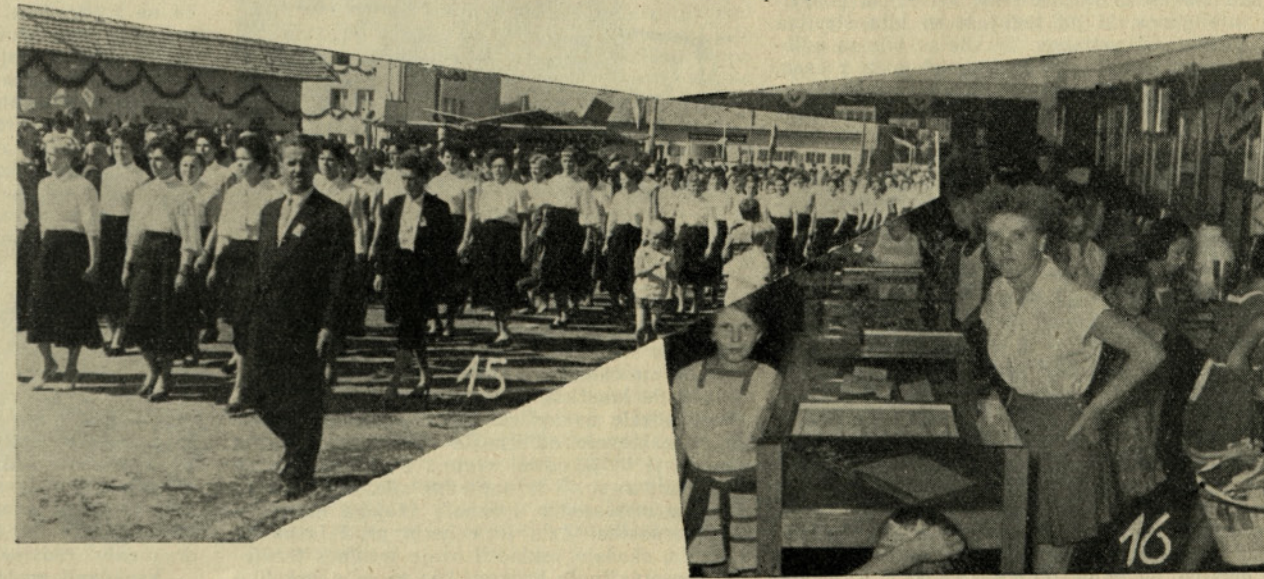
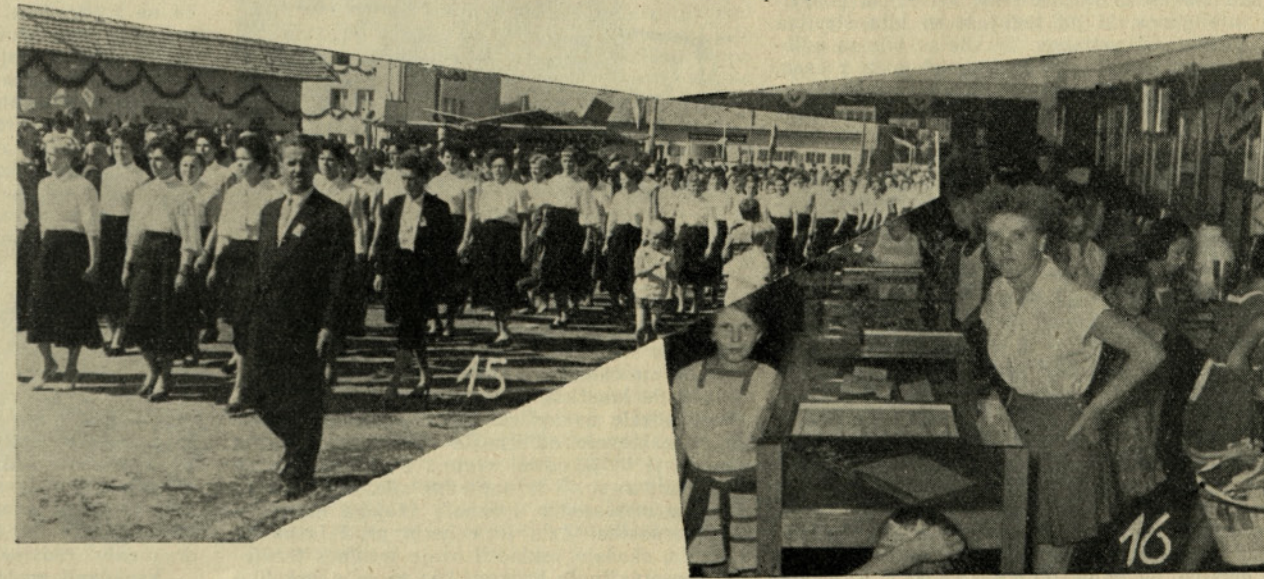
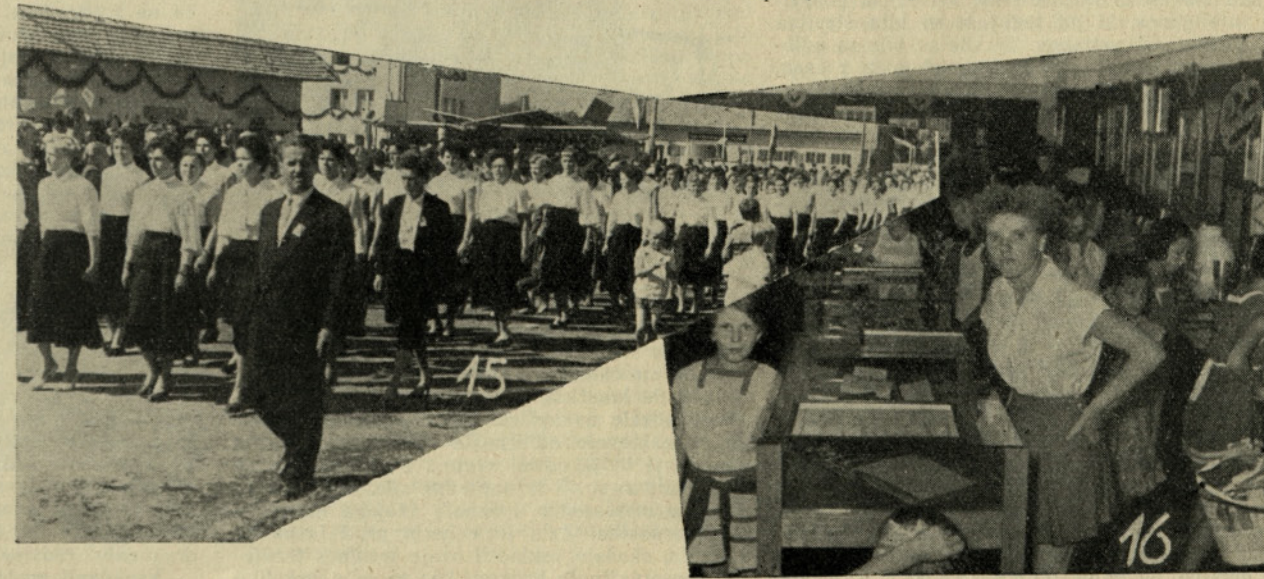
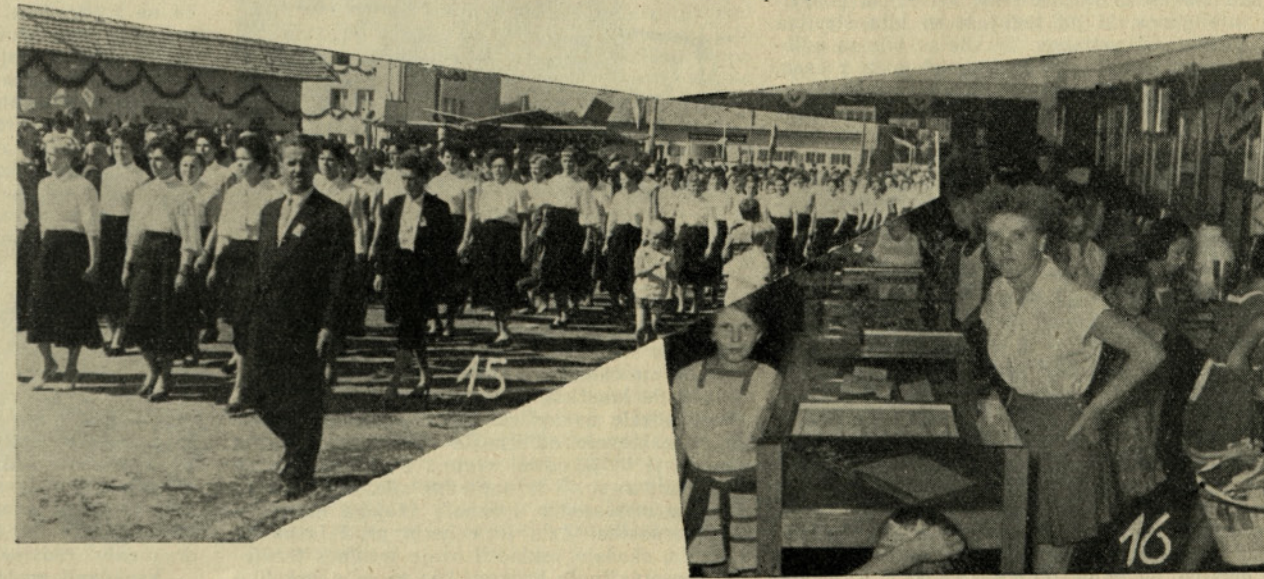
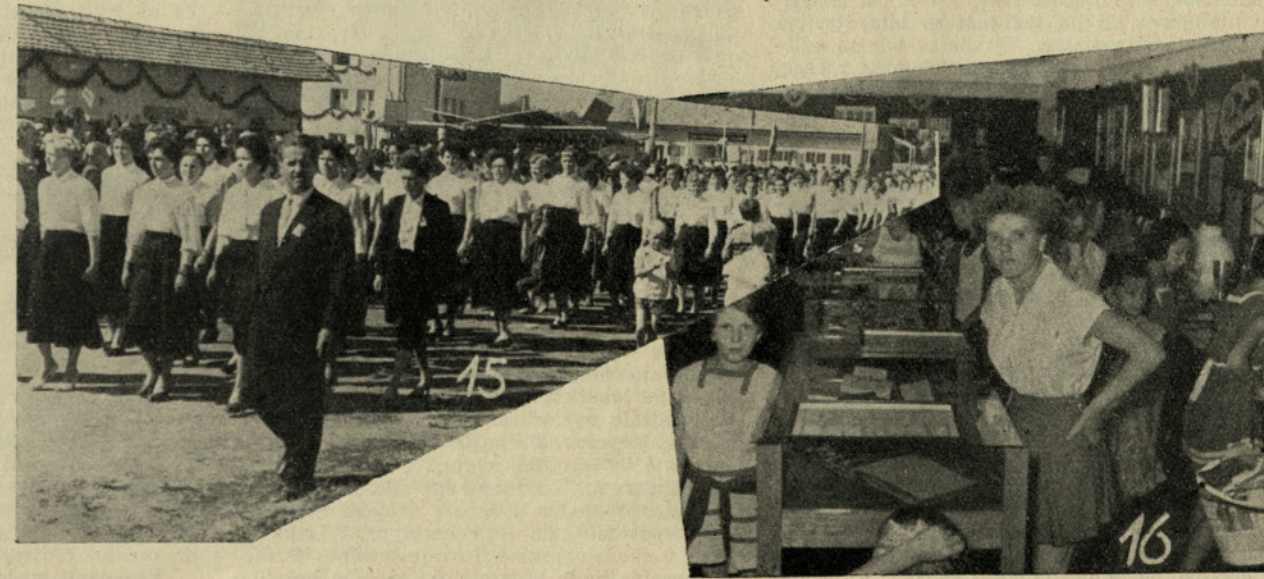
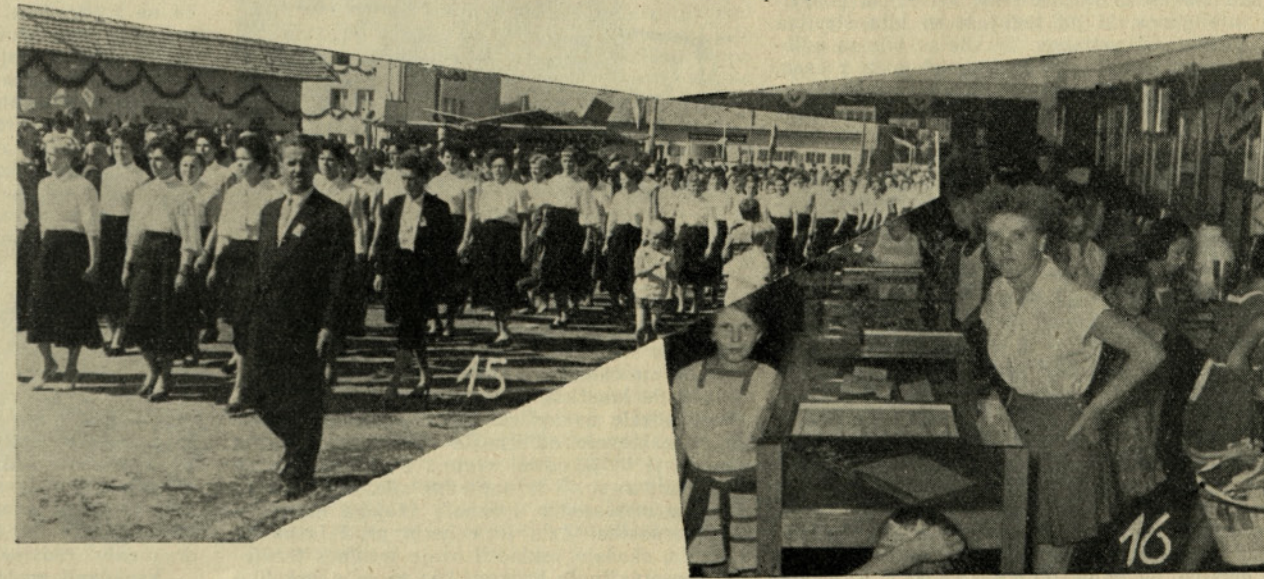
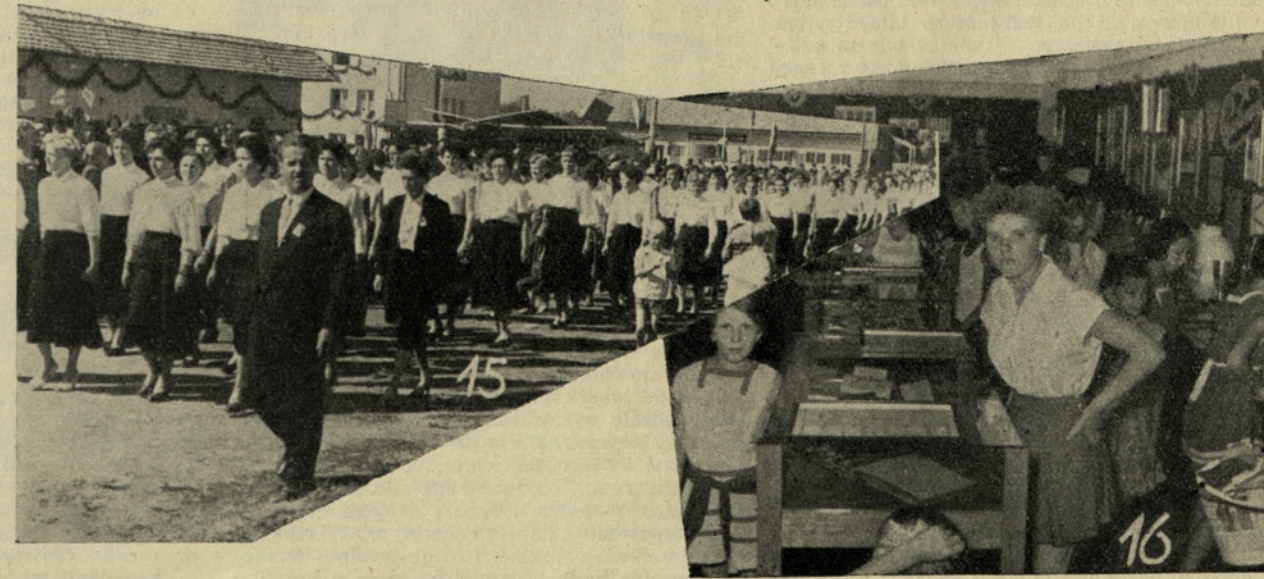
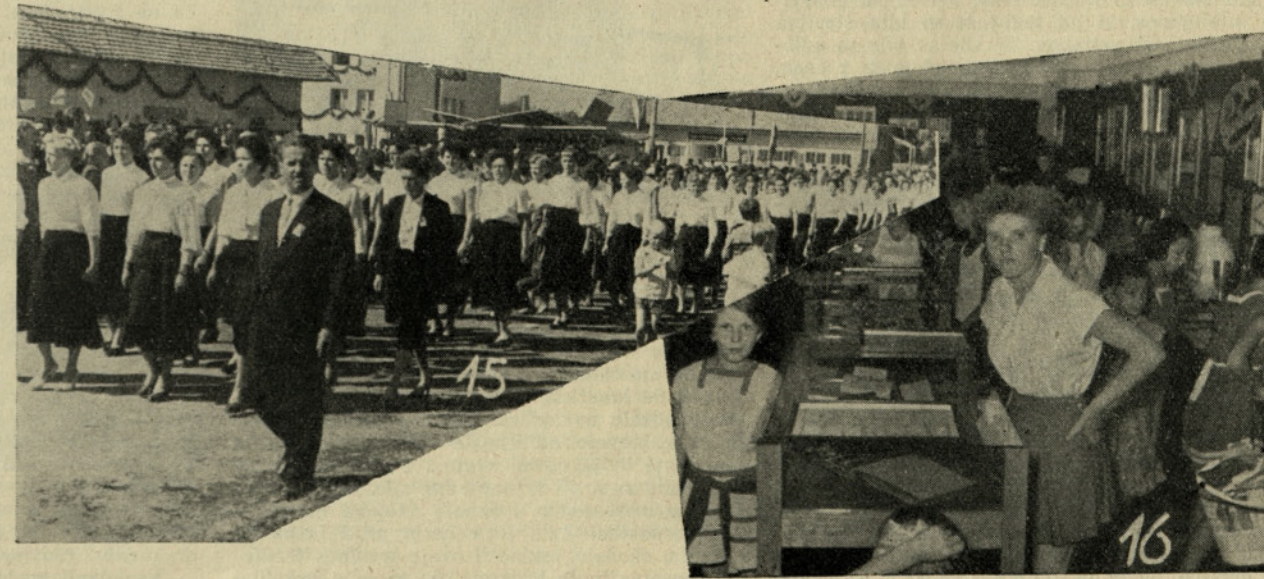
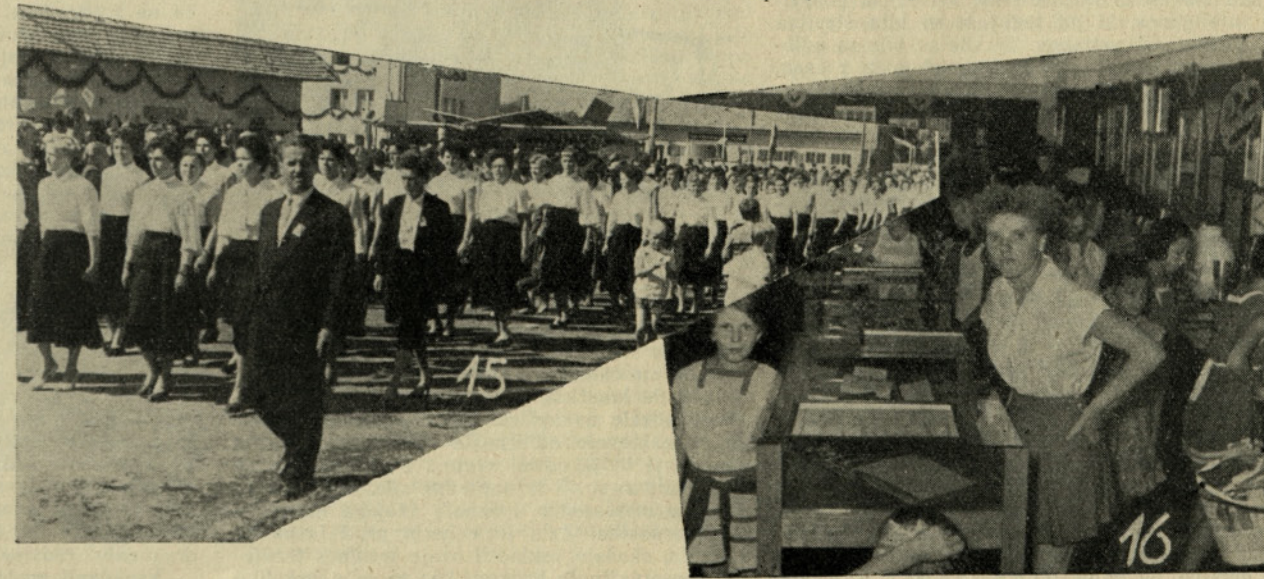
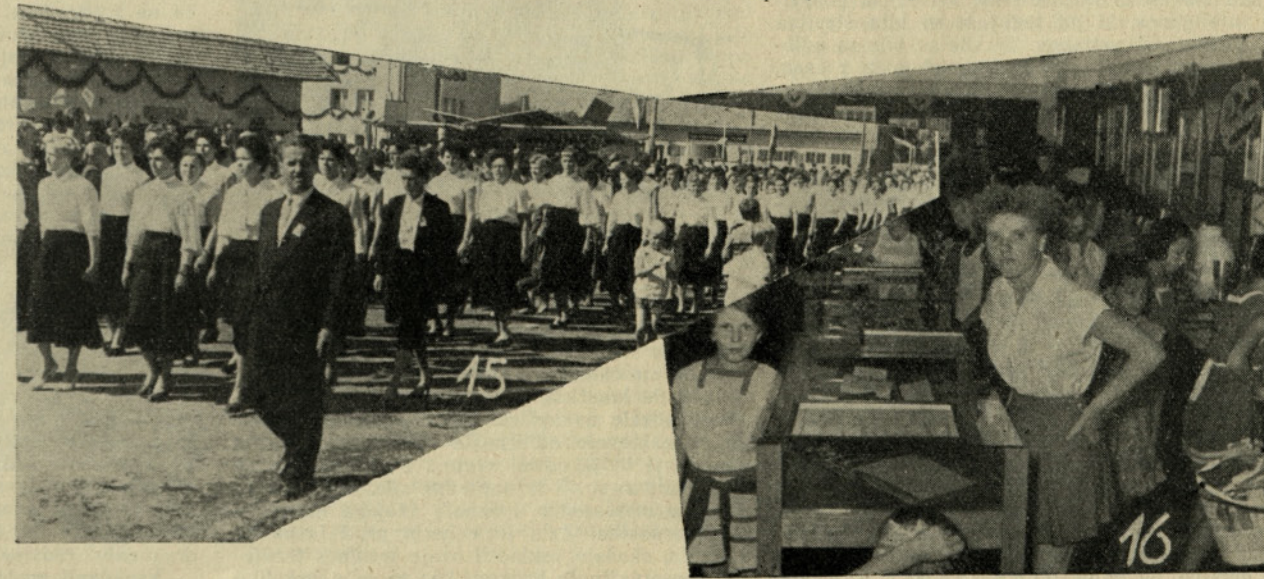
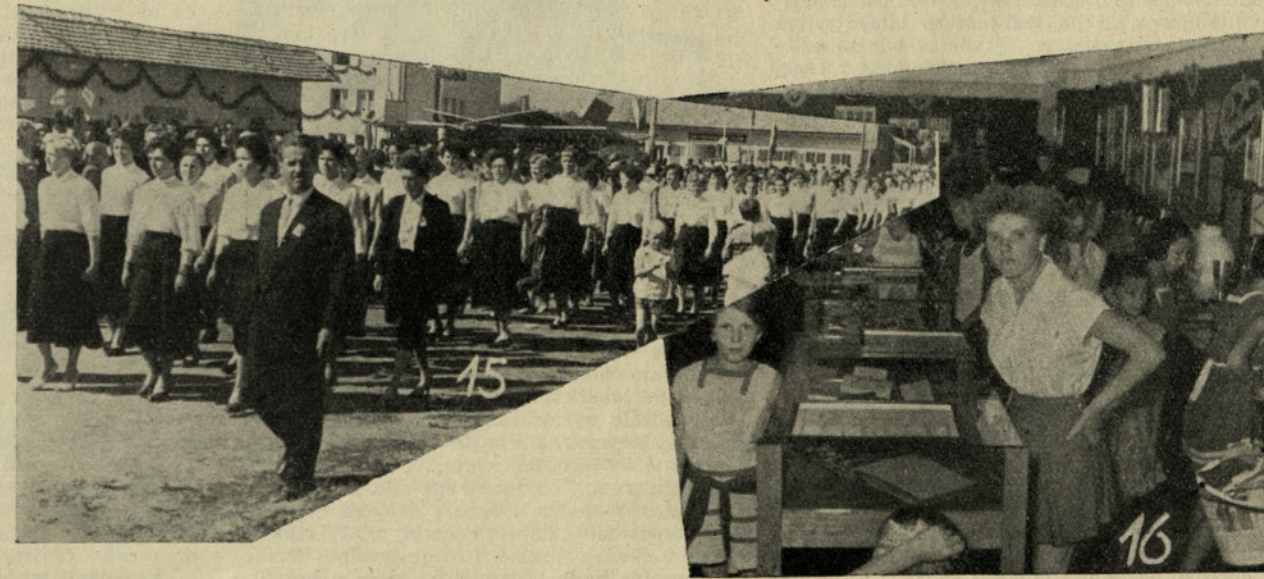
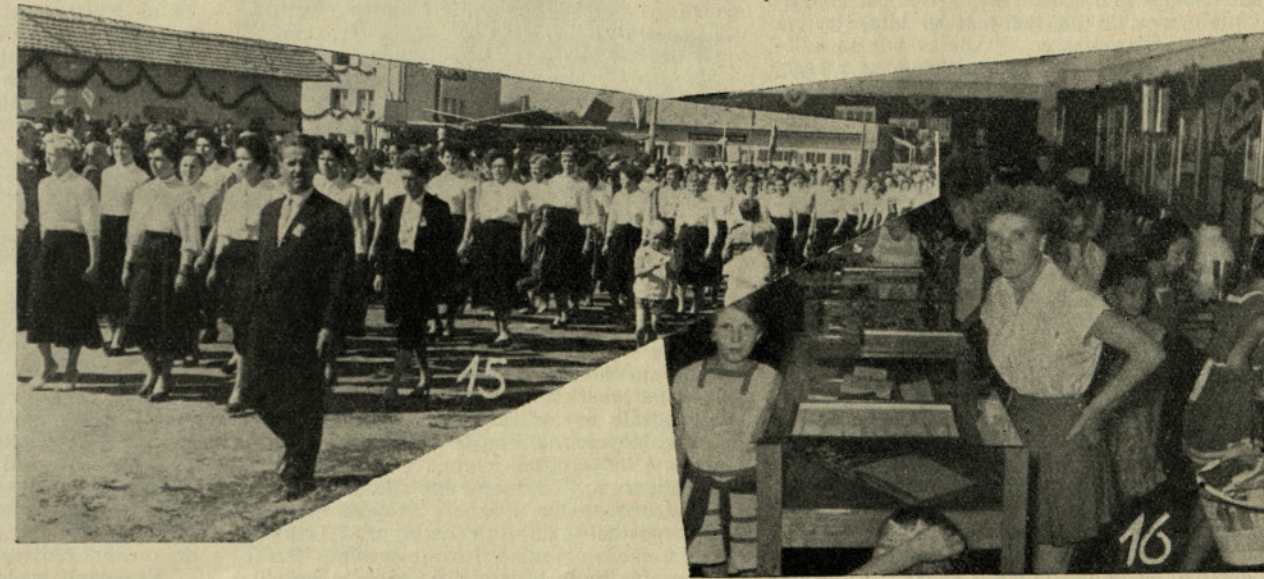
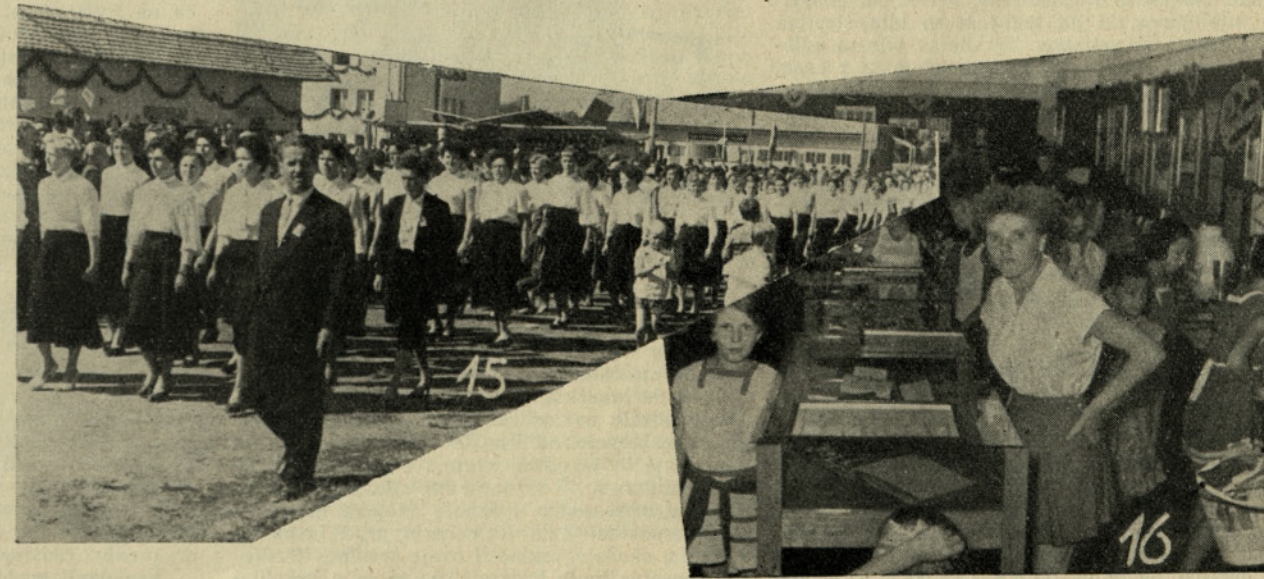
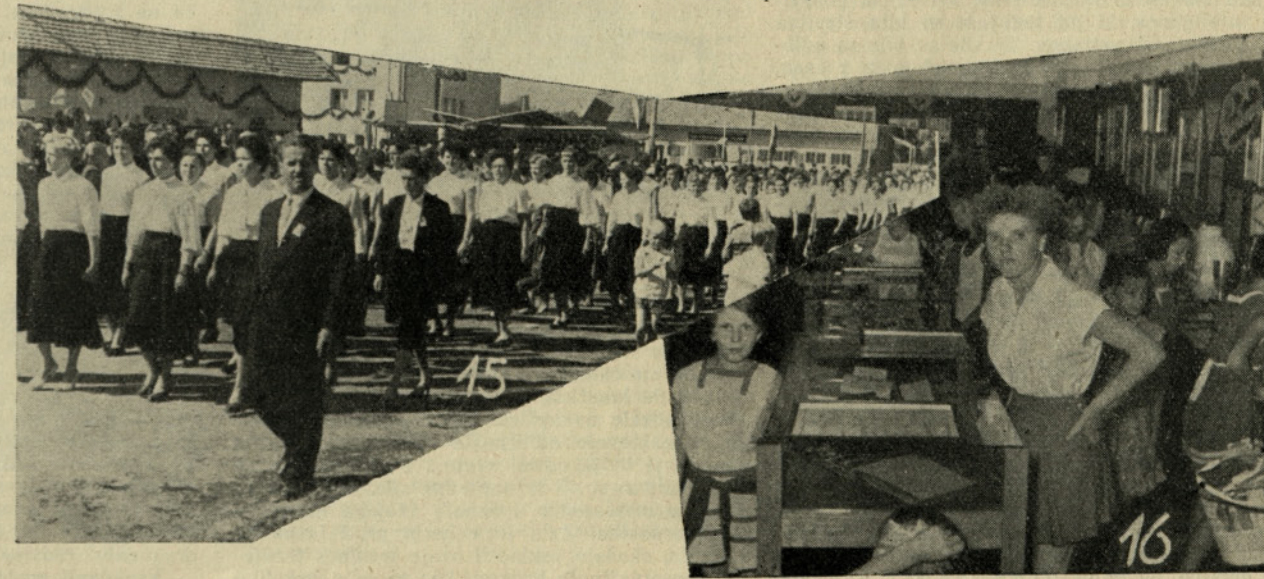
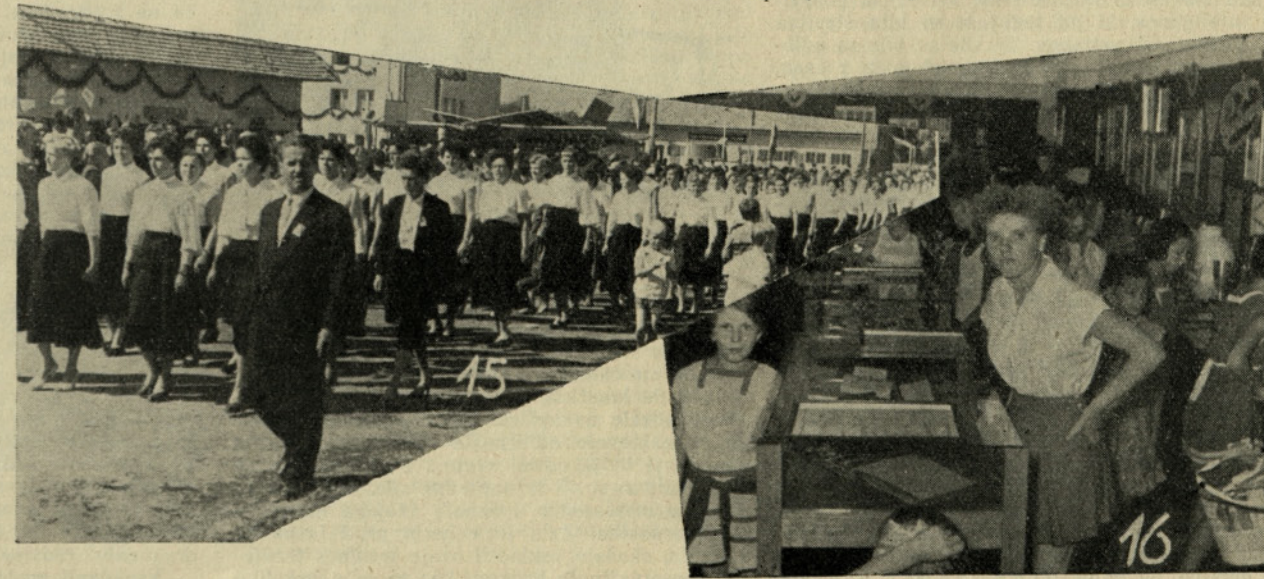
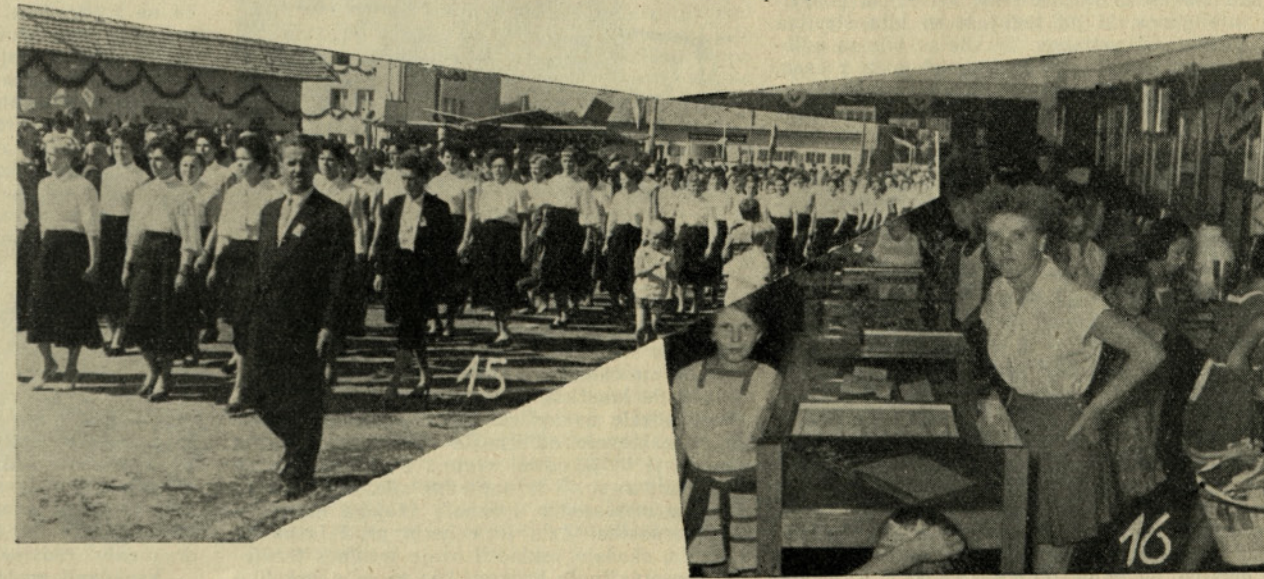
13. Član olimpijske telovadne vrste Miro Cerar na drogu v Sempetru. Gledalcem je zastal dih ob drznem odskoku.

14. Disciplinirano in ponosno so korakali mladinci in pionirji za svojim voditeljem v povorki na žalskem taboru, dne 14. 9. 1958.

15. Pevci in pevke vseh pevskih zborov so se zvrstili pod vodstvom Draga Predana in Juste Holobar v povorki pred nastopom.

16. Učenci osnovnih šol so si v velikem številu ogledali jubilejno razstavo telesnoizglednih organizacij, ki je bila v Sempetru in v Žalcu.

Pripomba: Razen razstave so vsi fotoposnetki z dveh prirediteljcev: Sempeter, 7. 9. 1958; Zalec, 14. 9. 1958.

lizma itd. Težnje tega tabora so seveda težnje petičnih. Pravice, ki se zanje navdušuje, ne veljajo za delavca niti za kmečki proletariat ali malega kmeta. Ko zahteva volilno pravico, jo zahteva le za premožne. Da bi jo dali ljudem, ki ne plačujejo davkov, se jim zdi nemogoče in nepošteno. Levo krilo tega tabora je bilo maloštevilno. Njegov najvidnejši predstavnik je bil kritik in pisatelj France Levstik. Nobena od teh struj na Slovenskem pa ni imela za seboj ljudskih množic.

V avstrijskih deželah so se prav tako kot v vsej Evropi širile napredne ideje in revolucionarne zahteve po svobodi. Kljub desetletni samovladni reakcije, ki je zlomila revolucijo, se je habsburška monarhija naglo razvijala v moderno industrijsko državo. Odškodnine, ki so jih z največjimi težavami plačevali kmetje za zemljo, so omogočile plemičem, da so se hitreje razvili v kapitalistične veleposestnike, spravljal množice malih in srednjih kmetov na boben, ustvarjali armado brezposelnih, potrebno mladi industriji. V tem so se koristili veleposestniškega tabora ujemale s koristmi liberalnega meščanstva. Poslej drug v drugem nista videla več glavnega sovražnika. Po uvedbi ustavne življenja sta menjaje se vladala v Avstriji in oba izžemala nenemške narode. S tem se je nasilna germanizacija okrepila in silila slovanske narode na odločnejši odpor.

Poraz Avstrije proti zedinjevalnim težnjam Nemcev in Italijanov leta 1866 je prisilil obe nemški struji, da sta se v avstro-ogrski nagodbi sporazumeli z Madžari za delitev oblasti med Avstrijo in Ogrsko. Z dualizmom so slovanski narodi doživeli strahovit poraz, ki so si ga bili sami pripravili. Ti dogodki so v Sloveniji razkrili vso kratkovidnost in omejenost drobtinčarske politike in pokazali, da so glavni sovražniki slovenskega naroda doma, v ostankih fevdalnega birokratizma in še posebej v prilagodljivem Bleiweisovem krogu.

Slovenci so se znašli v izredno težavnem položaju. Ljudstvo je spregledalo nenačelno politiko slovenskih konservativcev in spoznalo, da je zedinjena Slovenija le fraza in prevara. Z naraščajočim nezaupanjem je sledilo politiki nazadnjaškega vodstva. V tej dobi, imenovani doba čitalnic, se je politična dejavnost omejila le na mesta in trge, kjer so deklamacije, pevski nastopi, plesi in zabave izpopolnjevali čitalniške večere. Ob tem pa se je čitalniška politika izogibala resničnim potrebam in težavam ljudstva z geslom »Svoji k svojim!« Slovensko, povečini še drobno kapitalistično meščanstvo se je borilo z nemškim kapitalističnim pritiskom le za okrepitev domačega trga.

Nezadovoljstvo prebujajočih se slovenskih množic je naraščalo. Vedno številnejše delavstvo se je že poskušalo organizirati. Neznosni nemški gospodarski pritisk, ki je pehal slovenskega kmeta v gospodarsko krizo, je povzročil, da so se prebujajoče množice začele oklepati mladostlovecev in njih liberalnejših nazorov.

V krajih, kjer se je kapitalizem naglo razvijal, je bilo liberalno meščanstvo močnejše. Pri nas je bil razvoj kapitalizma počasnejši, slovensko meščanstvo je šele nastajalo. Slovenski liberalni tabor je bil šibak, v njem je bilo nastajajoče slovensko meščanstvo, slovenska posvetna inteligenca, ki pa tedaj še ni bila številna in del kmečkih veljakov. Te sile so bile za odločen nastop mnogo prešibke, posebno še v času, ko je po vsej Evropi raslo delavsko gibanje in gnalo tudi mnogo močnejše liberalno meščanstvo v kompromise z reakcijo. Slovenski liberalci so imeli za nasprotnika močno nemško buržoazijo, boriti pa so se morali tudi proti avstrijski vladi. Krepili so se na račun izžemanega slovenskega kmeta. Duhovščine so se bali. Vodili so večinoma klavarno politiko in se naslanjali na konservativni slovenski klerikalni tabor in z njim vred na reakcionarni klerikalizem celotne Avstrije.

V teh okoliščinah se je leta 1868 pričela doba taborov na Slovenskem. Taborje je organizirala slovenska liberalna struja. V celoti niso imeli konservativnega, marveč liberalni pečat, čeprav niso potekali v boju proti konservativni struji, ker je bila sloga na zunaj ohranjena. Kljub temu pa je bil ugled konservativnega vodstva močno omojan. Na taborih so se zblževale slovenske pokrajine med seboj in se je poudarjala zveza z ostalimi jugoslovanskimi narodi. Ze samo dejstvo, da je bil drugi tabor 6. sep-

tembra 1868 v Zalcu in da se ga je udeležilo 15.000 ljudi, dokazuje, da so bili ti kraji naprednejši, narod zavednejši in nemški pritisk močnejši.

S tabori je bil slovenski narodni program prvič prenešen iz ozkih dvoran, od gospode med ljudske množice. Geslo zedinjene Slovenije, prvič postavljeno v letu 1848, je znova zaživel in zajelo širše kroge kot kdaj koli poprej. »Stotisoči slovenskih kmečkih množic so vili v to parolo vse svoje želje in pričakovanja ter ji tako vrnili njeno demokratično in revolucionarno vsebino,« pravi tovariš Kardelj. Se več! Tabori so razglasili novo usmerjenost slovenske politike, ki jo je izzval dualizem: usmerjenost k bratstvu in vzajemni pomoči jugoslovanskih narodov, k skupnemu boju proti madžarskemu in nemškemu pritisku. To je bil nedvomno velik korak naprej v slovenski politiki, prvi poskus, da bi se slovensko narodno gibanje otrslo svojega reakcionarnega črno-žoltga zaveznika. Prav v tem je glavni pomen taborov.

Ni čuda, da so tabori v nemških vladnih krogih odjeknili mnogo bolj kot katera koli slovenska politična dejanja pred njimi. Včasih pošiljali oblasti v bližino taborov vojaške enote, včasih jih prepovedujejo ali izločajo določene točke iz programa. Toda v tem času že tudi slovenski liberalni krogi niso bili več vneti za taborborsko gibanje, ki se je nagibalo preveč v smer odločnega in ostrega boja, kar jim seveda ni moglo biti pogodu. Leta 1870 so liberalci z lažmi in klevetami zasuli Levstika, glasnika demokratičnih teženj ter dosledne in načelne liberalne politike. Naslednje leto je bilo že leto Pariške komune, ki je kljub temu, da je bila na oblasti samo sedem mesecev, pretresla Evropo in navdala liberalno meščanstvo z novim strahom pred revolucijami. Zaradi tega je liberalna buržoazija s tabori prenehala. Po njeni krivdi so ostali le epizoda v slovenski zgodovini 19. stoletja, le plamen, ki je zagorel in takoj ugasnil, akcija, ki je zamrla prej, preden je mogla doseči kakršne koli zunanjepolitične, narodnoosvobodilne in socialno-ekonomske uspehe.

Marmornata spominska plošča na zidu Joštovega mlina pri Celju.

Revolucionarno delovanje so poslej pri nas vse do narodnoosvobodilne vojne vodile nove družbene sile, delavci in obubožani kmetje. Slovensko meščanstvo se je zbal delovnih množic (zlasti še kmečkih, ki so na taborih sproščeno manifestirale nakopičeno revolucionarno energijo in zahtevale odločnejše reševanje socialnih vprašanj) in je odtlej skupno z reakcijo stalno poskušalo zavirati te napredne sile. V teh novih silah je meščanstvo spoznalo svojega najhujšega sovražnika. Zato je v borbi proti lastnemu ljudstvu skušalo vskladiti svoje težnje s težnjami konservativnih krogov, kar se je v nekoliko

spremenjenih razmerah ponovilo med leti 1941 do 1945.

Tako so se za dolgo časa na stečaj odprla vrata breznačelnih, hlapčevskih in poniževalnih politik. Se le v narodnoosvobodilni vojni je slovensko ljudstvo do kraja razgalilo in uničilo takšno breznačelno in umazano politiko in za vselej opravilo z njenimi nosilci. Se le narodnoosvobodilna borba je dokončno uresničila zahteve delovnih ljudi, ki so bile postavljene že na taborih, poleg tega pa na temelju svobode in neodvisnosti omogočila razvoj in utrjevanje socialistične demokracije, hitrejši gospodarski napredek in s tem zadovoljevanje osnovnih potreb delovnih ljudi.

Vmesna opomba urednika:

V nadaljevanju svojega govora je Franc Simončič spregovoril kot okrajni funkcionar o skupnih nalogah, predvsem za napredek kmetijstva v Savinjski dolini. Vsebinska zaključnega dela govora Franca Simončiča so torej načelne smernice za takratno prihodnje obdobje, ki pa je zdaj, ob objavljanju govora, že preteklost, oziroma polpreteklost. Zaključek pa kljub temu in v celoti objavljamo, samo zategadelj, da bomo mogli prav na podlagi njegove kritično in samokritično oceniti zadnje četrletje 1958!

Marmornata plošča na zidu glavnega vhoda v Upravno zgradbo KPPZ Zalec, ki so jo odkrili 14. septembra 1958, na glavni dan proslav 90. obletnice Tabora v Zalcu, v spomin na tisto obdobje v zgodovini slovenskega naroda, ko je bila vklesana genialna misel Ivana Cankarja šele geslo za našo zgodovino pred zmago NOV 1945!

Vsa dolga razvojna pot slovenskega ljudstva je bila vse do osvoboditve pot brezpravnega, izkoriščanega in ponižanega hlapca Jerneja in šele s skupno zmago vseh jugoslovanskih narodov v narodnoosvobodilni borbi smo postali svoji na svojem, pa čeprav svoji na svoji siromašni domaciji. S smotrnim delom smo dosegli že marsikaj dosegli, saj se naša socialistična domovina naglo uvršča med gospodarsko razvite dežele, naša notranja ureditev, temelječa na socialistični demokraciji in resničnem humanizmu, pa nam daje jamstvo, da se dejansko borimo za največje in najlepše ideale, ki si jih more človeštvo zastaviti. Zato je prav, če od časa do časa ocenimo prehojeno pot in nadaljnje naloge, ki jih moramo izpolniti, da bi si omogočili večje blagostanje.

Če je Savinjska dolina znana po tem, da je bogatejša kot nekateri drugi predeli našega okraja in naše domovine sploh, tedaj ji takega obeležja ne dajejo samo naravni pogoji, saj je zemlja tod, zlasti v osrčju doline, podpoprečno dobra. Vzroki za obstoječe gospodarsko stanje so tedaj še druge — so v smotrnejšem, naprednejšem delu.

Ze pred desetimi leti so prebivalci teh krajev v kruti borbi za obstanek in napredek spoznali, da brez uporabe znanosti ni napredka, da uspeh ni odvisen samo od marljivosti, temveč čisto še prej od spoznanja njihovega razuma. V obdobju nove Jugoslavije pa je kljub silnim materialnim težavam tak način dela dobil poprej nesluten razmah in trdnost v združevanju proizvodjalnih sil in v smotrnem izkoriščanju družbenih sredstev.

Vsakanji problemi nam čisto onemogočajo,

Del članov zadružnega sveta KZ Šmartno ob Paki med prvim zasedanjem 23. novembra 1958.

naloge, ki so še pred nami. Ni nam treba posegati po primerih naglega napredka in socialističnega razvoja izven našega območja, niti ni treba naštevati uspehov industrijske izgradnje na primer v Šoštanju, Velenju itd. Dovolj je že, če primerjamo današnje stanje, kar zadeva proizvodnjo hmelja, sušilnice, žičnice, mehanizacijo, uporabo najmodnejših agrotehničnih sredstev, hektarske pridelke posameznih kultur, žlvinorejo, obseg melioracij in regulacij s stanjem pred desetimi leti, pa z veseljem ugotovimo, da smo kljub objektivnim težavam prišli že daleč.

Vse to je zrastle iz organizirane sile tukajšnjega prebivalstva, ki zavestno sledi sodobnim socialističnim načelom naše gospodarske politike, in iz skrbno uporabljene družbene pomoči.

Ob napredku, ki ga iz dneva v dan doživljamo v gospodarskem, kulturno-prosvetnem in političnem življenju, še posebno v Savinjski in Saleški dolini, prebivalci teh krajev najbolj občutijo bednost in nemoralnost posameznih lažnivih in primitivnih demagogov, ki hočejo ljudi še tu in tam speljati s poti napredka in gotove prihodnosti na pot gospodarske in politične spekulacije, torej na pot nemorale, proč od kremenitega, naprednega značaja, ki že stoletja krasi ta rod delovnih ljudi.

Na ledini socialistične izgradnje smo pravzaprav šele temeljito zaorali. Naj nas ne zadovoljijo doseženi uspehi, naj nas ne zbegajo težave, ki jih moramo premagovati! Razvoj kmetijske proizvodnje na področju Savinjske doline, predvsem pa nujnost hitrejšega napredka, zahteva nove, odločne ukrepe. Čeprav upoštevamo mehanizacijo, sušilnice, melioracije, strokovne kadre, se pravi velik napredek na tem področju in pa vsesplošni industrijski napredek v Jugoslaviji, vendarle ne moremo reči, da smo izkoristili vse možnosti. Materialne in objektivne možnosti za uspešnejšo in smotrnejšo kmetijsko proizvodnjo, zlasti v sodelovanju med zadrugo in zadrudniki, so vsekakor še marsikje v veliki meri neizkoriščene. Mnogi primeri v zadnjih letih dokazujejo, da se s sredstvi, ki jih imamo že na razpolago — mislim zlasti mehanizacijo, umetna gnojila, sušilnice, zaščitna sredstva, sortna semena itd. — da doseči ob znanih proizvodnih stroških mnogo večji hektarski pridelek. Da pa bi mogli smotrneje gospodariti, se morajo razdrobljena zemljišča združiti v večje komplekse. Ob dosedanjem načinu obdelave že primanjkuje delovne sile v važnejših hmeljarških področjih. Pomanjkanje delovne sile more nadomestiti le močna kmetijska zadruga s potrebnimi stroji in sodobnejšo tehnično opremo. Spričo večjega vlaganja družbenih sredstev v proizvodnjo se zmanjšuje riziko pri zadrudniku,

Pri volitvah v zadrudni svet KZ Braslovče so se 16. septembra 1958 poleg članov in mladine odlično izkazale tudi žene-zadrudnice.

ki vlaga v proizvodnjo predvsem svojo zemljo in svoje delo, njegovi dohodki in dohodki skupnosti pa naraščajo. Če bo zadruga sodobneje opremljena in če bo neposredno sodelovala v proizvodnji, bo marsikje odpadla potreba po konjih, s čimer se bodo odprle večje možnosti za intenzivno žlvinorejo, kar pa lahko bistveno poveča dohodek in blagostanje vasi.

Ker so naše zadruge z zaščitnimi sredstvi že zadostno opremljene, so že sposobne, da uspešno, v lastni organizaciji opravljajo službo zaščite rastlin. Neposredni nalog v kmetijstvu je mnogo, zato bodo imeli novi zadrudni organi, ki jih bomo volili to jesen, obilo težkega in odgovornega dela, zlasti kar zadeva pravočasno in racionalno organizacijo kmetijske proizvodnje.

Posebno za ta del našega okraja je značilno, da skoraj ni večjega kraja brez industrije oziroma večjih obrtnih podjetij. Toda večina industrijskih obratov je stara, kar nalaga našim organom upravljanja v podjetjih in občinah še posebno odgovorno dolžnost in skrb za nadaljnji razvoj proizvodnje in za njeno modernizacijo. Če te naloge ne bomo zadovoljivo in pravočasno opravili, bomo v škodo jugoslovanske skupnosti in seveda tudi v škodo tega okoliša zlagoma postali zaostalo proizvodno področje. Keramična tovarna v Libojah, rudnik Zabukovca, tekstilna tovarna Sempeter in Prebold le s težavo dosegajo minimalno stopnjo rentabilnosti. Takih primerov je v okraju še več. V omenjenih podjetjih je nekaj tisoč zaposlenih delavcev, še več pa je takih, ki zanje ti delavci skrbijo. Zato bomo morali v okviru možnosti združevati sredstva podjetij in občin in sami odločno začeti z reševanjem tega problema. Brezbriznost nekaterih vodilnih ljudi za stanje v gospodarskih organizacijah in za njihov nadaljnji razvoj, zadovoljnost s stanjem, kakršno pač je, lahko povzroči ogromno škodo tisočim delovnim ljudem, pa tudi skupnosti. Mesto za podjetje in njegove probleme se tu in tam posamezniki in tudi organizacije vse bolj izživljajo z notranjimi trenji, v intrigah, v povečevanju osebnih zaslug in iskanju privilegijev in neupravičenih koristi. Temu bodo morale naše politične organizacije in organi družbenega upravljanja napraviti konec v korist napredka ter energično očistiti delovne kolektive.

Polletni pregled proizvodnje v okraju se po količini v glavnem sklada s postavljenimi plani, ki pa smo jih izpolnili le z večjo potrošno delovno sile. V tem je velika slabost. Razpoložljivi čas smo slabše izkoriščali, kot smo predvidevali. Obseg del, ki se opravljajo po normi oziroma akordu, se ni povečal, marveč je zaradi večjega števila na novo zaposlenih nekvalificiranih delavcev in nameščenec relativno močno padel. To predstavlja seve veliko škodo za skupnost in za posameznika in njegovo iniciativnost, ker ga ne moremo plačati po učinku dela. Vsekakor so krivi odgovorni ljudje, sindikalne organizacije in organi upravljanja, ker ne rešujejo — kar zadeva to plat — najvažnejših nalog v podjetju.

V naših gospodarskih organizacijah se mnogo razpravlja o sistemu delitve dohodka — čisto neobjektivno, predvsem pa premalo stvarno. Že ko smo začeli z novim sistemom delitve dohodka in tarifne politike, smo vsi vedeli, da ga ne bomo mogli ostvariti brez težav niti brez posameznih nepravilnosti ter da bo sistem doživel potrebne popravke. Zato moramo to vprašanje začeti reševati resno in objektivno. Zlasti bomo morali pri izboljševanju sistema paziti, da ne bo za enako delo takih razlik, kakršne so ponekod že sedaj; slej ko prej pa bo tudi v prihodnosti dohodek posameznika in podjetja odvisen od uspešno opravljenega dela.

Že več let govorimo o nujnosti boljše organizacije dela, o povečanju storilnosti. Čas bi že bil, da bi se seznanili s temi osnovnimi dejstvi socialistične ekonomike, ki vse bolj prodirajo v vsakdanje življenje.

Kljub pogostim ugotovitvam, da so plani naših gospodarskih organizacij in še posebno zadrug premalo konkretni, te slabosti vse prepočasno odpravljamo. Konkretno planirajo le tam, kjer predvidevajo vse ukrepe, potrebne za dosledno izvedbo nalog. Če hočemo odpraviti napake in ovire pri delu, je treba pač te ukrepe izvesti. Naši plani govorijo v glavnem le o tonah in drugih merskih enotah, a opuščajo akcije, potrebne za doseg planov. Zategadelj postanejo plani — še posebej v kmetijstvu — čisto nerealni.

Prva seja zadružnega sveta KZ Šmartno ob Paki, 23. novembra 1958. Delegat KPPZ Zalec = član UO Albin Rehar. Po prizadevnem obravnavanju perspektivnega in operativnega plana področne zadruge, po pomenku o poglobljeni obliki sodelovanja »zadruga-kmet«, med katerim so predlagali upoštevanje gričevnatosti njihovega področja pri dovoljevanju novih hmeljišč (izjemoma tudi manj kot 5 ha!) ter po sprejetju delovnega programa za prihodnje leto 1959, zlasti za prvo (zimsko) obdobje, je zadrudni svet KZ Šmartno ob Paki odločno sklenil razgibati AMZ in odbor žena-zadrudnic in jim seveda tudi nuditi vsestransko pomoč.

Če hočemo uspešno izvrševati tako odgovorne naloge v gospodarstvu, kmetijstvu, obrti, trgovini, v šolstvu, v prosveti in kulturi, skratka v vsem, kar zadeva skrb za delovnega človeka, so nam potrebne usposobljene občine. V komunalnem sistemu nam je nujno potrebna dobra in tako velika občina, da obsega zaključen gospodarski prostor. Le takšna občina more izkoristiti prednosti na večjem, gospodarsko racionalnem prostoru, kar pa je preskušen pogoj za uspešno usmerjanje in nagel napredek na vseh področjih družbenega življenja. Poglobiti se moramo v cilje in težnje našega komunalnega razvoja in ko bomo spoznali smisel teh naših naporov, bomo laže določili tudi zgodovinsko mesto tradicijam, današnjemu življenju pa bomo dali takšne oblike, kakršne zahtevata čas in uspešen napredek. Poimovanje občine oziroma komune kot organizacije za administrativne usluge državljanom je zastarelo in preneseno iz minulih obdobj, iz časa administrativnega upravljanja, ko je bilo to neizbežno. Danes je — v skladu s socialistično demokracijo in našim celotnim sistemom — komuna osnovna enota vsega javnega življenja, njegov usmerjevalec in ostvarilec; zato so pač nekatere občinske tradicije daleč od naše stvarnosti, zlasti pa daleč od potreb in koristi naših delovnih ljudi. V bližnji prihodnosti bo naša naloga, da bomo še bolj usposobili občine v tej smeri.

Naše delo moramo usmerjati tako, da bodo imeli od njega vsi delovni ljudje naše socialistične skupnosti čim večje koristi. Nikoli ne bi smeli pozabiti, da je vse, kar delamo v socialistični Jugoslaviji, namenjeno človeku, da bi laže živel in bil v odnosu do soljudi predvsem človek. Za to in samo za to se spleča delati in živeti!

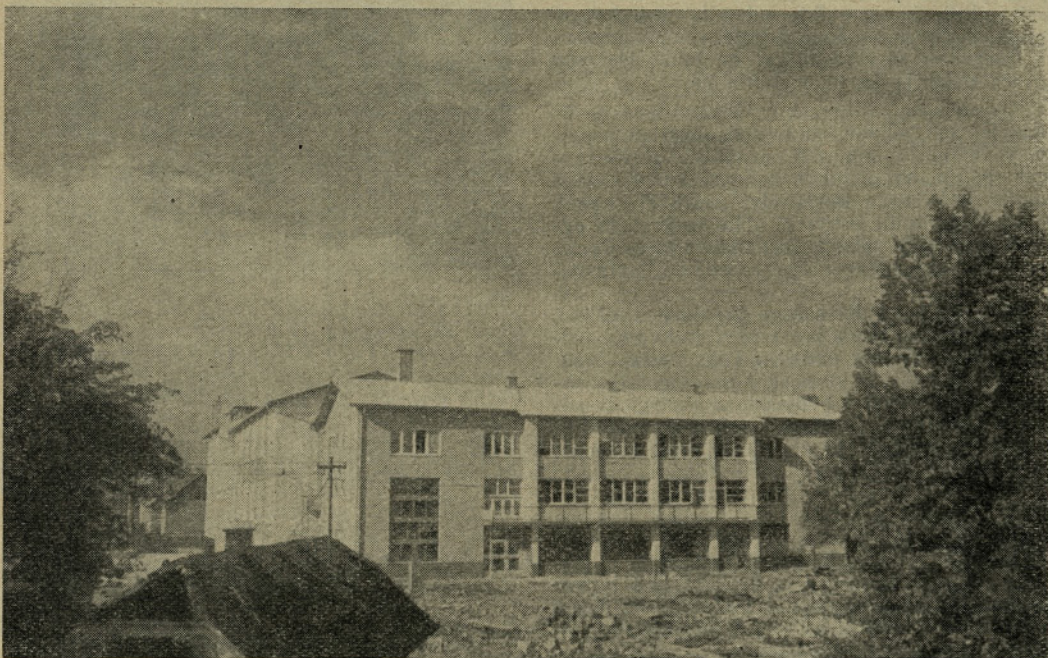
Opomba urednika: Zdaj, ob zaključku leta 1958, že smemo trditi, da je kleno seme, ki ga je vsejal sekretar OK ZKS Celje, Franc Simonič, v srca udeležencev Tabora v Zalcu, 14. IX. 1958, že vzklilo in se razraščalo. Med zgovornimi, prepričljivimi dokazi so med drugim zlasti vmesni fotoposnetki (zgoraj in spodaj).

Vedro razpoloženi člani volilne komisije pri volitvah v prvi zadrudni svet KZ Vinska gora 16., novembra 1958.

Jaka Slokan:

Soočenje treh tisočletij

Čelni pogled na Dom v Sempetru v Savinjski dolini

KRATEK OPIS DOMA V SEMPETRU V SAVINJSKI DOLINI

I. GOSPODARSKI PROSTORI

- 4 velika skladišča za umetna gnojila in poljske pridelke.
 - 2 veliki garaži (zdaj v njih: 9 traktorjev, 21 hmeljskih škroplilnic, 1 priročna transportna delavnica z ustreznimi rezervnimi deli).
 - 1 skladišče za zaščitna sredstva.
 - 1 umetna osemenjevalnica (urejena po zahtevah sodobne higiene).
 - 1 zbiralnica mleka.
 - 1 velik trgovinski lokal (še neoddan) s potrebnimi prostori za skladišče.
 - kletni prostori za shrambo.
 - 3 moderne sušilnice za hmelj po 16 kvadratnih metrov.
 - skladišča za svež in suh hmelj (600 kvadratnih metrov).
- Vse tri sušilnice obratujejo že dve leti. Posušeni nad 20.000 kg suhega hmelja. Članom KZ Sempeter, ki nimajo dovolj lastnih prostorov za ustrezno vskladiševanje suhega hmelja, je Dom doslej vskladiščil (leta 1958) 6000 kg suhega hmelja. — KZ Sempeter je zgradila v letu 1958 še sušilnico v Rojah ($2 \times 16 \text{ m}^2$) in v Zg. Grušovljah ($2 \times 16 \text{ m}^2$). Neogibna in v načrtu je zgraditev sušilnice za hmelj še za vas Podlog. Vasi Roje, Zg. Grušovlje in Podlog so v območju KZ Sempeter.

II. PROSTORI ZA KULTURNE PRIREDITVE

- 1 velika dvorana s 600 sedeži oziroma okoli 1000 stojišči. (Za večja zborovanja, kino predstave, dramske in druge prosvetne prireditve.)
 - 1 klubska soba.
- Več večjih sob, kjer se je moč sestajati v manjših skupinah (seje, posvetovanja itd.) (Kino aparatura je last KPD SVOBODA Sempeter. Televizijski in radio aparat.)

III. KOMUNALNI PROSTORI

- 1 sodobno urejena kuhinja (z ustreznimi postranskimi prostori) za izobraževanje žena-zadružnic v gospodinjstvu.
- 1 vaška pralnica z modernimi napravami za pranje.
- 2 družinski stanovanji (dvosobni).
- 4 sobe za samce.

Nikoli nisem prav zlahka posredoval javnosti dogodka, ki me je vsega prevzel. V družbenem življenju so namreč dogajanja, ki odzamejo novinarju dih, roka nekako omrtvi, ne zmore peresa! Bili prepričevali posrednik med javnostjo in določenim dogodkom tisti dan, pa še pozneje, oziroma biti tak posrednik med sedanjostjo in prihodnostjo, ki ne bo nikoli moral samemu sebi očitati, da je morda le napak sodil in presodil dogodek ter o njem poročal, ni lahka reč! Vendar novinar to stori, stori zavoljo dolžnosti novinarja! Tveganje je usoda novinarja! Njegov edini zapovednik, sodnik in krvnik pa je — njegova vest!

29. novembra 1958 v Sempetru v Savinjski dolini. Ali je sploh moč bolj primerno proslavljati obletnico rojstva nove Jugoslavije, kot so to storili prebivalci Sempetra in okolice 29. novembra letos? Ne!

Na balkonu pročelja novega Hmeljarskega doma v Sempetru mi je upravnik Kmetijske zadruge Sempeter Martin Jordan odgnil nevede zastor pred čudovitim, nenavadnim dogodkom: Soočila so se tri tisočletja!

Nikakor ni to prenapeta beseda! Ne in ne!

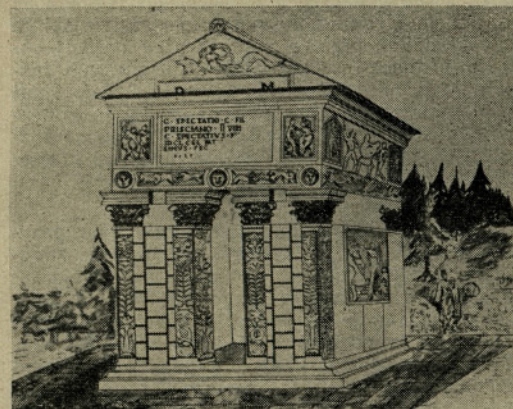
Ta dan, ko da sem videl soočenje treh tisočletij! Pred mano, za slab streljaj daleč, v dolnici, so, zloženi v lesenem provizoriju, mirovali kameniti ostanki grobnice nekdanj mogočnih Rimljanov, vojaških in civilnih potentatov takratne rimske postojanke Celeiae... Skoraj 2000 let je že zbežalo v večnost... Pred mano se je dvigal v oblake zvonik šempeterske farne cerkve, simbol, ki je z njim pretkana domala vsa Slovenija... Tudi drugo tisočletje že tone... Za mano pa so delovni ljudje Sempetra in okolice odpravljali Dom prihodnosti z geslom, vklesanim v marmornato ploščo na vhodnem stopnišču:

»TA ZGRADBA, ZGRAJENA V LETIH 1957-58, JE NAMENJENA GOSPODARSKEMU IN KULTURNEMU NAPREDKU SEMPETRA Z OKOLICO.«

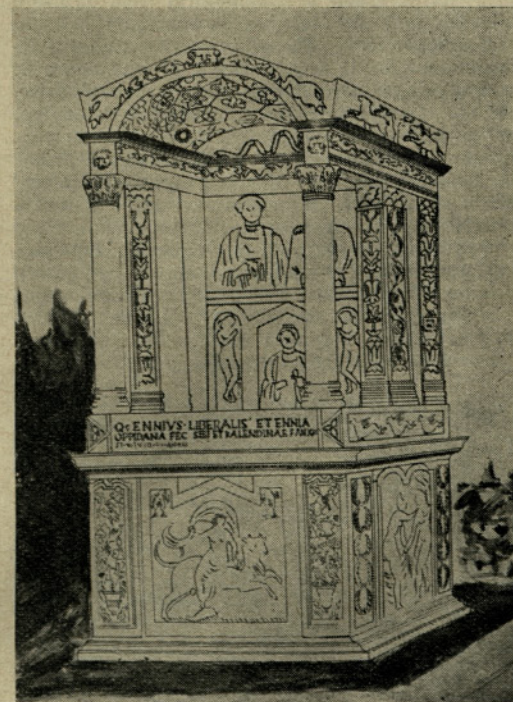
Pomislim sem, skoraj videl, kako so si ta dan pogledala iz oči v oči tri tisočletja... 29. novembra 1958 v Sempetru v Savinjski dolini... Na dan 15. obletnice rojstva nove Jugoslavije... Na rojstni dan novega obdobja Sempetra z okoli.

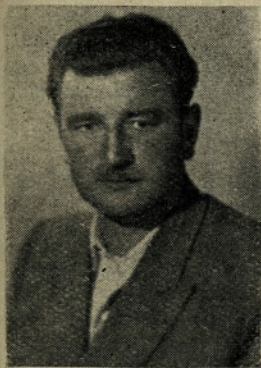
Vinko Jordan, javni uslužbenec ObLO Zalec v svoji delavni sobi v Gotovljah. Vinko Jordan je tihi, skromni ljubitelj starinskih vrednosti, ki v prostem času neumorno odkriva starine ter jih nesebično ohranja skupnosti in zanamcem. Na področju Savinjske doline je doslej rešil že marsikako starinsko dragocenost in jo oddal na pravo mesto, kjer je dostopna vsem, ki se zanimajo za zgodovino savinjske pokrajine. — Vinko Jordan je mnogo prispeval v znanstvene časopise in revije. Njegov delež pri odkritjih ni majhen! Narobe, prav njemu se moramo zahvaliti, da so začeli prve, naključne najdbe v Sempetru znanstveno reševati pred zobom časa in da bodo po ustrezni rekonstrukciji po vsej verjetnosti v prihodnosti največja turistična privlačnost v Savinjski dolini!

Naris grobnice rodbine Priscianov, mogočnikov v Savinjski (takrat rimski) dolini pred 2000 leti. (Visok 490 cm.)

Tak bo obnovljen in dopolnjen spomenik rodbine Enijcev, veljakov v naših krajih pred 2000 leti. (Visok 485 cm.)

Vinko Kolenc,
direktor KG
Založe-Sempeter
ter prizadeven
in uspešen
javni delavec
v Savinjski dolini.

Vz gledno marljiva in požrtvovalna javna delavca: Stane Pejovnik, šolski upravitelj in Anton Miklavžin, uslužbenec v Sempetru v Savinjski dolini.

☆☆☆

Spet neusmiljen zakon prostora! V skopo odmerjenje stolpce ni moč stisniti ustrezen oris 10 let življenja Kmetijske zadruge Sempeter, graditeljice gospodarskega in kulturnega osredka, ki ga doslej enakega ne zmore nobena vas v Sloveniji!

Ali naj se uklonim stiski v prostoru? Ne! Vsaj nekaj surovo orisanih dejstev moram objaviti iz gomile zapisnikov, konceptov, izvlečkov in dokazilnih listin, ki nad njimi bdi predsednik gradbenega odbora Anton Miklavžin. Kot mravlja zbira neutrudno in z ljubeznijo pripravlja A. Miklavžin obsežno dokazilno gradivo za dokumentarni očet preteklosti Sempetra z okolico in rahlo upa, da bo morda nekoč le še doživel izdajo šempeterskega Zbornika!

Izbral sem le bolj značilne dogodke KZ Sempeter v letih 1948—1958, seveda po svojem svobodnem preudarku, v prepričanju, da bo pravkar omenjeni Zbornik temeljiteje, bolj ustrezno in urejeno orisal zadnje desetletje Sempetra in okolice!

☆☆☆

14. april 1948:

Ustanovitev KZ Sempeter. Začasni upravni odbor: Franc Rojnik, kmet iz Sp. Grušovelj — predsednik, Anton Planinc, kmet iz Doberteše vasi — podpredsednik, Anton Miklavžin, uslužbenec iz Sempetra — tajnik. — Odbor se mora izpopolniti, razširiti!

27. december 1948:

KZ Sempeter prevzame v upravljanje Lesno skladišče v Sempetru.

December 1948:

KZ prevzame v upravljanje 5 ha splošnega ljudskega premoženja in poseje od tega 2 ha z žitaricami.

V zimi 1948-49:

KZ preureja bive Wolfove zgradbe v skladišča, pisarniške in stanovanjske prostore.

Junij 1953:

KZ nabavi veliko mlatilnico »Humel«.

September 1953:

Vas Kale se spoji s KZ Sempeter.

13. februar 1954:

Izvolitev I. odbora za gradnjo: Franc Zupanc, Franc Cetina, Slavko Cokan, Alojz Terglav, Vinko Ušen in Anton Miklavžin. Naloga odbora: Postavitve 4 sušilnic za hmelj po 16 kvadr. metrov, strojnih lop, skladišč in osrednje upravne zgradbe.

Maj 1954:

Ureditev umetne osemenjevalnice.

29. avgust 1954:

OLO — gospodarski svet — Celje svetuje odstranitev dotrajalnih zgradb in postavitev novih. Razširitev gradbenega odbora na 14 članov. Po-

Upravni, nadzorni in gradbeni odbor ter vodilni uslužbenci KZ Sempeter.

Z leve na desno:

Sede v prvi vrsti: Mirko Zupanc, tehnični vodja Elektro-Celje; Stane Pejovnik, šolski upravitelj; Martin Jordan, upravnik KZ; Alojz Terglav, predsednik bivšega UO KZ; Fanika Brinar, knjigovodkinja; Vinko Kolenc, novoizvoljeni predsednik UO KZ; Anton Miklavžin, predsednik gradbenega odbora in Franc Cetina, profesor.

Stoje v drugi vrsti:

Alojz Vrtnjak, kmet-hmeljar; Ivan Voh, kmet-hmeljar; Stane Pravič, poslovodja KZ; Slavko Cokan, javni uslužbenec ObLO; Vinko Cokan, predsednik AMZ; Ivan Hropot, kmet-hmeljar; Franc Drča, kmet-hmeljar; Martin Pirc, kmet-hmeljar.

Stoje v zadnji vrsti:

Jože Sedminek, kmet-hmeljar; Viki Karnošek, kmet-hmeljar; Anton Satler, kmet-hmeljar; Ivan Lužar, sedanjí predsednik Zadrúžnega sveta KZ; Stefan Amaršek, kmet-hmeljar; Franc Vedenik, kmet-hmeljar; Filip Udrih, vodja strojnega odseka KZ in Jože Pikel, kmet-hmeljar.

Opomba: Po naključju manjka na fotoposnetku ustanovni član, bivši predsednik UO KZ, član UO KPPZ Zalec, napredni hmeljar in sadjar ter prizadeven in uspešen javni delavec Vinko Ušen iz Zg. Grušovelj.

vabilo podpredsedniku OLO Celje Miranu Cvenku za sodelovanje.

15. maj 1955:

Viharna skupna seja upravnega in nadzornega odbora. Razprava o zahtevi skupine članov po obnovitvi volitev na občnem zboru zavoljo dvomljivega postopka. Izvolitev Ivana Hropota za predsednika upravnega odbora. Prisotni: delegati OLO in OZZ Celje ter Hmeljarskega odbora Zalec.

Oktober 1955:

Ustanovitev poslovalnice v Podlogu.

13. oktober 1955:

Viharna skupna seja upravnega, nadzornega in hmeljarskega odbora. Sklicatelj: skupina članov. Predmet razprave: prodaja suhega hmelja letnika 1955. Sklep: Suh hmelj se bo prodajal izključno zadrúžnemu trgovskemu podjetju »Hmezad« Zalec. Glasovanje: Dva člana proti, ostali za! Prisotni: delegati OZZ in OLO Celje, Hmeljarski odbor in »Hmezad« Zalec.

Januar 1956:

KZ prispeva iz »H« sklada 900.000 din za popravilo občinskih cest na področju KZ Sempeter.

3. junij 1956:

Izvolitev odbora za gradnjo upravnega in gospodarskega poslopja: Vinko Ušen, Vinko Kolenc, Mirko Zupanc, Filip Udrih in Anton Miklavžin. (Odbor pozneje izpopolnjen in delno izmenjan.)

28. marec 1957:

Razpis javne licitacije gradbenih del. Udeležitev 5 gradbenih podjetij. Gradbena dela prevzame »GRADIS« Celje.

2. junij 1957:

Zalna seja za uslužbenko Majdo Orešnik, žrtev prometne nesreče.

Leto 1957:

Sklenitev gradbene pogodbe za upravno poslopje. Začetek izločevanja nekmetijskih dejavnosti iz KZ Sempeter (trgovina!) — Razstava plemenske živine z območja šempeterske in sosednjih kmetijskih zadrug na športnem prostoru v Sempetru. — V novembru in decembru traktorski tečaj z veliko udeležbo (stari in mladi).

Dosedanji predsednik upravnega odbora KZ Sempeter:

1. FRANC ROJNIK, kmet iz Sp. Grušovelj, izvoljen 14. 4. 1948.
2. SLAVKO COKAN, kmet iz Sp. Roj, izvoljen 8. 12. 1948.
3. FILIP UDRIH, kmet iz Sp. Grušovelj, izvoljen 9. 3. 1952.
4. FRANC ZUPANC, kmet iz Podloga, izvoljen 13. 2. 1954.
5. IVAN HROPOT, kmet iz Zg. Grušovelj, izvoljen 15. 5. 1955.
6. VINKO UŠEN, kmet iz Zg. Grušovelj, izvoljen 15. 4. 1956.
7. ALOJZ TERGLAV, kmet iz Sempetra, izvoljen 15. 3. 1957.
8. VINKO KOLENC, direktor KG Založe-Sempeter, izvoljen 1. 12. 1958.

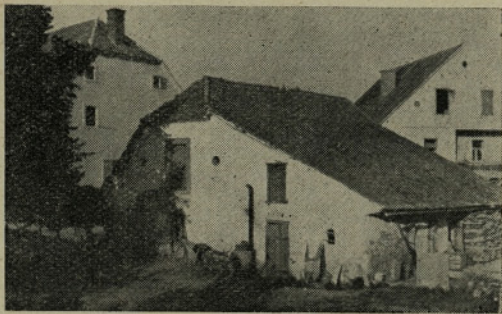
Upravni in nadzorni odbor KZ Sempeter je imel od ustanovitve do 31. 12. 1957 150 sej!

Udeležba:

1. ANTON MIKLAJVIN, uslužbenec, 10 let raznih funkcij, 124 sej.
2. FRANC CETINA, profesor, 10 let raznih funkcij, 81 sej.
3. FILIP UDRIH, kmet, 9 let raznih funkcij, 117 sej.
4. VINKO UŠEN, kmet, 9 let raznih funkcij, 73 sej.
5. SLAVKO COKAN, kmet, 8 let raznih funkcij, 69 sej.
6. FRANC ZUPANC, kmet, 8 let raznih funkcij, 66 sej.
7. MIHA VOH, kmet, 7 let raznih funkcij, 90 sej.

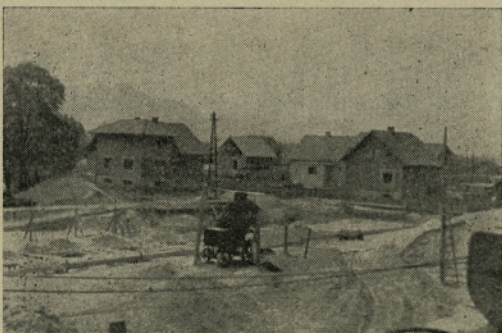
☆☆☆

Ali je še kje v Sloveniji Kmetijska zadruga, ki njeni člani že dlje kot v Sempetru opravljajo tako požrtvovalno odgovorne funkcije? Sicer dopuščam to možnost, vendar rahlo dvomim. V pozitivnem primeru pa čestitam, v pripravljenosti na ustrezen popravek!

Fotoposnetek nekdanjih »shramb« za stroje, na prave in drug material KZ Sempeter v Savinjski dolini. Komentar sploh ni potreben!

Na predvečer 29. novembra 1958 so v Šempetru začeli z otvoritvenimi svečanostmi. Predsednik UO KZ Vinko Kolenc je otvoril okusno urejeno razstavo v skoraj vseh pritličnih prostorih Doma. Med vsekakor najbolj privlačne in učinkovite razstavne oddelke je šteti prikaz v naravi glavnih poljedelskih orodij na področju srednje Savinjske doline, od lesenega pluga, mimo železnih plugov vseh vrst, velikosti in znamk (provenience), mimo bran, kultivatorjev itd., pa tja do traktorjev (prav tako več vrst, znamk, oz. provenienc) do velikega kombajna, ki v Šempetru že nekaj let hkrati žanje, mlati, veže slamo v snope ter očisti seme od plev.

Prova dela pri izkopavanju jam za temelje novemu DOMU v Šempetru — spomladi 1957.

Talsti predvečer 29. nov. 1958 so v Domu v Šempetru predvajali za člane (in njihove sivoce) KZ Sempeter čudovit film »Dolina miru«. Za člane je bila predstava brezplačna. Vseh, ki so si film ogledali, pa nihče sploh ni mogel prešteti. Izkušeno oko jih je naštel najmanj 1200! Verjemimo brez pripomb!

Delovno ljudstvo osrednje Savinjske doline že od nekdanj hrepeni po novih obzorjih. Kako je bilo glede na to doslej?

Solski upravitelj iz Šempetra Stane Pejo vnik, šolnik, ki ne ostaja le znotraj šolskega obzidja, marveč prizadevno in uspešno sodeluje z drugimi, enakimi javnimi delavci, je o zgodovini kulturnoprosvetne dejavnosti Šempetra z okolico na predvečer svečane otvoritve novega doma takole dejal:

»... Kulturno-prosvetno delo v Šempetru ima že močno tradicijo. V neprijaznih razmerah se je razvijala v preteklosti vsa kulturna dejavnost v Šempetru. Temeljni zvrsti kulturnega udejstvovanja, dramska in pevska umetnost, pa morata vzlic temu govoriti o uspehih. Hotenje šempeterskih ljudi je bilo namreč dovolj močno, saj je tu pa tam preraščalo celo želje samih zasnovateljev. Pevsko društvo »Savinjski zvon« je med ljudstvom še dandanes v neizbledem spominu. Zlasti so se zapisali v kulturno zgodovino nekateri bolj izšolani pevci. Ljudstvo se jih rado spominja, saj so mu prirejali koncerte, ki jih kar čez noč ni moč pozabiti. Prav zavolj tega bo delo v prihodnosti precej lažje. Pionirji dramske umetnosti so prav tako morali delovati v neugodnih razmerah, brez ustreznih prostorov in ne da bi jih kdorkoli podpiral z znatnejšimi gmotnimi sredstvi. Če so kljub temu uspevali, je treba njihovo delo primerno oceniti!

Med obema vojnama so se razmere nekoliko izboljšale, predvsem po zgraditvi bivšega Sokolskega doma, ki je v 20 letih le opravil kot prostor svojo nalogo vse doslej, ko je čas zahteval postavitev ustreznijih prostorov.

Dandanes ima delovni človek veliko nalog, ki pa zanje potrebuje ustrezno izobrazbo, to je primerno duševno obzorje. Čas, ki v njem živimo,

terja od slehernega državljana, da uporabi vse svoje sposobnosti!

Nikako naključje ni, marveč neogibnost razvoja, da je bila pobudnik za zgraditev ustreznega osrednjega poslopja za gospodarsko in kulturno udejstvovanje Šempetra z okolico prav domača kmetijska zadruga! Le-ta je sklenila, da bo zgradila Dom, kjer bo moč nuditi delovnemu človeku dopolnilno izobrazbo z ustreznimi predavanji oziroma potrebno razvedrilo v prostem času. Zlasti potrebuje tak prostor delavec v kmetijstvu in v krajevni industriji. Da, prav kmečki človek si mora razširiti duševno obzorje! To pa mu mora po svoji vlogi omogočiti kmetijska zadruga. Prav iz teh razlogov je bil postavljen nov Dom.

Kakor vselej, prav tako so tudi dandanes posamezniki, ki očitajo, da zajetnost in oprema Doma presegata zahteve kraja. Le tem v razmislek: človek je družbeno bitje, ki teži k združevanju, medsebojnemu spoznavanju in sklepanju prijateljstva. Kar velja za mesto oziroma večje industrijsko središče, velja tudi za sleherni vas. Delovni človek naše vasi že zahteva (pa je tudi upravičen) ustreznije prostore in sredstva za dopolnilno izobraževanje in oddih. In, če je temu tako, kdo more še trditi, da je šempeterski Dom prevelik, prevelik tudi v prihodnosti? Ali ni prav do zadnjega kotička napolnjen dvorana na večer pred otvoritvijo Doma potrčila pravilnost zasnutka prostora in opreme v njem?

Nihče ne more zaustaviti splošnega družbenega razvoja. Veliki državniki naprednih narodov so pospešili razvoj prav s prosvetljanjem ljudstev. Duševna preproščina (primitivizem) posameznikov ni nikjer odločala, ne more odločati in tudi v Šempetru ne bo odločala!

Kino dvorana? Ali je morda zahteva po filmih za delovnega človeka Šempetra in okolice prevelika in neupravičena? Ne! Film zahteva čas, v katerem živimo, film — sedmo umetnost

— je šteti med najbolj učinkovita izobraževalna sredstva! Film nadomešča slabotnejše amaterske dramske storitve. Film bo tudi v Šempetru pomočnik in zaveznik v kulturnemu prosvetljevanju, seveda po ustreznih in strogi odbiri...«

Kaj naj še poročam o svečani otvoritvi Doma v Šempetru, 29. novembra 1958?

Morda tole?

Šempeter v Savinjski dolini je letos priredil 3 svečane proslave:

1. 140. obletnico ustanovitve osnovne šole.
 2. 80. obletnico ustanovitve gasilskega društva.
 3. 10. obletnico ustanovitve kmetijske zadruge ob hkratni otvoritvi velikega Doma.
- itd., itd. ...!

Vedite, da gornji »itd., itd.« ni morda maska, ki naj pokrije manjšo pomembnost ali celo nepomembnost naslednjih zaporednih števil! Ne! Na sploh je znano, da je prav Šempeter z okolico med tistimi podeželskimi predeli v Sloveniji, kjer moremo že dandanes govoriti o zaznavno visoki kulturni ravni, oziroma o silnem prizadevanju za nenehno rast vseh javnih dejavnosti. Nemara vpliva na razgibanost dejstvo, da je prav Šempeter zemljepisno presečišče prometnih žil: Trojane—Celje in Solčava—Trbovlje? Ali pa bližina večjega delavskega središča — Prebold? Morda in verjetno tudi!

Naj bo, karkoli že, vsekakor drži: Šempeter v Savinjski dolini je dozorel, pripravljen in opremljen je za prihodnost! Zunanji dokaz je postavitev Doma, ki bo ustrezal nemara prav vsem zahtevam družbenega razvoja v novem obdobju!

29. november 1958, dan svečane otvoritve, v spominu sedanjega rodu ne bo nikoli zbledel...

Pogled iz klubske sobe v DOMU KZ Šempeter v Savinjski dolini. Zunaj na balkonu prizadevni član gradbenega odbora Mirko Zupanec, uslužbenec iz Šempetra. V ozadju strehe sosednih hiš.

Razmišljam na čelnem balkonu v 1. nadstropju Doma v Šempetru... V globeli pod mano so v lesenem provizoriju zloženi, od Savinje v 2000 letih izlizeni pohorski kamni — spomin na nekoč silne rimske Enijce in Prisciane... Pred mano je šempeterski osrdek v drugem tisočletju... Neslišno kipi zvonik v nebo... Za mano pa v Domu žubori množica kmetov, delavcev in izobražencev, moške in žene, mlado in staro... Valovi in žubori — odvarja Dom prihodnosti Šempetra v Savinjski dolini in njegove okolice... Začetek novega tisočletja...

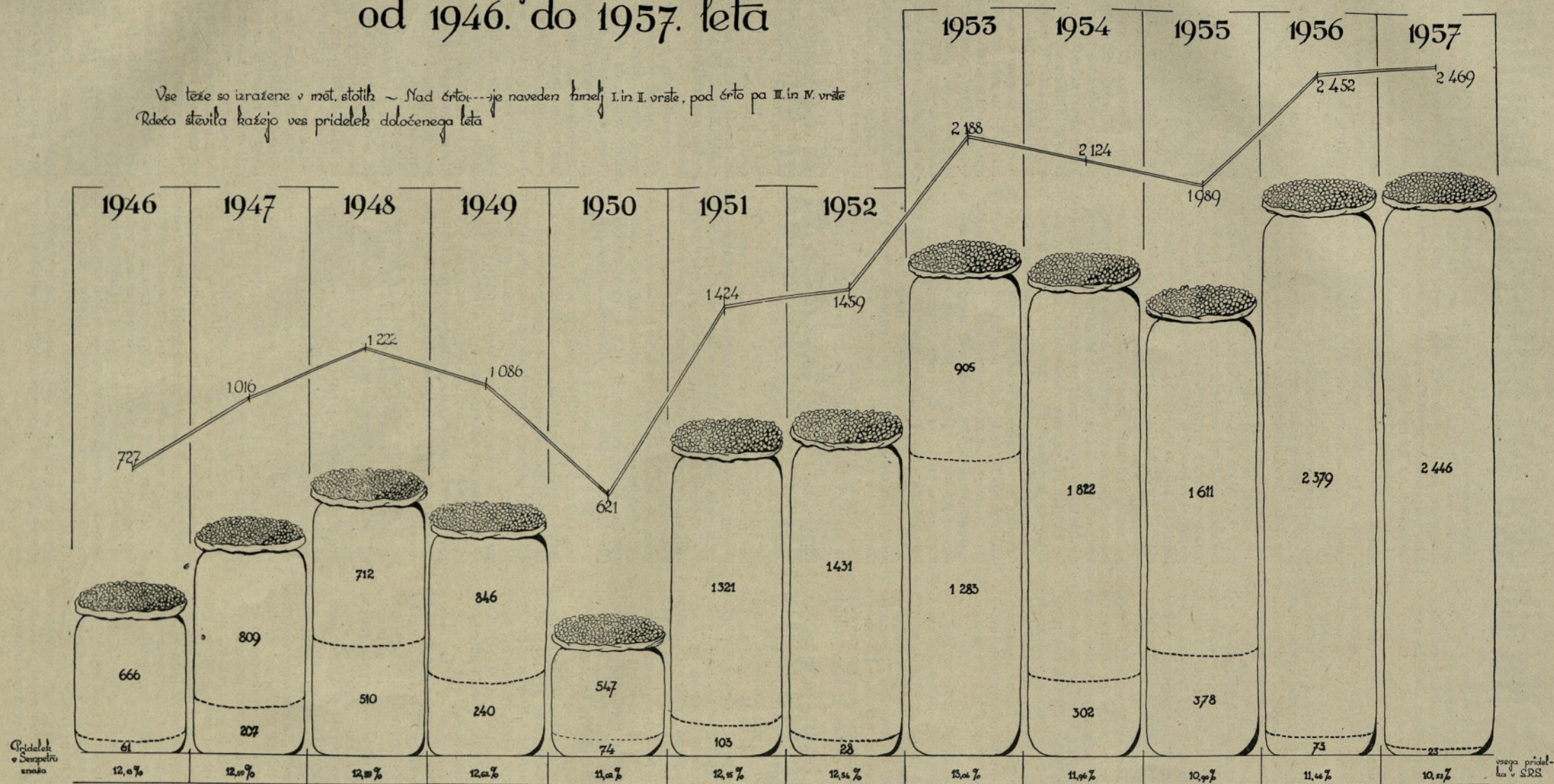
Da, na dan svečane otvoritve Doma v Šempetru, ob 15. obletnici rojstva Nove Jugoslavije, 29. novembra 1958, so se soočila tri tisočletja!

Okusno urejena razstava Tekstilne tovarne Šempeter v DOMU na dan svečane otvoritve, dne 29. novembra 1958.

Pridelek hmelja v KZ Šempeter v Sav. dol. od 1946. do 1957. leta

Vse teže so izražene v met. stotih ~ Nad črto --- je naveden hmelj I. in II. vrste, pod črto pa III. in IV. vrste
Rdeča števila kažejo ves pridelek določenega leta

Gornji grafikon je delo Boža Srebréta, upokojenega profesorja iz Šempetra v Savinjski dolini. B. Srebré je, prav tako kot mnogi drugi, neutrudljiv in požrtvovalen javni delavec v Šempetru! Mimo tega pa temeljit in skrben pri delu. Dokaz je gornji grafikon, ki ga objavljamo ne le v prikaz proizvodnje hmelja KZ Šempeter za določeno dobo, marveč tudi kot nazoren primer, kakšen grafikon je — zares učinkovit. Po znova pretehtanih podatkih je s številkami, črtami, po vršini in v barvi (!) prikazal količino in kakovost pridelanega suhega hmelja na področju KZ Šempeter in vse to primerjal s podatki za vso Slovenijo!

Prof. ing. Vinko Sadar:

Na obisku pri britanskih hmeljarjih

Za starega prijatelja hmeljarstva, ki že nekaj mesecev potuje po Angliji, bi se res ne spodobilo, če bi pozabil obiskati angleške hmeljarje. Tako sem se odločil, da obiščem različne angleške hmeljarstva v Kentu.

Prve hmeljnike sem zagledal pri Otfordu, južno od Londona. Precej sem opazil, da raste tod hmelj na žičnici, ki je mnogo nižja kot pri nas. Hmeljan je po posevni žici, vršiči rastlin pa visijo kakor grozdi navzdol. Od tod naprej se hmeljniki vrstijo med sadovnjaki in širnimi pšeničnimi polji. Pšenica ni rumena kot pri nas, čeprav je že zrela in komaj čaka, da jo pospravijo. Dež močno ovira letošnjo žetev v Angliji. Ponekod je pšenica že čisto črna. Tej pokrajini ne pravijo brez vzroka »vrt Britanije«, saj pokrivajo sadovnjaki in vrtnine 20 % vseh njiv. Od 8400 ha hmeljišč, kolikor jih premore Anglija, pridelajo tod na 4400 ha 56 % vse britanske produkcije hmelja. Na kmetijski fakulteti v Wye blizu Ashforda so mi povedali mnogo zanimivega o hmeljarstvu v teh krajih.

Angleži hmeljarijo že nekaj stoletij. Hmelj so dobili sredi 16. stoletja iz Evrope in sicer iz Flandrije. Danes leži približno tri četrtine vseh hmeljišč v jugovzhodni Angliji. Hmelja ne prideluje niti Škotska niti Wales niti severna Irsko. Tako je hmelj lokaliziran v dveh glavnih proizvodnih področjih in sicer v jugovzhodnem, ki obsega Kent in East Sussex, in v srednjem v okrajih Herefordshire in Worcestershire, le nekoliko hmeljišč leži še okoli kraja Farnham v Surrey-Hampshire.

Do zadnje četrtine 19. stoletja so gojili v Angliji hmelj na hmeljevkah, kakor ga mi še dandanes. Že leta 1860 pa so začeli uvajati žičnice, ki sedaj docela prevladujejo. Za razliko od naših so visoke komaj 4–5 m. Rastline stojijo 180×180 cm do 240×240 cm narazen; iz vsakega štora napeljejo po več trt navzgor po navpični ali posevni žici, na dva načina, ki bomo o njiju še govorili.

Na Angleškem gojijo več vrst hmelja. V glavnem razlikujejo štiri skupine: skupino goldingov, skupino goldingovih varietet, skupino faglov in skupino, ki so v njej združene ostale varietete. Ta razvrstitev je bolj trgovska kot znanstvena. Vse varietete bi mogli razvrstiti v tri skupine, v skupino goldingov, faglov (Fuggles) ter vse ostale križance in varietete.

Profesor E. Salmon je na kmetijski fakulteti v Wye vzgojil številne nove varietete hmelja. Danes imajo v Angliji 70–80 varietet. Navedel bom najvažnejše.

Zgodnje: Amos's Early Bird (G), Bramling (G).

Srednje pozne: Cobbs (GV), Tutsham (GV), Fuggle.

Pozne: Rotmersham Golding (G), Eastwell Golding (G), Petham Golding (G), Mathon

Nove Salmonove varietete: Northern Brewer, Burllion Hop, Brewer's Gold, Pride of Kent, Sunshine Hop, Keyworth's Early (OJ 47), Keyworth's Midseason (OR 55), Bramling Cross (G), Canterbury Golding (G). (OT 48), — »1147«.

Hmelj razmnožujejo večinoma s sadeži, ki jih jeseni ali spomladi narežejo in posadijo na posebne grede, da se ukoreninijo. Sadijo torej enoletne ukoreninjene sadeže; tako si prihranijo precej časa, dobijo pa tudi mnogo lepše sadeže. Morda bi tudi pri nas kazalo ubrati to pot. V znanstvene namene uporabljajo še grobanice in tudi mlade hmeljeve poganjke.

Ker so se v zadnjem času stroji za obiranje hmelja, ki bi jih laže obirali s strojem. Rastline naj bi bile krepke, storžje pa enakomerno razdeljeno po trtah in ne nakopičeno pri vrhu. Razume se, da želijo doseči mimo tega pri novih zvrsteh tudi večjo odpornost proti osipanju hmeljeve moke in večjo odpornost proti boleznim. Ker obirajo s stroji, morajo hmelj tako napeljavati, da se storžki enakomerno razvijejo po trtah in da se ne kopičijo v velikih in težkih, med seboj prepletenih vršičih.

Poskusi v teh krajih so pokazali, da se pridelek storžja na rastlino poveča, če so trte posajene bolj narazen, da pa je pridelek na hektar manjši, če je na hektar manj rastlin. Za obiranje s strojem morajo saditi rastline bolj vsakebi ali pa jih napeljavati višje. Zato bodo napeljavali nove nasade vsaj 5 m visoko, če so sorte močnejše,

slabotnejše sorte pa najmanj 4 m. Rastline bodo sadili od 180–240 cm v kvadrat. Za sorto »Fuggle« je najugodnejša razdalja med posameznimi rastlinami 195 cm, najprimernejša višina žičnice pa 4,5 m.

Močno sem se začudil, ko so me vprašali, če pridelujemo pri nas »hmelj s semenom« ali brez njega. Sprva jih nisem mogel razumeti, kaj menijo. Nato sem šele izvedel, da angleški hmeljarji pridelujejo le »hmelj s semenom«, kar pomeni, da sadijo moške rastline poleg ženskih, in sicer na 200 ženskih rastlin vsaj eno moško. Hmelj je torej oplojen, zato vsebuje po teži eno četrtno semena. Hmeljarji zatrjujejo, da se oplojeni hmelj mnogo lepše razvije in da napravi lepe in težke storžke. Pri nas zatiramo divji hmelj in uničimo vsako moško rastlino, če jo le o pravem času opazimo, kajti oplojeni hmelj je slabše kakovosti in ni uporaben za varjenje založnega piva, ali kakor mu tod pravijo, za »lager«, marveč le za »beer«, to je navadno, hitro uporabljivo pivo. Angleški pivovarji varijo največ navadnega piva; če želijo izdelovati založno pivo, morajo uporabiti hmelj s kontinenta. Tudi mi ga izvažamo tjakaj. Hmeljarji zatrjujejo, da jim neoplojeni hmelj ne daje dovolj pridelka in da jim ne povrne proizvodnih stroškov, nadalje da britanski pivci zahtevajo trpkosti, grenki okus piva, ki ga daje le »hmelj s semenom«. Ne dvomno bi tukajšnji hmeljarji pridelovali neoplojeni hmelj, če bi ga le mogli primerno dražje prodati. Angleški znanstveniki si že prizadevajo, vzgojiti nove sorte, ki bi tudi neoplojene dale dovolj pridelka. Tako jim je uspelo vzgojiti triploidno sorto, ki ne daje mnogo semen, čeprav je oplojena. Na kmetijski fakulteti v Wye je sedaj središče, kjer zlahtnijo in gojijo nove sorte, takšne, ki oplojene ne napravijo mnogo semen, in takšne, ki napravijo večje storžke tudi brez oploditve, pa tudi takšne, ki so odporne proti ovelosti hmelja, ki jo povzroča glivica *Verticillium albo-atrum*. Tu so mi izjemoma dovolili, vstopiti v njihov poskusni hmeljnik, ker so vedeli, da nisem prišel z njive, marveč z londonskih ulic. Kmetovalcem je namreč vstop strogo prepovedan, da ne bi zanesli s svojih okuženih hmeljišč boleznimi semkaj, kjer so zaenkrat pred njo še varni. Bolezen je tako huda, da lahko uniči cele hmeljnike; vendar še zdaj ne vedo, s čim bi ji prišli do živega. Hmelj enostavno usahne. Pri nas te bolezni nimamo, moramo pa zelo paziti, da je ne zanesemo. Naj bodo torej previdni tisti naši hmeljarji, ki hodijo po svetu po tujih hmeljiščih! Tu razlikujejo dve obliki ovelosti, hujšo in lažjo. Hujši pravijo »valujoča« (fluctuating), milejši pa napredujoča (progressive). Kjer se ta bolezen pojavi, morajo požgati ves nasad. Nato zemljišče polijejo s formalinom in ga pokrijejo z mrežo, da preprečijo raznašanje zemlje. Končno pustijo, da ga preraste trava. Zaradi te bolezni si mrzlično prizadevajo, vzgojiti odporne sorte, ki bi se jih ovelost ne lotevala, kar se jim je deloma že posrečilo. Vzgojili so štiri močno odporne sejanice angleških tipov in leta 1959 bodo imeli že dovolj sadik, da bodo zasadili več hmeljišč na raznih mestih v Kentu. Te sejanice so izbrali izmed treh tisoč, ki so jih vzgojili leta 1952.

V poskusnem hmeljišču fakultete v Wye sem se prepiral, da naš golding najbrž ni golding pač pa fagol. Golding je namreč zelo občutljiv za plesen; peronospora in virozne bolezni ga močno napadajo. Nasprotno pa je fagol manj občutljiv za peronosporo in mozaika sploh nima. Vsi naši hmeljarji dobro vedo, da je naš hmelj odporen in da se uspešno upira peronospori, mozaika pa sploh ne kaže. Za fagol je prav značilna rdečkasta lisa na listnih peceljih. Nisem popolnoma prepričan, vendar se mi zdi, da ima naš hmelj takšne rdeče nadahnjene listne pecelje. Če je to res, potem je fagol in ne golding. Mi najbrž imena golding ne bomo mogli kmalu pozabiti, toda bodi že fagol ali golding, naš hmelj se je v naših krajih tako spremenil, da mu raje recimo savinjski ali slovenski hmelj. Čeprav smo ga pred osemdesetimi leti dobili iz Britanije, ima sedaj že domovinsko pravico pri nas in z zlahtnjenjem bomo še nadalje izločali njegove lastnosti, tako da bo res pravi sin slovenskih krajin. Morda bi bil že čas, da izbrisemo ime »štajerski hmelj«, ker je na trgu že dovolj znan in uživa svetovni sloves tudi pod slovenskim ali savinjskim imenom.

Zanimivo je, kako tukaj napeljujejo hmelj. V glavnem na dva načina. Po tako imenovanem Butcherjevem načinu in po načinu dežnika. V Zalcu sem slišal za zadnji način ime »kapelica«. Največ hmelja napeljujejo v Kentu po Butcherjevem načinu. Vendar ima ta način svoje slabosti, ker ne moremo z visokim vozom ali visokim strojem med redi takega hmeljišča. Drugi način je boljši. Kakor vem, preskušajo v Zalcu način »dežnika«. Po Butcherjevem načinu napeljujejo tako, da so drogi postavljeni v vsaki redi med drugo in tretjo rastlino. Drogovi v redih so med seboj povezani s tremi žicami, z žico pri tleh, z žico v višini prsi (1,2 m) in z žico pri vrhu drogov. Med prsno in vrhno žico je prek hmeljišča napeljana četrta žica, ki povezuje droge v raznih redih in daje žičnici trdnost. Rastline so sajene od 180–240 cm v kvadrat. Drogovi so 4–5 m visoki in prav tolikšna je tudi razdalja med njimi. Kadar pa vzgajajo hmelj na »dežnik«, postavijo droge iste dolžine v vsako drugo vrsto med vsako drugo in tretjo rastlino. Drogovi so utrjeni z glavnimi žicami, ki tečejo ob straneh pri vrhu drogov, in z nosilnimi žicami, ki tečejo vrh drogov po redih. Vzporedno z redmi pa so pritrjene vzporedne žice s kljukicami, ki nanje pritrdijo navpične vrvice, po katerih napeljujejo hmelj. V Butcherjevi žičnici napeljejo iz vsakega kupčka po tri trte, jih prepognejo čez prsno žico in speljejo čez prostor med redmi po žici, pritrjeni na gornjo žico. Trte ležijo nagnjene (posev) in bolje varujejo hmelj pred vetrom, ovirajo pa promet po hmeljišču. Pri »dežniku« napeljejo iz vsakega kupčka po štiri trte, vsako trto pritrdijo na drugo vzporedno žico, v višini prsi pa vse štiri trte na rahlo prevežejo. Tako se širijo trte kot šibke pri dežniku in ne ovirajo prometa.

Mnogo žičnic obdajajo okrog in okrog z veliko mrežo iz res kokosovega oreha, da jih varujejo pred vetrom. Razumljivo je, da takšna mreža precej stane, zato nasajajo, kjer le morejo, okrog hmeljišča živo mejo, ki sega tako visoko kakor žica. Večinoma je to topol, ki ga v višini žičnice prirežejo. Žičnice so mnogo nižje kot pri nas zaradi močnejšega vetra, ki tod pogosto piha. Vendar je vprašanje, če je to ugodno za hmelj, ki bi se nemara bolje razvijal na visoki žičnici, kjer imajo rastline več sonca in zraka, napravijo lepše storžke in dajo večji pridelek.

Omenil sem že, da hmelj obirajo s stroji. Zanimalo me je, kako ti stroji delajo. Na vprašanje nisem dobil čisto jasnega odgovora. Nekateri trdijo, da stroji nikakor ne morejo popolnoma nadomestiti ljudi, da trgovci raje kupujejo z roko obran hmelj. Drugod spet ti povedo, da stroji delajo kar zadovoljivo. Toda v Angliji končno ne morejo več razglabljati o tem, saj nimajo ljudi za obiranje. Zato so prisiljeni uporabljati stroje. Da pa stroji ne delajo najbolje, se vidi že po tem, ker si prizadevajo, vzgojiti nove varietete, ki bi bile primernejše za obiranje s stroji. Kakšne naj bi bile te varietete, smo že povedali. Tu imamo primer, kako v kmetijstvu en rešen problem privleče na dan spet nov problem. S stroji so dejansko nadomestili obirače, toda sedaj se je pojavilo vprašanje, kako vzgojiti nove hmeljeve zvrsti, ki bodo prikladnejše za obiranje s stroji. Nekaj podobnega je v poljedelstvu, kjer so kombinirani stroji za žetev žita odprli nov problem, kako požeto žito, ki ima navadno več vlage kot pa z mlatilnico omlačeno žito, posušiti do dovoljenega odstotka vlage.

Če bi pri nas nameravali uvesti stroje za obiranje hmelja, bi morali s tem računati že sedaj in posaditi nove hmeljnike. Hmelj bi morali saditi bolj narazen, zlasti bi pa morali imeti že primerne zvrsti hmelja, ki bi jih s strojem bolje obtrgavali kakor današnje. Vendar je stroj za obiranje le nujno zlo, ni pa velik napredek v hmeljarstvu. V Angliji si prizadevajo izdelati stroje manjšega tipa, ki bi bili bolj priročni kot so sedanji. Toda tudi tak manjši stroj je še vedno tako velik, da ga ne bi mogli spraviti v žalsko skladišče za hmelj. Imeti mora posebno hišo. Takšen stroj stane v Angliji okoli 4000 funtov, navadna šupa z aluminijasto streho pa 1000 funtov. V našem denarju je to okoli 5 milijonov deviznih dinarjev. Stroj je visok okoli 8 m, lopa pa 15 m; streči mu mora približno 30 ljudi. Dokler imamo dovolj obiračev, ne bomo

uvažali takšnih ogromnih strojev. Tu pa obiračev ni, ker je navadno v času obiranja v septembru že hladno in deževno; obirači so prihajali večinoma iz Londona, od koder jih ni več, odkar malo bolje zaslužijo v industriji. Pri nas je vreme v času obiranja navadno lepo, obiranje pa je hkrati praznik za mlade ljudi. Nima mo torej prav nobenega vzroka, da bi si želeli obiralnih strojev. Kar lepo počakajmo, dokler strojev ne bodo še bolj izpopolnili in dokler jih ne bomo nujno potrebovali. Ni namreč nobena težava in umetnost delati z njimi, da bi se morali že vnaprej vaditi upravljanja.

Prav zanimive so sušilnice za hmelj. Pravi jim »oast houses«. To so nizka, okrogla ali štirioglasta poslopja s premerom 6—7 m in visoka tudi 7 m; streha se zožuje v nekakšen stožec in se konča s pločevinastim klobukom, kakršnega vidimo pri nas na dimnikih, ki z njimi povečamo kroženje zraka. Sušilnice so čisto preproste; lese so splatene iz žime, na lesi leži kup hmelja in skozenj piha segret zrak. Zdaj jih skušajo modernizirati: kurišče za premog spreminjajo v kurišče za nafto. Najodobnejše so električne sušilnice. Nafta je sicer cenejša, elektrika je dražja, a je delo z njo tudi prijetnejše in popolnejše.

Hmelja pridelajo več kot pri nas, in sicer okoli dve in pol tone na hektar. Povprečno prodajo stari cent hmelja za 28 funtov, kar je nekako 500 deviznih dinarjev za kilogram. Odkupujejo ga zasebniki, a ne na lasten račun, marveč za velika trgovska podjetja, toda pod nadzorstvom odbora za trgovanje s hmeljem (Hop Marketing Board). Ta odbor mora odkupiti ves hmelj, vsak hmeljar pa je dolžan prodati mu ves hmelj. Ta podjetja kupujejo le hmelj določenega tipa ali pa nekatera kupujejo le domači hmelj, medtem ko ga druga le uvažajo. Vsa trgovina s hmeljem se torej odvija po smernicah in pod nadzorstvom omenjenega odbora, ki mu je vlada poverila to uradno dolžnost s posebnim zakono.

nom. Kot vidimo, tudi tu ni popolnoma svobodne trgovine, ki je vedno škodljiva za hmeljarja.

Ne bo odveč, če zapišemo še nekaj misli o kmetijski fakulteti v Wye. Nekoč je bil to samostojen college, se pravi visoka šola z vsemi pravnicami. Danes je le del londonske univerze in se ukvarja predvsem s kmetijstvom. Ima kakih 1000 akrov veliko posestvo in kar precej hmeljnikov. Vse delo za zboljšanje hmelja in pridelovanja hmelja je osredotočeno na tej fakulteti. Na poskusni postaji v East Mallingu so kmalu po prvi svetovni vojni pričeli zlahtniti hmelj, po drugi svetovni vojni pa je delo prešlo na Wye. East Malling se sedaj v glavnem ukvarja s sadnimi rastlinami; samo fitopatološki oddelek je še ostal tamkaj. Profesor Salmon je pričel zlahtniti hmelj v East Mallingu, pozneje je vse delo prenesel v Wye. Vodja oddelka za raziskovanje hmelja na fakulteti v Wye, dr. Darling, je bil odsoten. Sprejela sta me njegova sodelavca Mr. Farrar in Mr. Neve. Farrar je predvsem zlahtnitelj. Vzgojil je triploidne križance hmelja za novo varieteto, ki bo, čeprav oplojena, napravila le malo semena, vsaj ne več, kakor je sedaj dopustno pri tako imenovanem »nesemenskem« hmelju. Vprašanje je, koliko semena smemo dopustiti v hmelju za varjenje založnega piva. Če triploidni križanec ne bi imel v storžkih več semena, čeprav oplojen, kot ga dopušča tako imenovani »nesemenski« hmelj, potem pravzaprav ni zadržka za uporabo takšnega oplojenega hmelja. Mnogo si prizadevajo vzgojiti sorte, odporne proti ovelosti. Pokazali so mi vse poskusne hmeljnice in tudi rastlinjake, kjer križajo hmelj, in sicer triploidne in diploidne varietete. Nadalje se ukvarjajo tudi z vprašanji o prehrani, fiziologiji in kemiji hmelja. Razveselilo me je, ko sem našel v njihovem poskusnem vrtu tudi savinjski hmelj, pa tudi dejstvo, da so ti ljudje v tesnih stikih z našimi strokovnjaki. Bili so veseli, da jih je obiskal Jugoslovčan, ki se vrhu tega zanima tudi za hmelj.

Ko sem se v izjemno lepem jesenskem ve-

čeru vozil skozi zeleno kentsko pokrajino in skušal ujeti v fotografski aparat hmeljnice, me je nagovorila neznana, preprosta žena, ki se je vozila v istem oddelku, in me vprašala, od kod sem in zakaj se zanimam za hmelj. Ko sem ji povedal, da sem od daleč doma in da me hmelj že dolgo zanima, mi je na dolgo in široko pripovedovala o težavah in uspehih kentskih hmeljarjev in me posebej opozorila na profesorja Salmona, ki da je zdaj bolan, ki pa me bo gotovo sprejel, in da ga moram vsekakor obiskati. Tudi njej je bila pri srcu kentska roža, kot je našim hmeljarjem savinjska. Dala mi je profesorjev naslov, a ga žal nisem mogel obiskati. Videl sem pa, kako silno je priljubljen v teh krajih in kako hmeljarji cenijo njegovo delo.

Vse, kar sem videl, se mi je vtisnilo globoko v spomin in dolgo sem razmišljal o dveh stvareh. Ali je pri nas na hmelju najti virusne bolezni ali ne, in če je pri nas ovelost ali je ni. Ali morda mi nismo našli teh bolezni ali jih dejansko ni? Zakaj traja hmelj pri nas samo 12 do 13 let, medtem ko traja ista ali vsaj sorodna varieteta v Kentu 18—20 let? Kje je vzrok? Mar vlažna zemlja ali slabše oskrbovanje, slabše gnojenje? Morda višja toplota? Če je kriva samo prehrana, bi zlahka podaljšali njegovo življenje. Toda naš hmelj je prav dobro oskrbovan in gnojen, vsekakor od vseh kmetijskih rastlin pri nas najbolje. Kje je tedaj vzrok? So mar krive bolezni, kakršne so virusne? Je kriva preskrba z vodo? V Kentu imajo manj dežja kot pri nas, toda zemlja je težja. Vendar v Kentu ne čutijo suše tako pogosto kakor mi. Ali bi se z namakanjem podaljšala življenjska doba hmelja? Je toplota tisto, kar našemu hmelju prej izpije življenjsko moč? Vsekakor moramo vzgojiti dolgotrajnejšo sorto.

O vseh teh vprašanjih gotovo že razmišljam naši strokovnjaki na Hmeljarskem inštitutu v Žalcu, saj sem zvedel, da so v tesni strokovni zvezi z angleškimi hmeljarji in s hmeljarskim oddelkom fakultete v Wye.

Izobraženec in kooperacija v savinjskem hmeljarstvu

Za kaj pravzaprav gre? Zivimo v prostoru, kjer je hmeljarstvo dominantna gospodarska dejavnost in v času, ko si združne organizacije ob podpori vse družbe na moč prizadevajo, da bi poglobile novo obliko v kmetijski proizvodnji »zadruga—kmet«, oziroma v našem primeru v proizvodnji hmelja.

Tokrat ne kanimo šele utemeljevati, da je proizvodna oblika »zadruga—kmet« zares tista najboljša pot, ki bomo po njej uspeli vnesti v kmetijsko proizvodnjo socialistične odnose, dvigniti proizvodnjo samo in z njo gospodarsko in kulturno raven naše vasi. Doba utemeljevanja in prepričevanja je namreč že za nami. Zdaj je na vrsti — uresničevanje!

Poglabljanje moderne proizvodne oblike »zadruga—kmet« je na področju OLO Celje, zlasti v osredku Savinjske doline, že dejstvo, ki mimo njega nihče ne sme, oziroma tudi ni mogel ne bo!

Cemu ta trditev? Čemu to opozorilo?

Na nesrečo je še precej primerov, ko doživljamo presenetljive izjave, da je temu ali onemu vsebina proizvodne oblike »zadruga—kmet« sploh še skoraj »španska vas«, prav tako pa tudi **namen** te oblike. In, kar je najhuje, da je med takimi prav nevspešno število — izobražencev!

Kaj bi se sprenevedali! Tu pa tam so še primeri, da se strokovnjak s fakultetno diplomato izvija, češ, da je s sklenitvijo delovnega razmerja »zadolžen« edino za svojo stroko, da se prosvetni delavec na vasi zateka le za šolsko obzidje, da se pisarniška moč opravičuje, češ, da jo njeno delovno mesto tolikanj izčrpa, da ji za proučevanje dogajanj v kmetijstvu ne preostaja niti kanec umskih moči, itd., itd.! To ni izmišljotina, še manj zlohotoeno zatrdjevanje! Na nesrečo je to ugotovljeno dejstvo, ki terja javno obravnavanje!

Ne da bi uporabili izbrane besede, zapisujemo ostro! Izjava, »Mene se realizacija kooperacije nič ne tiče, saj jih je dovolj, ki so zanjo po službeni dolžnosti poklicani«, je sicer prav redki primer, vendar smo jo tudi že doživeli. Na svojo srečo pa besednik enake izjave domala vselej

izkorišča tako okolje, ki je v njem primeren pouk teže ali pa sploh neizvedljiv, oziroma, da bi način razlaganja več škodoval kot koristil!

Prav zategadelj ne bo napak, če poudarimo v kratkem orisu družbeno vlogo izobraženca dandanes. V novi Jugoslaviji, ki gradi pred očmi in ušesi vsega sveta socialistično urejeno družbo, je tudi vloga izobraženca nova, če jo primerjamo z vlogo nekoč!

Dandanes pri nas ne bi smelo biti izobraženca, od kvalificirane pisarniške moči mimo prosvetnih delavcev tja do specializiranih strokovnjakov, ki bi mu ne bilo mar, kaj se dogaja v kmetijstvu na tistem področju, kjer je v teh časih njegovo delovno mesto! V našem primeru pomeni to dogajanje: prizadevanje združnih organizacij vseh vrst in območij, da čimprej in čim bolj poglobijo novo proizvodno obliko »zadruga—kmet« zlasti v hmeljarstvu na področju OLO Celje, s posebnim poudarkom na glavni osredki, na Savinjsko dolino!

Sleherna pisarniška moč, pa naj bo v računovodstvu, v administraciji ali za pisalnim strojem, mora proučiti kooperacijo v hmeljarstvu, če hoče odgovorjati na vprašanja manj poučenih, oziroma, če hoče izpolnjevati svoje prevzete dolžnosti z **razumom in srcem!**

Prosvetni delavec na podeželju, kar tudi je brez ostanka prav ožje hmeljarsko področje, osrednja Savinjska dolina, ne sme ostajati le znotraj šolskih zidov, ne, opazovati, proučevati in pri izboljševanju pomagati mora vsem združnim delavcem, po vseh svojih močeh in sposobnostih!

Iz šolskih prostorov je treba videti življenje in prihajati v šolo iz življenjskih potreb!

Diplomirani strokovnjak! Ni stroke samo zavoljo stroke! Tega tudi nikoli ni bilo! V naši družbi, ki ustvarja nekaj novega, pa je še zlasti strokovnjaku zaupana morda najpomembnejša vloga! Nova Jugoslavija se razvija na podlagi **znanstvenega** socializma! Diploma katere koli fakultete je legitimacija, ki pravi, da je šteti lastnika v prve vrste borcev za nov družbeni red!

Resda naše univerze šele oblikujejo in vzgajajo pravega socialističnega izobraženca. Dandanes res še prihajajo z univerz posamezniki, ki si ne znajo jasno predstavljati svoje vloge v socialistični družbi. Te trditve opiramo na nedavno ugotovitev in sklep ljubljanske akademske mladine: »Na vprašanje: Studij ali politika? je mogoče odgovoriti samo takole: Idejno delo je sestavni del študija, dejavnost izven univerze in sodelovanje pri naši socialistični graditvi dopolnjuje študij in je pogoj, da bodo študentje mogli odgovarjati na vprašanja časa in opravljati naloge, ki jim jih bo zaupala skupnost!«

Pravi, socialistični izobraženec je torej resda šele na obzorju! Ko to trdimo, pa nikakor ne zanikujemo dejstva, da so taki izobraženci tu pa tam že na prevzetih delovnih mestih, le pripominjamo, da njih število zavoljo sorazmerne neogibnosti še ne dovoljuje poslojevanja!

Kaj pa »stara« garda izobražencev? Njim objavljamo v razmislek pesnitev Otona Zupančiča »Vseh živih dan«:

Otresite zaduhlih se sanj!

Po bliskovo gre vseh živih dan,

kdor ga je zamudil — ves klic zaman —

doživi ga le, kdor je pripravljen nanj!

Kdor koli ne bo doumel časa in prostora, ki v njem živi ter se po njem ravnal, ga bo razvoj neusmiljeno povozil! Le mladina se more opravičevati z nevednostjo, da, v določenih primerih celo z nezanimanjem!

Ponavljamo, neusmiljeno neizprosni so naravni zakoni prostora in časa! Ne le združni, oz. javni delavec, ki je že po svojem delovnem mestu vključen v borbo za poglobitev nove proizvodne oblike v našem hmeljarstvu »zadruga—kmet«, prav sleherni izobraženec, ne glede na stroko, delovno mesto in starost, je dolžan **aktivno** poseči v preobrazbo **odmirajoče** miselnosti na podeželju. Ne opravičuje ga prav ničesar, najmanj pa zanemarjeno proučevanje družbene problematike. Cim višje je zadnje šolsko spričevalo, tem večja je dolžnost!

Ing. Stane Marovt in Anton Sepec

Beleške s potovanja v Bruselj

Anton Sepec s tovariši na Simplonu in na strehi katedrale v Milanu.

Zgoraj: Ing. Stane Marovt in Anton Sepec pred simbolom Pariza — Eiffelovim stolpom.

(Ing. S. Marovt, vodja kmetijske službe, A. Sepec, član UO KPPZ Zalec.)

I. Od Ljubljane do Bruslja

Zbrali smo se od vseh koncev in krajev Slovenije — pisana družba. Pred odhodom še nekaj kratkih navodil. Ob devetih zvečer odhod izpred Putnikovega urada v Ljubljani.

Nov avtobus z udobnimi sedeži nas je odpeljal na skoraj dva tisoč kilometrov dolgo pot preko Italije, Svice in Francije do Bruslja — na svetovno razstavo.

Vrhnika, Postojna..., bližamo se Sežani. Vedro razpoloženje, ki se je spotoma polastilo izletnikov, je nenadoma zamrlo. Vzrok ni bila pozna ura, niti utrujenost. Bližali smo se namreč meji, kjer nas bodo sprejeli cariniki. Sicer smo drug drugemu zatrjevali, da imamo le dovoljeno število stotakov, a vrag vedi, če ni po pomoti zašel med prtljago kak zelen bankovec ameriškega izvora. S tesnobnimi občutki smo prepustili carinikom, naj poiščejo morebitnega pozabljenca, in se ustavili pred pultom za pregled prtljage. Precej pa moram povedati, da so bili toplot cariniki pravcati gentlemani. Se osumili niso nikogar! Pisana, a vendarle poštena družčina. Le vodič Janko je tihotapil primerek nekakšnega akvarela nekam v Pariz. Carinikom se k sreči ni zdel kaj dosti prida in tako je kasneje tudi ta sličica našla svojega lastnika.

Z lahkimi srci, na novo prebujeni in razigrani smo nadaljevali pot proti Trstu. Le v naglici smo mogli skozi okna avtobusa pogledati na nočni vrvež velikega mesta in spet nas je objela noč. Ob obali Jadranskega morja in po furlanski nižini smo se vozili ponoči.

Zjutraj smo si v Veroni s kratkim sprehodom po mestu pregibali odvečene ude. Videli smo slovito dvorišče na Julijinem domu, kamor je hodil vasovat zaljubljeni Romeo. Se kratek obisk na grobu obeh zaljubljenec, bežen pogled na ogromni amfiteater in pot nas je vodila naprej do največjega alpskega jezera Garda, starorimskega Lacus Benacus. Zaradi vpliva jadranskega podnebja, ki sega globoko v Padsko nižino, je rastlinstvo ob tem lepem in tihem jezeru nenavadno pestro in bujno. Tod uspevajo malone vse rastline, od vedno zelenih agrumov do flore hladnejših podnebij.

Vožnja po Padski nižini je zanimiva zlasti za kmeta. Med gosto sejanimi naselji, ob široki betonski cesti, so se razprostirala rodovitna polja. Ta del Italije je znan po obilju žita in po razviti živinoreji. Bogati nasadi žlahtnega sadja in negovane njive so bežale mimo naših oči. Kmetijstvo v plodni Padski nižini je vzorno in nekako tekmuje z razvito italijansko industrijo. Sicer pa je o sodobno urejenem kmetijstvu Padske nižine že dosti napisanega.

Na obzorju so se gozdovi tovarniških dimnikov vedno bolj večali. Bližamo se Milanu, središču italijanske industrije in trgovine. Strahovit promet. Več kot tri tisoč avtomobilov v mestu z milijon in pol prebivalcev. Tod domujeta denar in posel. Poleg tega pa ima mesto mnogo lepot in znamenitosti. Omenim naj le dve: pokopališče in katedralo. Milansko pokopališče ni zaman znamenito; brez dvoma je najlepše in najbogatejše na svetu. Razkošne, umetniško gra-

jene bazilike in kapelice so domena bogatih milanskih družin. Vrednost nekaterih presega tudi sto milijonov lir. Tako vsaj je zatrjeval pokopališki oskrbnik. Slehera posamezna gomila, se pravi grob, je umetnina zase. Tisoči grobov in tisoče idej v nagrobnikih in kipih. Nenavadno in neizčrpno bogastvo...

Kakšno nasprotje, oziroma naše neprijetno presenečenje! Ob vhodu na blesteče pokopališče pa je — Grobnica žrtv nemških nacistov iz druge svetovne vojne! Res da je ob v h o d u, torej pred očmi skoraj slehernega, ki si namerava ogledati pokopališče, vendar tako revna glede na velikost, vrednost kamna in obliko, da jo je redko kdo zapazil! Kvečjemu sorodnik ali potomec žrtve italijanskih »zaveznikov«, nemških nacistov, ki ve, da leži ta ali oni v tem neznatnem skupnem zadnjem počivališču! V tej grobnici so zadnji zemeljski ostanki žrtv nemških koncentracijskih taborišč!

In, kakor v opozorilo zgodovine, je med žrtvami, pokopanimi v tej skromni grobnici — tudi članica nekdanje italijanske kraljevske družine!

Druga znamenitost je milanska katedrala. Gradili so jo že malone pet sto let, a še danes ni dograjena. Najbrž tudi nikoli ne bo. Ogromen kolos, ki vpliva spoštovanje in sili k občudovanju. Posebno doživetje je sprehod po strehi pod neštevilnimi umetniško izdelanimi stolpi in stolpiči s pozlačenimi kipi. Vsak dan obišče katedralo povprečno tisoč pet sto do dva tisoč izletnikov, predvsem tujcev. To bi nanese preko pol milijona letno!

Kar oddahnili smo si naslednjega dne, ko smo ubežali velemlnemu trušču in hrušču in uživali mirno vožnjo po lepih italijanskih cestah preko še lepših predelov severne Italije. Že po dobri uri vožnje smo prispeli do južne obale najlepšega izmed vseh alpskih jezer, do Lago Maggiore. Ko smo se vozili ob zapadni obali jezera, smo videli, koliko denarja vlaga Italija v turizem. Obala tega romantičnega jezera je do skrajnosti negovana. Od južnega do severnega konca se vleče v dolžini približno tridesetih kilometrov ena sama nepretrgana veriga hotelov, penzionov, zabavišč, kopališč in urejenih parkov. Blago podnebje z bogatim rastlinstvom daje jezeru malone eksotični videz. Kljub pozni sezoni je bil obisk še vedno številten. To je potrjeval posebno obsejni promet na italijansko-švicarski meji pod prelazom Simplon. Reka avtomobilov se je neprenehoma vlivala s švicarske strani proti Italiji. Občudovali smo vne-mo italijanskih obmejnih stražnikov.

Po strmi vožnji proti prelazu Simplon smo bili malce razočarani. Edinstven razgled — kakor pravijo — nam je zakrivala megla, ki se je trdovratno ovijala švicarskih in italijanskih velikanov. Zato smo se hitro spustili v dolino Waliss, ki je po razviti industriji in naprednem kmetijstvu najbogatejša v Svici. Po skrbno urejenih mestih in vaseh smo sklepali, da sta tukaj doma blagostanje in moč.

Da, kmetijstvo! Niso ga zaman toliko opevali. Prvo, kar smo opazili v tej dolini, je bila podobna zemljiška razdrobljenost kot pri nas.

Zemlja je skrbno obdelana. Vse kmetije so opremljene s stroji, tako da v vsej dolini nismo srečali konja. Poljedelska kultura je prilagojena podnebnim in talnim pogojem. Tod so kmetije močno povečali proizvodnjo in jo tudi kar se da pocenili. Tudi tod, kakor v vsej Svici, je živinoreja zelo razvita in daje poudarek kmetijstvu. Urejeni čredinski pašniki so glavni način izkoriščanja travnatnega sveta. Svetlo lisasto govedo pa daje dovolj mesa in mleka za ogromne potrebe švicarskih letoviščarskih mest. Posebnost te doline so sodobne plantaže, nizko in srednjedeblnih hrusk in breskev. Blago podnebje ženevskega jezera ugodno vpliva na uspevanje tega žlahtnega sadja. Pridelke prodajajo v mesta ob Zenevskem jezeru, ki je najbolj moderniziran turistični predel tiste dežele, ki je glede na turizem med prvimi na svetu — Svici!

Preko Lausane in nepretrganih letoviščarskih naselij ob šestdeset kilometrov dolgi obali Zenevskega jezera smo končno dosegli Zenevo. Lausana je mesto bank, Zeneva pa mesto lepote. Ogromna je palača narodov in znamenit otoček sredi reke pri iztoku iz jezera, kjer je živel in delal Jean Jacques Rousseau. Posebnost tega mesta je velika cvetlična ura v parku, pa prekrasna nočna razsvetljava in čaroben, sto metrov visok vodomet iz jezera. Za vse premalo časa!

Po naporni nočni vožnji skozi meglo smo se naslednjega dne v jutranjih urah približali Parizu. Peljali smo se mimo največjega civilnega letališča v Evropi. Vsake tri minute vzleti ali pristane potniško letalo ene izmed nešteti prekomorskih letalskih linij. Pri Italijanskih vratih smo se zapeljali v Pariz. Metropola Francije je že tolikrat opisana in opevana, da se ne spomnim ničesar izvirnega. Na obiskovalca ne napravijo vtisa samo znamenitosti lepega in ogromnega Pariza, ampak predvsem njegov silni utrip, ki ne miruje ne podnevi ne ponoči. Le podzemna železnica se za nekaj ur ustavi in v tem času najde v njenih toplih hodnikih na tisoče brezdomcev brezplačno, čeprav trdo prenočišče.

Zadnji del našega potovanja je pot od Pariza do Bruslja. Vozimo se skozi valovito in bogato severno Francijo. Zitnica dežele. Vasi in kmetije so lepo urejene, kmetijstvo je vzorno. Že z avtobusa je bilo moč spoznati, da je ta del Francije gospodarsko zelo močan prav zaradi razvitega kmetijstva. Prostrana polja in odlični podnebnimi in talni pogoji omogočajo smotno uporabo strojev. Visoki pridelki te dežele so splošno znani. Presenetilo nas je dejstvo, da travnikov v našem smislu tukaj sploh ni. Ves travnati svet izkoriščajo kmetovalci le s čredinskimi pašniki. V tem se severna Francija močno razlikuje od Padske nižine v Italiji. Potrebno krmo za živino črpajo italijanski živinorejci le z njiv. V severni Franciji pa se krmi živina od zgodnje pomladi do pozne jeseni na vzorno urejenih čredinskih pašnikih. Le za nekaj zimskih mesecev pripravijo krmo za hlevsko rejo. Razumljivo torej, da so proizvodni stroški za mleko zelo nizki; posebno še, ker tod gojijo vzhodno-fri-

Znamenitosti Pariza: (zgoraj levo) Zahodna, (zgoraj desno) Vzhodna železniška postaja; (spodaj levo) Vrata Saint-Denis, (spodaj desno) Vrata Saint-Martin; (v sredini) Kip Republike.

zijsko pasmo goveda. Črede rejenih frizijk z nabrekli vimeni zgovorno dopovedujejo popotniku, da je tod mleka v izobilju. Za slehernega kmeta je pot preko teh predelov Francije izredno lepo in zanimivo doživetje.

Na francosko-belgijski meji smo se še s kolarcem dobrega in cenenega vina poslovili od Francije. Hitro smo se približevali našemu cilju — Bruslju. Se dobra ura vožnje in že nas je zajel vrvež mesta, prizorišče svetovne razstave. V tem letu je obiskalo Bruselj preko štirideset milijonov radovednih zemljanov, zato ni čudno, če je bil promet v mestu nenavadno močan. Namestili so nas v novi zgradbi, kjer se bodo po zaključku razstave naselili stanovalci.

II.

Kako se nam je prilegel počitek, prva pošteno prespana noč našega potovanja! Nismo več hiteli, saj smo bili prepričani, da si bomo mogli v štirih dneh ogledati vse, kar bo vredno ogleda. A kako smo se uštelili!

Inž. Stane Marout in Anton Sepec pred »ATOMIUM« na razstavi v Bruslju.

Bruselj, glavno mesto Belgije in mesto svetovne razstave. Cilj našega potovanja. Človek skoraj ne ve, kje bi začel; če bi opisoval svetovno razstavo ali lepote Bruslja, ali pa bi se pomudil ob mnogih zanimivostih, ki smo jih komaj mimogrede srečali v tej majhni, toda bogati deželi. Menda bo najbolje kar po vrsti, kakor smo vse doživljali.

Preden smo se odpravili na razstavo, smo si še ogledali mesto. Bruselj ni le veliko, ampak brez dvoma tudi eno najlepših evropskih mest. Že pri površnem ogledu — seveda z dobrim vodičem in tega smo imeli — vsakdo opazi, da je Bruselj staro mesto s pestro in bogato preteklostjo. Njegovih začetkov res nismo mogli več najti, ker jih je bil zabrisal nagel razvoj ob koncu srednjega in v začetku novega veka. Vzdolž temeljev nekdanjega mogočnega obzidja se vijejo dandanes široke avenije, ki oklepajo središče moderne belgijske prestolnice, na temeljih prvih naselij pa stojijo silne srednjeveške in moderne stavbe. Tako smo si morali te velepomembne prve obrise mesta iz sive davnine pač ob vodičevih besedah sami predstavljati. Srednji vek je s svojimi slovitimi cehovskimi stavbami, ki so v glavnem zbrane okrog glavnega trga, že mnogo bolj otipljiv. Palače so še danes takšne, kakršne so jih takrat gradili cehi: mogočne in bogate. Ko zvečer zagorijo močni, skriti žarometi, se svetloba bleščeče odbija od pozlačenih streh in kipov, predstavljajočih zavetnike, ki so si jih izbirali tedanji cehi, kakor je bilo splošno v navadi. Stevilne zlatarne in draguljarne v pritličju teh palač so s svojo pravljico vrednostjo zvest odmev bogate preteklosti mesta. Bruselj je v srednjem in še v novem veku slovel kot središče obrti in trgovine tega dela Evrope.

Ob številnih palačah in rezidencah, ob kipih in spomenikih, smo spremljali razvoj in zgodovino Belgije v novejšem času. Preveč bi bilo, če bi hoteli popisati vse. Omenimo naj le številne muzeje, ponos Bruslja. In pa justično palačo, ki zavoljo nje Bruseljšani godrnjajo; nedvomno največja in najlepša zgradba te vrste v Evropi, orjak s 96 metrov visoko kupolo, prava mojstrovina gradbeništva. Pravijo namreč, da ne potrebujejo tako velike zgradbe, kjer se državljani delijo kazni za grehe, ker so prepošten narod. Menda bo res.

Na posebno zanimivost smo naleteli v enem izmed številnih parkov. Stirje ogromni betonski stebri, na treh izmed njih prav tako ogromni kipi, ki ponazarjajo tri letne čase. Cetrtega, ki naj bi predstavljal poletje, ni in ga tudi ne bo. Podstavek je ostal prazen zato, ker poletja v Belgiji dejansko ni. Od pomladi do jeseni vse skozi vlažno in spremenljivo vreme. Vplivi atlantskega podnebja, ki smo ga že prvi dan

OSEBNA ZABELEZBA

Kristijan Bobovnik, direktor »Hmezad« Zalec, se že 10 let vsestransko, prizadevno in uspešno javno udejstvuje na hmeljarskem področju. Tiho in skromno upravlja utrjevanje ugleda Savinjskega goldinga na svetovnem trgu. Koliko njegovih osebnih tveganj za splošni napredek Savinjske doline, zlasti metropole Zalca, je širši javnosti doslej neznanih! Enako za vsebinsko in oblikovno rast glasila »Hmeljar«!

Ta, skromni kotichek uporabljam, da mu kot članu uredniškega odbora »Hmeljar« zaželim:

Vso srečo v Novem letu 1959! S hkratnimi čestitkami ob nedavno začeti skupni življenjski poti s tovarišico Olgo!

Urednik

občutili na lastni koži. Zdaj smo bili pod prho ploč, že naslednji trenutek pa smo se gredli na toplem soncu.

Nekaj vrstic o modernem Bruslju, ki se mora zahvaliti svoji obnovi največ prirejanju svetovnih razstav! Ta zadnja je že četrta po vrsti. Verjetno je največ mesto pridobilo s to zadnjo razstavo. Belgijci so praktični, zato z modernizacijo, ki jo je zahtevala prireditelj razstave, so hoteli rešiti dva glavna problema, ki mučita vsa zahodna vlemesta. Promet in stanovanjsko stisko.

Ko že naštevamo znamenitosti Bruslja, ne smemo pozabiti Maneken Pis, glavno turistično atrakcijo mesta. Na križišču v bližini Grand Place stoji na oglu skromen kipec fantka, ki lula v majhen bazenček. Pravijo, da je ta kipec simbol Bruslja in da je ob svojem času povzročil prehudim krepstnikom obilico skrbi. Javna morala je bila bojda takrat nevarno ogrožena. A o tem prihodnjič, saj je anekdota dovolj ne navadna in vredna, da jo postavimo na čelo in ne na konec.

Manneken-Pis v Bruslju. (O nesrečno-srečnem dogadjku ačka bosta pripovedovala inž. S. Marout in A. Sepec v prihodnji številki »Hmeljarja«, v sestavku »S poti na svetovno razstavo«)

Ing. Veljko Križnik

Novi pogledi na gradnjo hlevov in rejo goveje živine

(Vse slike v članku so posnete v odprtem hlevu KG Mozirje)

Odprti hlev z južne strani. Desno je krmišče, levo pa ležišče. Na levi strani molžišča se vidi nadstrešek za shranjevanje stelje.

Vzroki, ki so privedli do reje goveda na prostem

Reja na prostem, v »odprtih hlevih«, kakor jih na splošno imenujemo, si je v svetu že utrla pot.

Vzroka za to sta zlasti: zdravstveni in gospodarnostni.

V zaprtih hlevih so se živali pomehkužile zaradi hlevske klime in pomanjkanja gibanja na prostem. Zato, vlažen in topel zrak v hlevih negativno vpliva na zdravstveno stanje in odpornost živali proti boleznim. Stalno pretoplo ozračje v hlevu onesposablja naravno sposobnost živalskega organizma tako, da se ne more zlahka prilagoditi naglim vremenskim spremembam, ko pride na prosto. To ugotavljamo zlasti pri zelo produktivnih živalih. Življenjska doba je pri njih prav zavoljo takih razmer prekratka. Konec vseh koncev pa je cilj slehernega rejca, da vzredi zelo produktivne živali, ki bodo dolgo živele, ne pa da bi jih morali poslati pod nož v najboljnjih letih.

Oskrba živine v zaprtih hlevih zahteva veliko delovne sile in mnogo naporenega dela za prevoz krme, stelje, gnoja in mleka.

Rejci in strokovnjaki so na moč poskušali, da bi tako stanje čimprej odpravili. Pomanjkanje gibanja v zaprtih hlevih so nadomestili s tekališči. Ozračje v hlevu so izboljšali z različnimi načini zračenja hleva, ki pa so bili čisto zelo dragi. Veliko porabo delovne sile pa so zmanjšali z mehaniziranjem prevoza krme, stelje in gnoja ter z uvedbo strojne molže. Vse to pa podražuje že tako velike investicije v hlevih in komplicira delovni proces.

Sele reja živine na prostem oziroma v odprtih hlevih, zlasti povezana s čredinsko pašo, v celoti in revolucionarno rešuje te probleme. To velja ne le za mlado živino, ampak tudi za krave molznice. Ne smemo se namreč zadovoljiti s polovično rešitvijo, da bi vzredili zdrave in odporne mlade živali, nato pa jih zaprli v hlev in pomehkužili.

Značilnosti reje na prostem

Namen reje na prostem je pocenitev živinorejske proizvodnje! Le-ta je posledica:

1. zdravnja in odpornosti živali. Živali v reji na prostem ne poznajo »hlevskih bolezni«, prehladov, težkih porodov itd. Ker živijo dlje, kakor, če jih redimo v zaprtih hlevih, se tudi v celoti amortizirajo;

2. manjše porabe delovne sile. V zaprtih hlevih oskrbuje en človek 10—15 krav, v odprtem hlevu pa lahko oskrbuje po 30—40 krav. Pri velikih čredah je možna tudi razdelitev dela: molzači, krmilci itd. Tako lahko za molžo zaposlimo kvalificirano in visoko kvalificirano delovno silo. Porabo delovne sile zmanjšuje zlasti tako imenovana »samoprehrana« živali, t. j. krmljenje po volji, kjer si živali same jemljejo krmo, kolikor jo hočejo in kadar hočejo;

3. manjših gradbenih stroškov. Stroški za postavljanje odprtih hlevov so manjši, ker to niso več masivno zidane zgradbe, ampak so lahko preproste ute. Po izkušnjah v tujini so stroški za odprte hleve do 30% manjši kot stroški za zaprte. Za odprte hleve ni treba graditi ležišč in gnojišča.

Pomisliki zoper rejo na prostem so zlasti ti-le:

1. Živali porabijo več krme, ker jo žro po volji, jo izbirajo in, ker morajo pozimi vzdrževati svojo telesno toploto ob nizkih zunanjih temperaturah, dajejo zaradi tega manj mleka.

2. Delo je pozimi v mrazu neugodno za človeka.

3. Individualno krmljenje in nega živali ni mogoča.

4. Živali se bodejo in prerivajo.

5. Za nastiljanje se porabi več stelje.

6. Živalim škoduje zmrznjena silaža pozimi.

Na te pomisleke lahko takole odgovorimo:

1. Če živali žro več krme, ko jo jemljejo po volji, je to prav, kajti le site in dobro krmljene živali lahko povsem izkoriščajo svojo dedno sposobnost, n. pr. za proizvodnjo mleka. Če živali ne žro tudi slabe krme, je to opomin za rejca, da krmo pravočasno pokosi in pravilno konservira (posuši, silira). Slaba krma le napolnjuje prebavila živali, od nje pa ni mleka ne mesa.

Dejstvo je, da živali v reji na prostem porabijo nekaj več krme pozimi, zlasti sena in silaže, ker imajo boljši apetit. Toda zato več prirastejo na teži. Resda mleka dajejo nekoliko manj, zato pa je toliko bolj mastno.

V ZDA so na univerzi v Madisonu (država Wisconsin) 10 let raziskovali rejo na prostem in jo primerjali z rejo v zaprtim hlevu.

V vsakem hlevu so primerjali 17 krav z molznostjo okrog 6.000 litrov. Najnižje temperature pozimi so bile v posameznih letih -21° do -38° C; v zaprtim hlevu pa so bile $+5,5^{\circ}$ C do

$+12^{\circ}$ C. Devetletno povprečje dnevne molznosti po kravi je v obeh hlevih bilo 17 litrov, pač pa je znašal procent tolšče v odprtem hlevu 3,64, v zaprtim pa 3,61. Ti podatki veljajo za vsa ta leta za čas od 15. oktobra do 1. maja.

Ugotovili so, da so krave pozimi prirasle na teži v odprtem hlevu povprečno po 15 kg, v zaprtim pa le po 1,5 kg. Preračunano na 1 kg 4% mleka, so porabile ene in druge povsem enako količino krme. To kaže, da krave v odprtem hlevu ne porabijo več vzdrževalne krme, kar si razlagamo s tem, da bolje izrabljajo porabljeno krmo.

2. Nastiljanje in nametavanje krme tudi v mrazu ni tako neprijetno delo, ker se človek z delom ogreje. Ne bi pa bila prijetna molža v zimskem mrazu. Zato je pri odprtem hlevu nujno potreben poseben prostor za molžo, ki ga po potrebi lahko tudi ogrejemo. Za večje črede zgradimo v ta namen posebno zidano molžišče za strojno molžo, ki vanj prihajajo krave na molžo. Le v takem molžišču je tudi mleko higiensko neoporečno.

3. Resda ni moč krmiti krav posamič, razen krave med presušitvijo in telitvijo, ko so v nalašč za ta namen zgrajenih kotic ali stojščih. Krmljenje po volji pa omogoča, da se v čredi izkažejo najboljše krave, ki pri enakih krmnih pogojih dajejo največ mleka. Tako lahko najbolj realno odbiramo dobre in ekonomične molznice. Konec koncev tudi ni naš namen, da v povprečni čredi s posebno skrbjo, z računanjem obrokov in dodatnim delom, včasih tudi neekonomično, vzrejamo »krave — rekorderke«, ampak, da imamo v čredi produktivne, med seboj izenačene živali, ki bodo čim bolj ekonomično producirale mleko.

Krmljenje posameznih visokoproduktivnih živali pa lahko izpopolnimo z individualnimi obroki močnih krmil, ki jih pokladamo pri molži vsaki živali posebej.

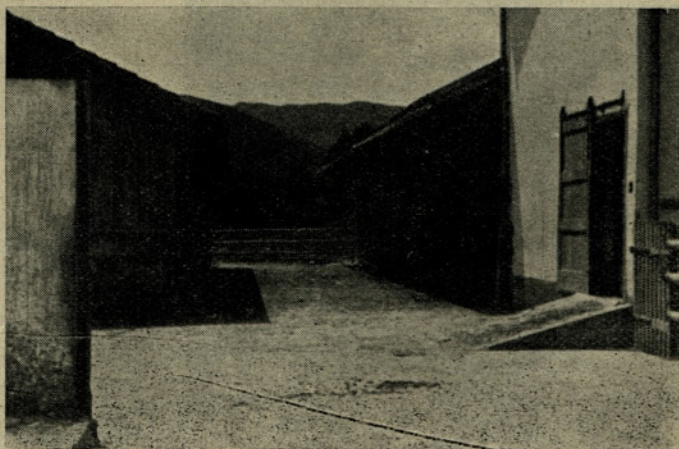
4. Bodeenje in prerivanje živali preprečimo z odstranitvijo rogov pri odraslih živalih oziroma s preprečevanjem rasti rogov že pri teletih.

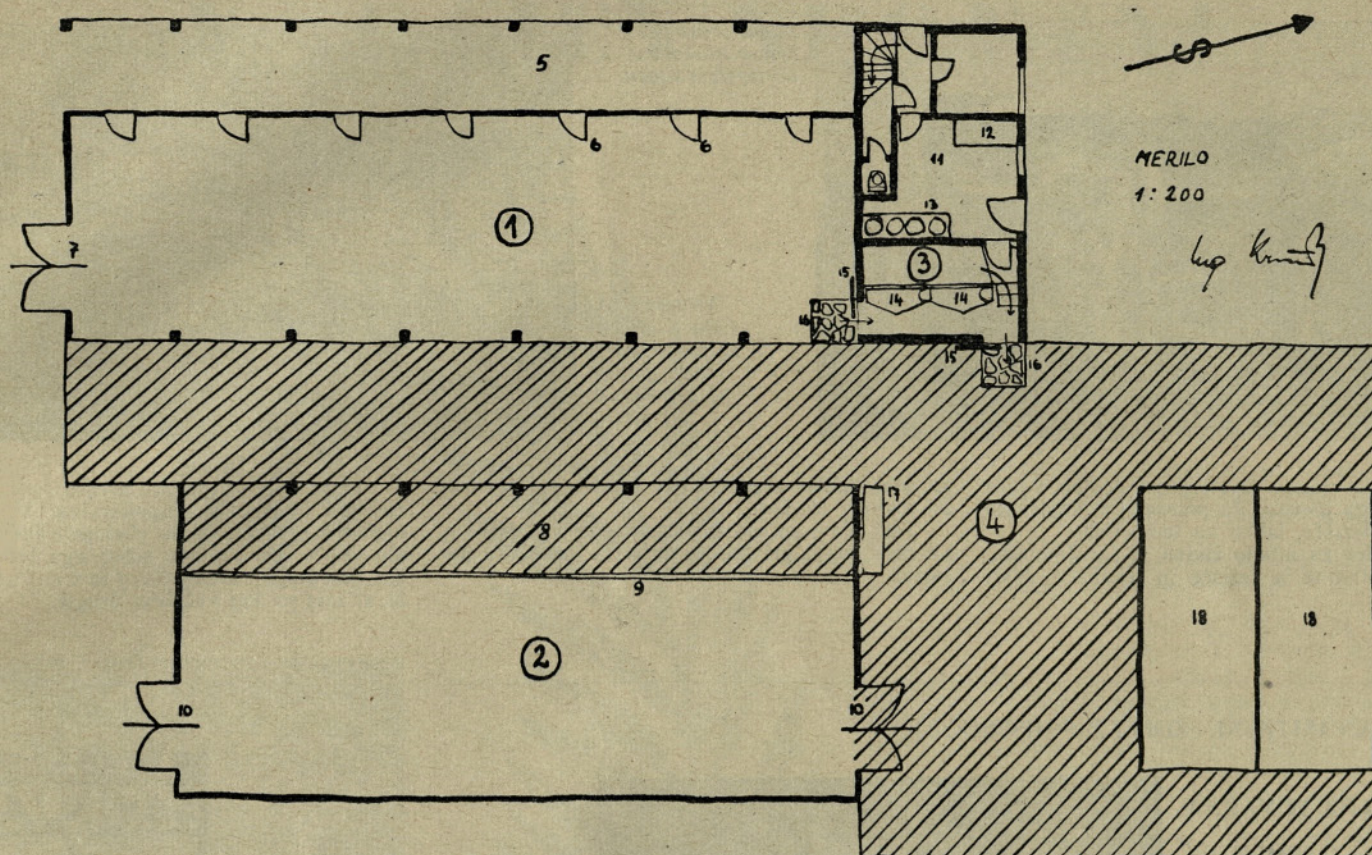
5. Za nastiljanje porabimo 60% več stelje. Tu ni druge pomoči! Ležišče je namreč treba toliko nastlati, da živali ne ležijo v blatu. Tako pa pridemo do gnoja, ki je mnogo boljši, ker strelja vpije tudi vso gnojnico. Gnoj živina stalno tlači. Odstranjujemo ga 2—3-krat na leto. Pozimi pa nudi debel sloj gnoja živalim tople

Odprti hlev s severne strani. Desno se vidi zidana stavba, v kateri je spodaj molžišče in mlekarina, zgoraj pa upravni prostori. Levo sta dva prazna koritasta silosa.

Tekališče. Desno se vidi izhod iz molžišča s smučnimi vratmi in rampo.

Tloris odprtega hleva v Mozirju za 35—40 molznic.

1. ležišče; 2. krmišče; 3. molzišče; 4. tlakovano tekališče; 5. nadstrešek za steljo; 6. vrata, leseni steni za vmetavanje stelje; 7. vrata v ležišče za izvoz gnoja; 8. tlakovano stojišče v krmišču; 9. jasli za krmljenje sena; 10. vrata za dovoz sena v krmišče; 11. mala mlekarna; 12. korito za pranje posod za mleko; 13. korito za hlajenje mleka v posodah; 14. stojišči za strojno molžo; 15. smučna vrata pri vhodu in izhodu iz molzišča; 16. rampe pri vhodu oziroma izhodu iz molzišča; 17. korito za napajanje; 18. 2 betonska koritasta silosa.

Opomba: Hlevu še manjka oddelek za porodnice in sesna teleta.

ležišče. V odprtem hlevu je možno mehanizirano odstranjevanje gnoja.

6. Izkušnje kažejo, da živalim v odprtih hlevih ne škoduje krmljenje z zmrznjeno silažo.

Ugotovili so tudi, da je v odprtih hlevih manj poškodb vime, sklepov in parkljev. Pri živalih, ki živijo v čredi, hitreje odkrijemo tiste, ki se pojajo. Krave v reji na prostem imajo lahke porode.

Odprt hlev za krave

Pod pojmom »odprt hlev« si ne predstavljamo le šupe s tremi stenami. To je odprt hlev v ožjem smislu oziroma ležišče. S takim hlevom zboljšamo le zdravje živali, ne poenostavimo pa z njim tudi delovnega procesa. Kompleks »odprti hlev« obsega tele 4 sestavne dele: ležišče z oddelkom za porodnice in sesna teleta, krmišče s silosi, molzišče, tekališče.

Ležišče je šupa, ki ima streho in tri stene. Daljša stran hleva je odprta v smeri, ki iz nje ne prihajajo stalni močnejši vetrovi. Navadno je hlev odprt proti jugu ali vzhodu. Za vsako kravo je treba 3,5 do 5 m² ležišča. Ugodno je, če je stelnik nad ležiščem ali ob njegovi daljši steni. V tem primeru najlaže zmetavamo steljo skozi odprtino v stropu ali v steni.

Oddelek za porodnice ali telišče ima lahko stojišča kot v zaprtem hlevu. V teh stojiščih so privezane krave med telitvijo in nekaj dni po telitvi. Lahko pa so tudi individualni kotci, ki pa v njih krava ni privezana. Nekaj stojišč ali kotcev je potrebnih tudi za krave, ki se morajo posebej presuševati. Za teleta potrebujemo nekaj individualnih kotcev za čas takoj po telitvi ter nekaj večjih kotcev za posamezne skupine starejših telet, če se le-ta zrejo na istem obratu.

Krmišče je pravzaprav senik z jasli, ki vanje po potrebi namečemo seno za dan ali za več dni. V poletnih mesecih lahko v teh jaslih pokladamo tudi zeleno krmo, kadar ni paše. V bližini so tudi silosi. Najboljši so koritasti — v zemlji ali nad zemljo, ki iz njih skozi posebno ograjo živali kar same žro silažo. Koritasti silosi omogočajo tlačanje silaže s traktorjem. Krmišče napravimo lahko tako, da imajo krave prost dostop v njega ali pa lahko vhode v njega po potrebi zapremo. Kozolce lahko predelamo v zelo primerno krmišče. Spodaj napravimo jasli, zgoraj pa je skladišče sena. Iz skladišča nametavamo seno neposredno v jasli. Tlakovana tla v krmišču omogočajo vsakodnevno odstranjevanje blata.

Na eno kravo računamo pozimi dnevno le 3—4 kg sena in 30—40 kg silaže. Ob takem

krmljenju je treba za vsako kravo vsaj 10 m³ silosa.

Molzišče je v posebni zidani stavbi, ki je v njej tudi majhna mlekarnica za hlajenje, shranjevanje, eventualno posnemanje mleka in za pranje posod ter tudi skladišče za močna krmila. V molzišču so posebna ograjena stojišča, ki v njih strojno pomolžemo krave. Najboljša so stojišča, ki so za 70—75 cm dvignjena, tako da molzač lahko opravlja delo, ne da bi se moral pripogibati. En molzač molze po 3 krave hkrati. V molzišču se pred molžo tudi opere vime. Med molžo krmimo krave z močnimi krmili. Na 16 do 17 krav potrebujemo eno stajišče z molziščem, da odpravimo molžo v 2 urah.

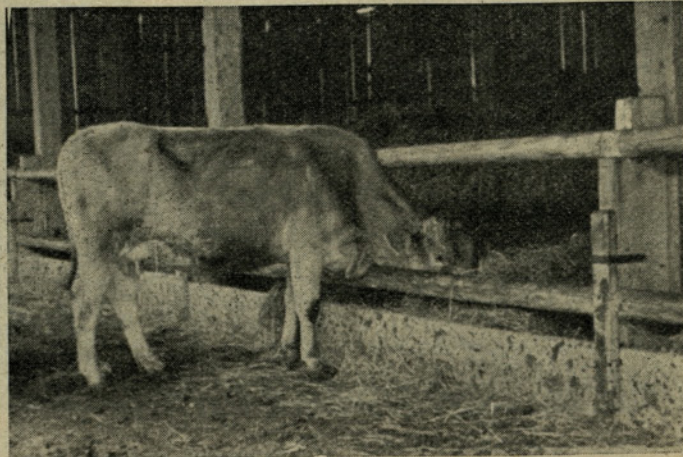
Tekališče povezuje ležišče, molzišče, krmišče in silose. Na kravo računamo vsaj 10 m² tekališča. Tekališče mora biti tlakovano, ker ga je treba enako kot krmišče vsak dan očistiti. Pri večjih čredah lahko to delo opravimo s traktorjem, opremljenim s posebno desko.

V tekališču je tudi napajališče. Zelo primerna so napajališča z vgrajenim električnim zagrevanjem vode pozimi. S poskusi so dognali, da dajejo krave 5—7% mleka več, če pijejo vodo kadar hočejo in kolikor hočejo.

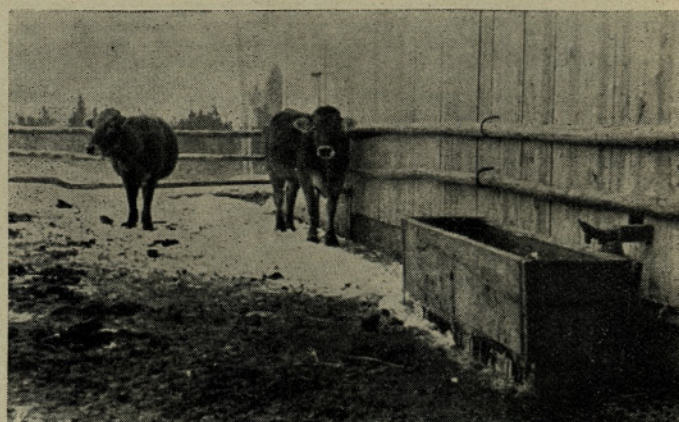
Krave v ležišču.

Krava v krmišču. Jasli predstavljajo preprosto ograjo, ki pa jo je treba izboljšati tako da se na oba vodoravna droga pribijejo pokončne late, ki preprečujejo prerivanje živali pri jaslih.

Tudi pozimi žro
krave silažo v
koritastem silosu.

Napajališče.
Celo v mrazu
se živali prav
rade gibajo
na prostem v
tekališču.

Iz tekališča imajo živali prost dostop v vse dele »odprtega hleva«. Po potrebi jim zapiramo krmišče ali ležišče, lahko pa tudi silose.

Odprti hlev za mlado živino je enostavnejši. Zanj sta potrebna le ležišče in tekališče. Jasli

za seno lahko uredimo kar kje ob steni zunaj ali znotraj ležišča.

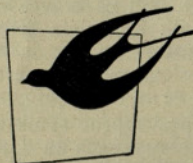
Taki hlevi so zlasti primerni za večje črede, kakršne imajo pri nas le državna kmetijska posestva.

Odprti hlev je mogoče urediti tudi za manjša zasebna kmetijska gospodarstva. V ta namen najčesče preurejamo že obstoječe hleve. Seveda nimamo v tem primeru posebnega ležišča, krmišča itd., ampak uredimo vse to v eni sami zgradbi. O tem pa kaj več kdaj drugič.

SVOJE KVALITETNE IZDELKE PRIPOROČAJO:

TEKSTILNA TOVARNA ŠEMPETER

izdeluje bele tkanine v
vseh širinah. Zaradi
prvovrstne kvalitete
je blago cenjeno doma
in po svetu

Nogavice z zaščitnim
znakom Lastovka
so kvalitetne!

TOVARNA NOGAVIC
POLZELA

TOVARNA KERAMIČNIH IZDELKOV LIBOJE

je izboljšala svojo
proizvodnjo keramičnih
izdelkov

„Savinja“

LESNA INDUSTRIJA CELJE

Proizvaja vse vrste žaganega mehkega in trdega lesa, vse vrste embalažnih sodov, lesno volno in lesne vrvi raznih dimenzij, slepe in plemenite furnirje. Poslužujte se naših proizvodov, katere nudimo odjemalcem po najnižjih cenah. Prepričajte se o kakovosti.

KOVINSKO PODJETJE ŽALEC

je domače podjetje, ki se je specializiralo za
gradnjo hmeljskih sušilnic.

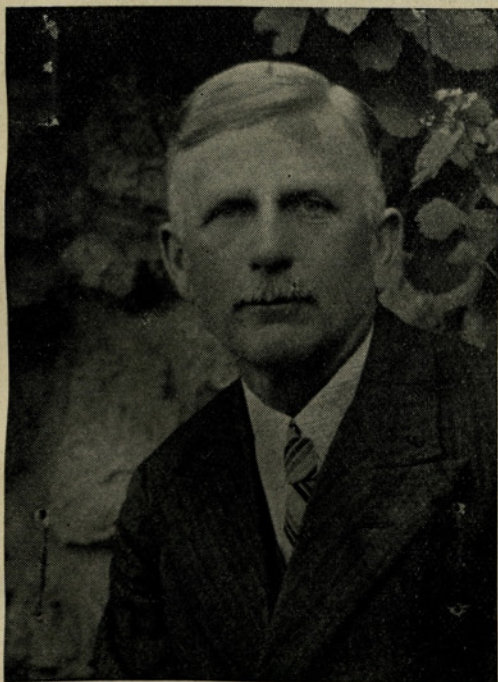
Izdeluje tudi druga dela kovinske stroke.

Lastna livarna!

V TRAJEN SPOMIN!

FRANC ROJNIK
s svojim vnukom Jožkom

IVAN ROJNIK

MARTIN KRALJ

ANTON NOVAK

Redko kdaj je smrt tako neusmiljeno kosila med vrstami savinjskih hmeljarjev kot prav 1958! V grob je leglo pet naprednih in uglednih stebrov drugega rodu savinjskih hmeljarjev. Z njimi je za vselej zaspalo pet neutrudljivih obdelovalcev naše rodne zemlje, pet tistih umnih kmetovalcev, ki so utrjevali prve temelje naprednega kmetovanja v Savinjski dolini. Spomin nanje ne bo nikoli zbledel ne le pri ožaloščenih sorodnikih, temveč prav tako ne pri vseh tistih stalnih in prehodnih prebivalcih Savinjske doline, ki so se njih življenjska pota kdajkoli in kakorkoli križala s potmi teh petih pokojnikov. To so si tudi nesporno zaslužili s svojim vzornim delom in življenjem!

Ni lahka moja naloga, da se kot urednik od pokojnikov poslovim po pooblastilu uredniškega odbora »Hmeljarja«, kajti preveč je tega, kar bi moralo glasilo savinjskih hmeljarjev o njih posredovati potomcem — v spomin in pouk! Zavaljo tega, zapisujem le nekaj drobcev iz njihovega plodnega življenja!

FRANC ANTLOGA

iz Gotovelj pri Zalcu. Rojen 3. X. 1860,
umrl 4. X. 1958.

Franc Antloga, kmet iz Gotovelj pri Zalcu je doživel redko častljivo starost — 97 let! V družbi Vinka Jordana, njegovega sorodnika in javnega uslužbenca iz Zalca, sem pok. Franca Antlogo že lani in enako letos nekajkrat na domu v Gotovljah »intervjuval« o najstarejših njegovih spominih. Skupno sva od pok. Franca Antloge zbrala precej podatkov prav iz prvih desetletij savinjskega hmeljarstva. Ti podatki so dragoceni zavaljo osebnega pričevanja pokojnega Franca Antloge, ki je bil vse do poslednjega diha tako svežega spomina, da nama je mnogo dogodkov izredno nazorno in prepričevalno orisal. Enako kot o hmeljarstvu je pokojni Franc Antloga posredoval v zapis precej osebnih spominov tudi na zgodovinski dogodek, na Tabor v Zalcu, 6. IX. 1868, čeravno ga je doživel šele kot 8-letni otrok!

Posebne zapisa vredno iz življenja pokojnega Franca Antloge je dejstvo, da se v vseh 97 letih ni nikoli opil! Trezen in delaven je doživel tako visoko starost!

Njegovemu delu in zaslugam za napredno kmetovanje in njegovi vzorni narodni zavesti ves čas življenja, zlasti v dobi Avstrije, ki je bila »ječa narodov«, posebno še slovanskih, je naš rod dal veliko priznanje: 14. septembra 1958 je med drugimi častnimi gosti predal našim najmlajšim, savinjskim pionirjem svetlo izročilo: »Bodimo zvesti svojemu narodu in spoštujemo delo!«

Savinjska dolina ga bo ohranila v trajnem spominu!

(Nadaljevanje na strani 36!)

FRANC ROJNIK

iz Podvrha pri Braslovčah. Rojen 7. X. 1864, umrl 12. X. 1958.

Ko da se je zrušil stoletni hrast v gozdovih pod Dobrovljami! Kdorkoli je videl kmetijo Plavčevih, to je namreč domače ime Rojnikovih, je moral na glas izraziti priznanje pok. Fr. Rojniku. V neprijaznih naravnih pogojih, na vzpetini v Podvrhu, je utrdil Plavčevino tako, da je bila vzorna kmetija vsej okolici ves čas njegovega življenja. Orjak po postavi in tudi »orjak« kot delaven in napreden kmetovalec je užival neoporečen ugled in spoštovanje! Šteti ga je med prve napredne hmeljarje drugega rodu! Kljub neprijaznim naravnim pogojem je domala vselej pripeljal odličen pridelek. Bil je dober učitelj in vzgojitelj otrokom in vnukom. Usoda ga je obdarila z zgledno delavno snaho Terezijo, roj. Puncer, da je po njej, kljub prerani smrti moža Joža, sina Franca Rojnika, predal svojo kmetijo, ponos Savinjske doline, svojim vnukom!

Pok. Fr. Rojnik pa ni ostajal le doma, ne, požrtvovalno je sodeloval in tudi gmotno podpiral vsa javna društva. Se posebno pa je skrbel za šolsko mladino in ostal bo v spominu kot znani dobrohotni »šolski oče«!

Življenje pok. Fr. Rojnika bo ohranilo sedanjí rod kot vzor in ga predal kot svetlo izročilo potomcem vse Savinjske doline!

MARTIN KRALJ

iz Preserja pri Braslovčah. Rojen 22. X. 1879, umrl 30. IX. 1958.

Pok. Martin Kralj, z domačim imenom Smodej, je prevzel kmetijo v dobi, ko so bili savinjski hmeljarji večji del šele »ortičkarji«, mnogi med njimi celo »gredičarji«. Prav redek primer v braslovškem predelu je bil, ki se je že takrat lahko postavljajl z večjim hmeljiščem, kot n. pr. pok. Josip Paner, Florjan Rak, lastnik veleposestva Strausnek itd. Pok. Martin Kralj pa je bil po značaju neutrudljiv, žilav, spreten, iznajdljiv in seveda vseskozi napreden! V nekaj desetletjih je ne le dohitel dotodanje velike hmeljarje, temveč celo prehitel jih je. Na moč

je povečal hmeljne nasade in zgradil že precej pred I. svetovno vojno takrat najmodernejšo sušilnico. Skratka, plod njegovega življenja je: trdna kmetija, ki brez presledkov že nad pol stoletja prideluje zlahten hmelj in uporablja v kmetijski proizvodnji najnovejše znanstvene izdelke.

Tudi v javnem življenju svoje okolice ni izostajal! Bil je soustanovitelj hranilnice in posojilnice, kmetijske zadruge, lovskega društva, član društva gasilcev in večkrat izvoljen v upravo občine Braslovče.

S svojim uspešnim življenjem bo ostal v trajnem spominu bližnji in daljni okolici!

IVAN ROJNIK

iz Spodnjih Grušovelj pri Sempetru. Rojen 7. V. 1881, umrl 29. IV. 1958.

Na praznik pomladi, 1. maja 1958, je legel k večnemu počitku napreden kmetovalec in hmeljar Ivan Rojnik iz Sp. Grušovelj pri Sempetru. Njegova mladost je tesno povezana z začetki hmeljarjenja v Savinjski dolini. Ko je »spregel« kot gospodar, je prav rad pripovedoval članom svoje družine in sosedom, kako je — šolski otrok — odhajal v Zalec in Petrovče na obiranje hmelja. Razumljivo, da se je v razumni glavici porodila pomisel na samostojno hmeljarjenje.

V začetku pa se ta zadeva ni tako odvijala! Kakor njegovi vrstniki in sosedje, tako si je tudi pok. Ivan Rojnik, z domačim imenom »Vrbač«, moral z rokami, z delom v hmeljiščih Hansenbichlerja in drugih pionirjev hmeljarjenja iz Zalca prislužiti prve hmeljne sadike. Toda od sadike do suhega hmelja je še dolga pot! Ivan Rojnik je moral, enako kot takrat vsi hmeljarji, napravljati v zemljo luknje za hmeljeve še tako, da je s kijem zabijal nalašč za to pripravljen lesen kol v zemljo. Lesen kol pa so nato vlekli s prečno pritrtjenim klinom! In naprej? Takrat pri obiranju hmeljev niso enostavno z »mačkom« podirali, kakor dandanes v nasadih s hmeljevkami, marveč so hmeljeve skrbno izruvali iz zemlje, tako skrbno, da je luknja ostala nepoškodovana. In, da bi taka

ostala do prihodnje pomladi, so jo pazljivo zamašili s hmeljevino! Da, prva hmeljišča v Savinjski dolini so popila vedra in vedra človeškega znoj!

Pok. Ivan Rojnik si je razširjal svoje duševno obzorje s poučnimi potovanji izven Slovenije, med drugim posebno s proučevanjem napredne hmeljarjenja na Češkem. Nič čudnega torej, da si je ustvaril močno gospodarstvo, ki je veliko prispevalo časti in ugledu Savinjske doline.

Naj mu bo lahka savinjska zemlja!

* »Maček« je železna krempljasta naprava na daljšem (1½ do 2 m) lesenem drogu, ki z njo »nategovalci« rujejo hmeljeveke iz zemlje.

ANTON NOVAK

iz Kamenč pri Braslovčah. Rojen 21. X. 1891, umrl 1. XI. 1958.

V gručah so prihajali prva dneva novembra letos sosedje, prijatelji in znanci v Kamenče, da se že ob mrtvaškem odru poslove od pokojnika, Antona Novaka. Vrste, ki se je razvila na dan pogreba iz trga Braslovče na pokopališče, pa sploh ni bilo moč prešteti. Tako se je oddolžila Antonu Novaku bližnja in daljna okolica za vse usluge, prijateljstvo in ljubezen, ki jo je izkazoval vse svoje življenje.

Prepričljivo moremo zapisati v zgodovino Savinjske doline, da je bil pokojni Anton Novak velik človek slehernemu človeku ne glede na razliko v starosti, gospodarski moči in glede na morebitno razliko v svetovnem nazoru.

Živel in delal je kot dober človek, umen kmetovalec in napreden hmeljar! Mož z dobrim značajem in (po osnovni šoli) z uspešno opravljenimi izpiti na Kmetijski šoli v Sentjurju pri Celju in odlično kmetoval tako v poljedelstvu, v živinoreji in sadjarstvu kot v hmeljarstvu.

Pok. Anton Novak je bil tudi nesebičen sodelavec in podpornik javnih društev in večkrat izvoljen v občinsko upravo. Vse življenje se je odlikoval kot neuklonljivo zaveden rodoljub.

Ohranimo ga v trajnem spominu!

Urednik

Hmelj kot zdravilna rastlina v srednjem veku

Samo kot rastlino so hmelj v starem veku pač že poznali: botanike iz zgodnjih časov knjižarske umetnosti, ki bomo o njih še poročali, se sklicujejo izrecno na starejše pisatelje, posebno na Latinca Plinija (7. pr. n. e. — 79 n. e.). Vendar je videti, da so uporabljali hmelj kot primes pivu in medicini šele dosti kasneje. Šele v poznem srednjem veku omenjajo njegove fiziološke lastnosti in uporabnost v medicini, v farmacijo pa si je hmelj najbrž utrl pot šele ob zaključku srednjega veka, verjetno pod vplivom del enega izmed arabskih zdravnikov (Mesue) iz IX. stoletja.

Kot prvi imensko znani pisec srednjega veka omenja hmelj sveta Hildegarda iz Bingena (1098 do 1179) in mu pripisuje določene fiziološke »moči«. V svojem botaničnem delu, ki ga uvrščamo v »Physikak«, piše v LXI. poglavju »De Hoppoph« takole: (Patrol. Lat., vol. 197, col. 1153): »Hmelj (Humulus) je topel in suh, samo malenkost vlažen, in je za človeštvo bolj malo uporabljiv, ker povečuje melanholijo, razžalosti duha in oteži prebavo. Toda zavoljo grenčnosti onemogoča trohnenje pijač, ki jim ga dodamo, in zato se dlje obdržijo. V medicinskem delu »Causae et Curae« (O vzrokih in zdravljenju bolezni) Hildegarda sicer ne pripo-roča hmelja kot takega, pač pa pivu kot pijačo za dietično zdravljenje raznih bolezni, posebej še za ženske bolezni.

Stoletje kasneje je izdal Albertus Magnus, sveti Albert Veliki (1193—1280) svoja znamenita dela. Albert ni bil samo škof in teolog iz uprav ustanovljenega dominikanskega reda, temveč tudi ostroumen opazovalec narave, ki jo je spoznaval na svojih potovanjih. Spisal je več knjig o naravi, posebej zanimivo je botanično delce »De Vegetabilibus et Plantis« (O rastlinstvu in rastlinah). Besedilo je že dosti bolj izčrpno kot pri Hildegardi, opis rastline, ki jo vedno primerja s trto, zelo točen. Odlomek o hmelju je v VI. knjigi, 2. razprava, 9. poglavje; v slovenskem prevodu se glasi: »Hmelj je zelo dol-

ga rastlina, ki ima ročice kot grmičevci, in se vijoče plazi po sosednih rastlinah, jih pokrije in zaduši. Njegove ročice imajo drobne trne, so raskave in ovite, na njih rasejo majhni, široki v obrisu trikotni, raskavi in nazobčani listi, ki so podobni listom trte. Na hmelju rasejo cvetovi (to so storžki), ki prehajajo iz bele v limonovo rumeno barvo in ne odpadejo... Cvetovi imajo močan oster duh, so suhi in topli, sproščajo sluzi in preprečujejo trohnobo tekočin, ki jim jih pridamo; vendar otežijo drobovje. Edini deli te rastline, ki so uporabni, so »cvetovi« (storžki).

Med številnimi naravoslovnimi knjigami, ki so izšle za Albertovo, moramo posebej omeniti »Knjigo narave« Konrada v. Megenberga (okoli 1309—14. 4. 1374); »Knjiga narave« — Das Buch der Natur — je prva naravoslovna knjiga v nemškem jeziku. Izdal jo je dr. Fr. Pfeiffer, Stuttgart, 1861. V tem delu, ki je nastalo leta 1349 ali 1350, piše o hmelju v 43. poglavju in nemški tekst bi se v slovensčino preveden glasil takole: »Humulus se imenuje hmelj. Rastlina je pomembno dolge rasti in razpreza svoje vitice po drevu in zidovju, ki na njih rase, kakor robidovje, ki se imenuje latinsko vepres. Hmeljev cvet učinkuje ogrevalno in sušilno ter ohrani dolgo časa to svojo lastnost. Dalje učinkuje sprostilno tudi na zatelege sokove v človeškem telesu in drugje. Prepoji tudi tekočine, ki se imenujejo latinsko liquores, in jih ohrani pri moči, tako da se niti ne pokvarijo niti ne strohni, če jim dodamo hmeljevo cvetje. Hmelj sam pa otežuje drobovje, njegove edine dobre lastnosti nahajamo v cvetju.

Poleg teh znanstvenikov, ki so navedeni izmed zastopnikov krščanskega kulturnega kroga, so pomembni spisi, ki jih pripisujejo arabskemu zdravniku iz IX. stoletja, Mesui. To ime omenja Albert Veliki čisto v 2. odstavku omenjenega spisa iz renesančnega obdobja. Po prostem prevodu nemškega teksta, ki ga je oskrbel leta 1561 zdravnik Jacobus Sylvius, povzamemo tole: Mesue uvršča hmelj med ovijalke in trdi, da ga

je Plinij že poznal; ne da bi popisoval rastlino, omeni takoj fiziološke lastnosti, ki jih pripisujejo hmelju; tako piše (2. knjiga, XXII. poglavje, stran 43 verso): »Hmelj je mrzel v prvi stopnji. Očisti kri rumenega žolča... hmeljev sirup zdravi zlatenico in pomaga pri žolčnih vročicah krvi. Rastlina kakor njen sok zdravi glavobol, kakor tudi vnetje jeter in želodca. Četudi je hmelj učinkovito zdravilo, se čudimo, piše Mesue, da ga v medicinski praksi tako malo uporabljajo. Toliko o spisu so ga poznali že v srednjem veku, kakor omenjamo Mesue, ki ga je izdal zdravnik J. Sylvius, in zgoraj, in ki ni ostal brez vpliva.

Ta zelo širokopotezno orisani zgodovinski razvoj kaže, kako se je znanje postopoma poglabljalo: Vsaka generacija je dodala nova zapazanja k zapiskom starejših avtorjev, izročilo se utrjuje in nas privede na prag novega veka, ki se je po iznajdbi knjižarske umetnosti s knjigo zelo razširilo in zaneslo znanje med ljudi. V tem času nastanejo številna botanična, farmakološka in medicinska dela, ki bomo o njih pisali v prihodnjem poglavju.

Kratke življenjepisne beležke: Hildegarda iz Bingena se je rodila leta 1098 ali 1099 na gradu Boeckelheim pri Kreuznachu. Leta 1136 je postala opatinja benediktinskega samostana Disibodenberg; ustanovila je leta 1147 samostan na Rupertsbergu pri Bingenu, kjer je 17. 9. 1179 umrla. Kot ena izmed najbolj izobraženih in najvplivnejših žena srednjega veka, sodobnica sv. Bernarda iz Clairvauxa, si je redno dopisovala z visokimi osebnostmi svojega časa; in čeprav je bila skoraj vedno bolna, je napisala vrsto del, ki so med njimi — razen že prej omenjenih naravoslovnih spisov — najpomembnejša: Liber sciencias (Spoznavj pota luči), Liber meritorum, Liber divinatorum operum in duhovne pesnitve, ki jih je tudi uglasbila.

(Po »Hopfenrundschaue«.)

Hmeljarjem želijo polno proizvodnih zmag in srečo v 1959 delovni kolektivi:

Tovarna poljedelskih strojev

MARIBOR, Jaškova 44, TEZNO

izdeluje motorne prevozne škropilnice »Savinjka«, prevozne pogonske škropilnice »Gruda« in druge poljedelske stroje.

Emajlirano kuhinjsko posodo, pocinkano, brušeno ter pokositreno posodo, higienske in sanitarne artikle, kopalne kadi, senčnike za električno razsvetljavo, transportno embalažo, cestno-prometne znake, ulične in napisne tablice, garderobne omarice ter podobne predmete, nadalje radiatorje, kotle za centralno kurjavo, jeklenke za butan nudi v odlični kvaliteti

Tovarna emajlirane posode

CELJE

METALURŠKO-KEMIČNA
INDUSTRIJA

„CINKARNA“ Celje

se priporoča kmetovalcem z odličnim gnojilom **superfosfatom**, nudila bo tudi za leto 1959 renomirano kvaliteto **modre galice**, za vinogradnike pa pripravlja novo zaščitno sredstvo proti peronospori »CINKAN«.

Investitorjem nudimo **cinkovo žico** za pocinkavanje zlasti težjih konstrukcij na licu mesta. Proizvod je preizkušen v veliko zadovoljstvo kupcev v letu 1959.

Tovarna usnja Šoštanj

◆
IZDELUJE VSE VRSTE
KVALITETNEGA USNJA

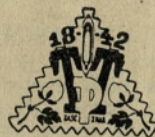
to per

CELJE

TOVARNA PERILA,
KONFEKCIJE,
PREŠITIH ODEJ
IN PLETENIN

Najnovejši vzorci, ugodne cene!
Zahtevajte vzorce in cenik!

Tekstilna tovarna Prebold

●
IZDELUJEMO VSE VRSTE
BOMBAZNIH IN CEL
TKANIN TER SE
ZA NAKUP PRIPOROČAMO!

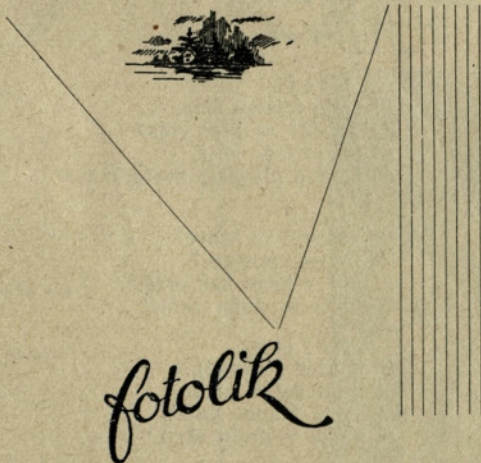
TRGOVSKO PODJETJE

Savinjski magazin

ŽALEC

◆
nudi svojim odjemalcem
najcenejše špecerijsko,
manufakturno
in galanterijsko blago!

FOTOGRAFIJE — POVEČAVE

CELJE — Slomškov trg

TISKARNA

KLISARNA

KNJIGOVEZNICA

ŠTAMPILJKE

Celjska tiskarna Celje

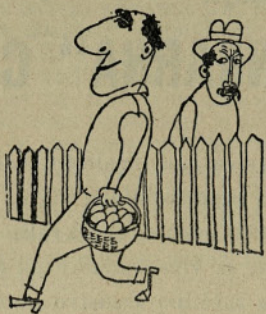
TRG V. KONGRESA ŠTEV. 3

NEKAJ OD NEKDAJ,

Za razvedrilo

DRUGO OD ZDAJ!

BISTRA POTEZA

— Kako pa si odvadil sosedove kokoši, da jih ni nič več na naš vrt?

— Preprosto, žena. Ponoči sem položil na vrtno gredice deset jajc in jih zjutraj vpricho sosedu pobral.

NA SODNIJI

Sodnik: »Torej, priča, koliko ste bili oddaljeni, ko se je primerila avtomobilska nesreča?»

Priča: »Osem metrov, petintrideset centimetrov.«

Sodnik: »Kako pa veste to tako natančno?»

Priča: »Mislil sem si, da me bo kak tepec vprašal, pa sem zmeril.«

DRZNO

Zenin: »Pravite, da je vaša hči še premalo pametna za možitev?»

Oče: »To se ve! Sicer bi si ne izbrala vas!«

PIJANCA SE SE SMRT BOJI

Na Irskem je živel kmet John Brown, ki je bil strašen pijanec, pa je kljub temu dočakal visoko starost 120 let. Na njegovem nagrobniku piše: »Pod tem kamnom leži John Brown, ki je po zaslugi močnega piva dočakal 120 let. Nenehno je bil pijan in v pijanosti tako strašen, da se ga je celo smrt bala. Ko pa je bil nekega dne proti svoji navadi po naključju trezen, ga je pograbila smrt in končno le slavila zmago nad tem brezprimernim pijancem.«

V SOLI

Učitelj: »Janezek, zakaj pa si prišel tako pozno v šolo?»

Janezek: »Prosim, pri nas doma bomo dobili fantka!«

Učitelj: »Kako pa veš, da bo fantek?»

Janezek: »Prosim, zadnjič, ko je bila bolna mamica, smo dobili punčko, zdaj pa, ko je bolan atek, bo gotovo fantek.«

50 % : 50 %

Župnik (delavcu): »Žalostno je, dragi prijatelj, da tako hudo preklinjate. Saj ne zinete stavka, da bi ne bilo kletvice v njem.«

Delavec: »Navada, gospod, sama navada. Jaz mnogo kolnem in vi mnogo molite, vsak pa ve, da ne misliva resno, ne vi in ne jaz!«

ZADNJI OPOMIN

V prejšnjih časih so davkarje počasnim davkoplačevalcem vedno pošiljale opomine. Tako je tudi stric Brešar dobival opomin za opominom in seveda nič ni plačal. Nazadnje pa so se le na davkarji razjezili in pripisali na zopetni opomin »Zadnji«. — »No, hvala bogu,« je dejal stric Brešar, ko je dobil opomin, »zdaj je že enkrat vendar zadnji in bo mir!«

SLIKAR NA KMETIH

— Dober dan, oče! Saj dovolite, da naslikam vašo kozo, kravo, vola in bika?

— Menda ja! Če hočete, vam še ogledalo prinesem...

ZVITO

Advokat sreča na ulici znanega kmeta-pravdarja iz Savinjske doline, ki ga že dolgo ni videl: »No, kako je kaj, očka?»

Kmet: »Koliko pa boste računali, če vam to povem?»

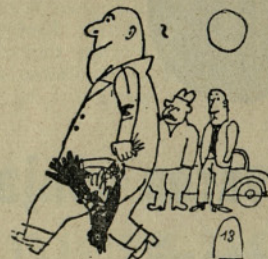
MESTNI OTROCI NA DEŽELI

Verica: »Kaj ne, mamica, tile lepi mali pujski govorijo ravno tako kakor naš atek, kadar spi!«

PUTKA ZA DVE STO DIN...

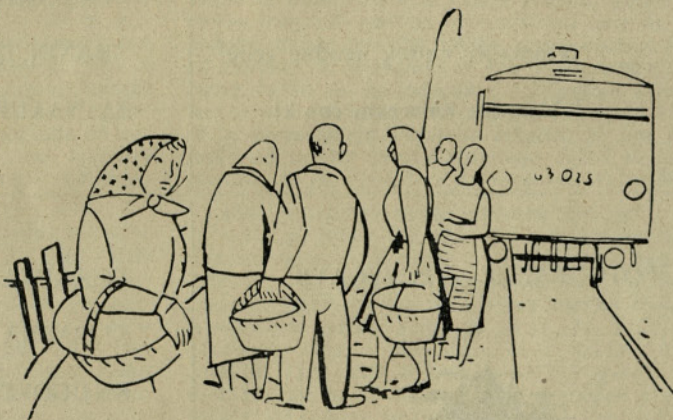
Avtomobilist je na deželni cesti povozil toliko kokoš. Komaj je vozilo ustavil, že je privihral kmet in začel metati roke v stratosfero.

»Koliko zahtevate zanjo?« je vprašal avtomobilist. »Stiri sto din!« je dejal kmet, »bila je moja najboljša jajčarica.« »Dobro, dam vam dve sto dinarjev in kokoš lahko odnesete!« »Stiri sto!« je vztrajal kmet pri svojem. Ko sta se tako že pol ure prepirala, je prišel mimo popotnik in povprašal po sporu. Razložila sta mu, za kaj gre in tedaj je prišlek dejal avtomobilistu: »Dajte mi dve sto dinarjev!« Tem je priložil še dve sto svojih, dal vse skupaj kmetu, vzel kokoš in se zadovoljen poslovil.

»OBIROVCI« SMO TU!

Opomba: Le značaj strani, ki smo jo odstopili za razvedrilo ob Novem letu, dovoljuje objavo prvega osnutka neke žalske rojakinje za veder zapis v stihih in morebitno ustrezno uglasbitev! Ne bodimo preveliki puritanci! Morda pa bi bilo le moč do sezone obiranja 1959 ta osnutek predelati? Naj bo ta objava posebne vrste — razpis!

Zbor:

Ju-hu-hu! Obirovci smo tu!
Vso noč smo se po cug pelal,
(žvižg lokomotive)
zvečer pa smo v Žavc obstal.
(Lokomotiva pušča paro)
Ju-hu-hu, obirovci smo tu!

Urška:

Pa kakšna bo košta?
Nam bojo dal kaj mošta?
In, kje bomo spal?
Na pod al pa v štal?

Micika:

Pa kakšen je birt?
Al kaj grobo zna mirt?
Pa kakšni so mat?
Al se jih je treba kaj bat?

Drejc:

Al majo fejšta sina,
da bo dal za liter vina?
Al imajo lepo hčer,
da b rada plavšala zvečer?

Jur:

Pa kakšne so krave?
Vse tolste postave?
Al visi v kašti kak prašič?
Drugče bo župa zanič!

Nežika:

In kakšen je hmelj,
al je medel al zrel,
al je na štange navit,
al pa je v drotu skrit?

Zbor:

Zdaj po Žavcu špenciram
in hmelj že obiram...
Pa ga obirajte še vi,
če vam ta del ne smrdi!

Julka:

Štangar, štango! Štangar, štango!
Obirat se mudi! Zdaj hit tudi ti!

Štangar:

Boš tiho, ti zgaga,
ne kliči mi vraga,
brez listja obiraj,
pa po tleh tud pobiraj!

Gospodinja:

Al res pogledaš vsak hmelj,
če je medel al zrel?
»V košaro ta lepga, ta slabga na stran!«
Takole vam pridgam vsak ljubi dan.

Gospodar:

Pa »cufati« ne,
to res se ne sme,
če hmelj »moko« zgubi,
ti še pivo več ne diši!

Zalika:

(po napevu »Rožic ne bom trgala«)
Hmelja ne bom več obirala,
sem se ga že naveličala...
Rajši v senčici zaspim
in k večerji se zbudim.

Rožika:

Če bom hmelj obirala,
dnarce bom zaslužila,
gvantec si bom kupila,
fantom glave mešala.

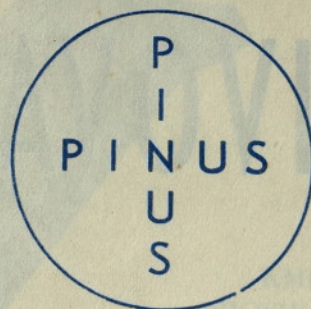
Zbor:

Zdaj po Žavcu špenciram,
domov se oziram,
je hmelj ves obran,
zaslužil smo pa več ko lan!

Rudnik lignita Velenje

NUDI INDUSTRIJI IN ŠI-
ROKI POTROŠNJI LIGNIT
PO DNEVNIH CENAH

pinus

TOVARNA KEMIČNIH IZDELKOV

RAČE pri Mariboru

IZDELUJE SREDSTVA ZA UNIČE-
VANJE ŠKODLJIVCEV. HMELJAR-
JI, SADJARJI, VINOGRADNIKI
IN POLJEDELCI! UPORABLJAJTE
SREDSTVA ZNAMKE PINUS, KI
VAM JAMČIJO ZA USPEH

»JUTEKS«

Žalec

proizvaja:

tehnične tkanine, tkanine za

delovne obleke ter jutine

embalažne tkanine

Tovarna dušika Ruše

PROIZVAJA

elektrometalurške proizvode: Ferokrom suraffine,
ferokrom carbure — silikrom. — Elektrokemične
proizvode: Kalcijev karbid, kalcijev cianamid in
mešana gnojila: nitrofoskal ter mleti in taljeni
fosfat, elektrokorund, taljeni magnezid. — Kom-
primirane pline: kisik, acitilen-dissousplin, dušik,
zrak

PIVOVARNA

Laška

proizvaja

Termalno 12° črno pivo

Svetlo „Zlatorog“ 12° pivo

Exportno 15° črno pivo

Ob proslavi 20-letnice obstoja
(1938-1958)

Jubilejnik specialno 18° pivo

Super-Golding 18° pivo

IMPORT
EXPORT

Agrotehnika

LJUBLJANA
CELJE
MARIBOR
BEOGRAD

JE ZADRUŽNO TRGOVSKO PODJETJE, ČIGAR NALOGA
JE OSKRBOVANJE KMETIJSKE PROIZVODNJE

KMETIJSKIM PROIZVAJALNIM ORGANIZACIJAM POSREDUJE VSE VRSTE KMETIJSKIH STROJEV, OD KOMBAJNOV DO DROBNEGA ORODJA TER VSA UMETNA GNOJILA IN SREDSTVA ZA ZAŠČITO RASTLIN. POSEBNO SKRB POSVEČA SLOVENSKEMU HMELJARSKEMU PODROČJU. POLEG TEGA IMA NA ZALOGI VELIKO IZBIRO REZERVNIH DELOV ZA KMETIJSKE STROJE IN GUME VSEH DIMENZIJ

DOBAVLJA TUDI GRADBENI MATERIAL IN MOČNA KRMILA

SVOJO DEJAVNOST USMERJA POLEG UVOZA IN OSKRBOVANJA KMETIJSKE PROIZVODNJE TUDI NA STROKOVNO-TEHNIČNO SLUŽBO

S SVOJIM DELOM PRISPEVA K NAŠIM SKUPNIM NAPOROM ZA DVIG KMETIJSKE PROIZVODNJE

Vsem pridelovalcem hmelja želimo srečna nova leta 1959